YENİ DÜNYA

SOSYALİZM SORUNLARI

lenin - I mayıs
çağdaş proletarya
sosyalist devrimin itici güçleri
küba devriminde işçi sınıfının rolü
sosyalist ahlâk - alvaro kunyal
pratikte çağdaş faşizm
batı alman emperyalizmi
nâzım hikmet'in duruşmaları

5

MAYIS 1975

YENİ DÜNYA
sosyalizm sorunları

YENİ DÜNYA
sosyalizm sorunları

MAYIS, 1975 — SAYI: 5

Yeni Dünya - Sosyalizm Sorunları ★ Aylık dergi ★ Sahibi ve genel yönetmeni: Yusuf Ziya Bahadınlı ★ Yazıişleri müdürü: Bülent Erten ★ Yönetim yeri: Ankara Caddesi, 99, Babıâli Han, kat: 3, İstanbul ★ Yazışma ve havale adresi: Yusuf Ziya Bahadınlı, P.K. 1222, İstanbul ★ Dizgi ve baskı: Hilâl Matbaacılık Koll. Şti. ★ Cilt: Numune Mücellithanesi ★ Kapak baskısı: Karaca Ofset ★ Abone şartları: Yıllık 100, altı aylık 50 lira ★ Başka ülkeler için: Yıllık 200, altı aylık 100 lira ★ Dağıtım: İstanbul ve Anadolu: Der - Da, Ankara: Ankara Dağıtım, İzmir: Ge - Da.

Yeni Dünya'nın bu sayısında işçi sorunlarına daha fazla yer ayırdık. 1 Mayıs, bilindiği gibi bütün dünya işçilerinin bayramıdır. Emperyalizme, kapitalizme karşı demokrasi ve sosyalizm için mücadele ve dayanışma günüdür. Oysa 1 Mayıs bugün ülkemizde gerçek anlamından saptırılarak «bahar bayramı» adıyla kutlanıyor. Yakın zamana kadar, 1 Mayıs'a birkaç gün kala ilericiler, sosyalistler evlerinden alınır, bir hafta, on gün karakollarda, polis müdürlüklerinde, tutukevlerinde alıkonulurlardı. Şimdi yüzbinleri alacak yer olmadığından olacak bu uygulamadan vazgeçilmiş görünüyor. 1 Mayıs'ın adına ne denirse densin; nasıl bir uygulama yapılırsa yapılsın 1 Mayıs bilinci yayılacak, yaşayacaktır.

1 Mayıs'la ilgili üç belgenin dışında yine işçi sorunuyla ilgili üç yazı yer alıyor dergide: İşçi sınıfının çağdaş görünümü. Sosyalist devrimin itici güçleri, işçi ve köylü üstüne bir yazı. Bir önemli inceleme de «Küba Devrimi'nde işçi sınıfının rolü.» Özellikle bu konunun ülkemizde iyi bilinmesi gerekiyor: Kimi özentilere, serüvenlere bir cevap olması bakımından...

Ayrıca üç yazı daha var ki, altı çizilerek okunmalıdır: «Sosyalist ahlâk», «Batı Alman Emperyalizmi» («geçmişin ve geleceğin büyük dostu» (!) B. Almanya'yı iyi bilmek bakımından), bir de faşizmin bugün hangi ülkede ne biçimde göründüğünü sergileyen «Pratikte çağdaş faşizm» yazısı...

Y. D.

1 mayıs

1 MAYIS bütün dünya işçilerinin bayramıdır.

Marks ve Engels, 1848'lerde:

«Bütün ülkelerin proleterleri birleşiniz» dediler.

1886 yılının 1 Mayıs'ında Amerika'da 600 bin işçi kapitalistlere karşı örgütlü halde genel grev ilân etti. Ve o gün işçilere karşı büyük bir terör başladı. Bu olay üzerine bütün dünya işçileri genel greve giderek Amerikalı işçilerle birlik olduklarını bildirdiler. Böylece 1 Mayıs, bütün dünya işçilerinin dayanışma sembolü oldu.

Yeni Dünya'nın bu sayısına 1 Mayıs'la ilgili üç tür belge koyuyoruz:

Biri, Lenin'in 1903'te R.S.D.İ.P. İkinci Kongresine sunduğu bir karar taslağı ile 1919'un 1 Mayıs'ında yaptığı konuşmadan bir bölüm.

İkincisi, 1890 ve 1891'de Paris'te Fransız işçilerinin 1 Mayıs'ı nasıl kutladıklarını anlatan iki yazı.

Üçüncüsü de, Türkiye Halk İştirakiyyun Fırkası'nın görüşlerini yayan ve Ankara'da yayımlanan YENİ HAYAT dergisi, 1 Mayıs 1922 günlü sayısını «1 Mayıs Nüsha-i Fevkalâdesi» olarak çıkarmıştı. Bu sayıdan iki yazı.

YENİ DÜNYA

1

Kongre, şimdiden bir töre haline gelmiş bulunan 1 Mayıs'ın kutlanmasını onaylar; bunu yaparken, bütün parti örgütlerinin dikkatini, içinde bulunduğumuz koşullarda, prole-

taryanın kurtuluş mücadelesinin enternasyonal bayramını kutlamak için en elverişli zaman ve biçimlerin seçilmesi zorunluluğuna çeker.

V. İ. Lenin
R.S.D.İ.P. İkinci Kongresi (1903).
(Bütün Eserleri, c. 6, s. 496, 1966, Paris)

1 mayıs konuşmasından

2

«Burada bulunanların çoğunluğu 30 - 35 yaşından fazla değildir ve onlar, hâlâ uzak olduğumuz sosyalizmin tam çiçeklenişini görecek kadar yaşayacaklardır.»

«Bizim torunlarımız kapitalist düzen çağının belgelerini ve diğer kalıntılarını şaşkınlıkla inceleyecekler. Temel ihtiyaç maddeler ticaretinin özel ellerde nasıl kalabildiğini, fabrikaların nasıl bireylere ait olabildiğini, bazı kişilerin diğerlerini nasıl sömürebildiklerini, çalışmayanlar için yaşamının nasıl mümkün olduğunu kafalarında canlandırmak onlar için güç olacaktır. Şimdiye kadar çocuklarımızın gelecekte neler göreceği öyküsü bir peri masalı gibi geliyordu; ama bugün, yoldaşlar, temelierini attığımız büyük sosyalist toplum inşaatının bir ütopya olmadığını açıkça görüyorsunuz. Çocuklarımız bu görkemli binayı da büyük bir şevkle inşa edeceklerdir.» (Şiddetli alkışlar.)

«Vecherniye İzvestia Moskovskaya Soveta» Sayı 230, 2 Mayıs 1919'da yayınlandı.

V. İ. Lenin
Toplu Eserler
Cilt 23, S. 330

fransa'da 1 mayıs'lar[1]

Paul Lafargue

I — 1 Mayıs 1890

1889'daki Enternasyonal Kongresi, Bir Mayıs 1891'de, işçi dünyasında uluslararası bir gösterinin düzenlenmesine karar vermişti.

Fransız proletaryasının delegeleri bu gösteriyi Fran'sada örgütlemek için geçen yıl toplandıklarında, çabalarının başarılı olacağı konusunda oldukça kuşkuluydular. Gerçekten, önceden saptanmış bir günde bütün işin durmasını sağlamak kolay bir şey değildi. Ayrıca Fransız sosyalistlerinin kendilerine ait bir gazeteleri yoktu ve her zamanki gibi malî imkânları da çok kısıtlıydı. Birçok siyasî çevre gösteriye karşı çıkıp hazırlık çalışmalarını baltalarken, kralcılar ve bulanjistler[2] gösteriye katılıp onu kendi siyasal amaçları için kullanmaya çalışıyorlardı.

Paris'te ve taşradà kurulmuş olan «Bir Mayıs'ı Kutlama Komiteleri» sadece kendi güçleriyle kalsalardı işçi kitlelerini etkilemeleri ve harekete geçirmeleri oldukça zor olurdu. Fakat neyse ki M. Konstan'ın burjuva basınından güçlü ve bedava bir yardım aldılar. Böyle bir şansı tepmedikleri gibi, delege-

---

(1) Paul Lafargue'ın bu yazısı ilk olarak **Die Neue Zeit**'ın 15 mayıs 1891 tarihli 36. sayısında yayımlanmıştır. (ç.n.)

(2) Aynı yıllarda savaş bakanlığı yapmış ve bir hükümet darbesi denemesine girişmiş olan General Bulanje taraftarları. (ç.n.)

ler, Enternasyonal Kongresinin kendilerine verdiği görevi yerine getirmeye kararlıydılar ve cesurca çalışmaya başladılar. İşi bırakarak Bir Mayıs'ı kutlama kararlarını ilân ettikleri zaman burjuvazi korkmaya başladı. İşçiler uluslararası bir dinlenme gününü ona nasıl zorla kabul ettirmek isteyebilirlerdi? Sekiz saatlik yasal bir iş gününü istemek için sınırların ötesinden birbirleriyle nasıl anlaşibilirlerdi? Bu, işçilerin kapitalistlerin iradesine ve onların ekonomisinin yasalarına dürüst br şekilde bağlı olduklarına ilişkin burjuva kavramlarının yıkılması değil miydi? Bir Mayıs, her tarafı ateşe ve kana boğacak olan ücretli kölelerin ayaklanma gününden başka bir şey olmayacaktı: Aslında burjuva sınıfının çıkarlarını temsil eden, ama iyi bir iş imkânını da kaçırmak istemeyen burjuva gazeteleri bu panik dalgasını istismar ettiler. Küçük - burjuvalardaki korkuyu besleyerek, haberlerin verilmesinde birbirleriyle rekabet ediyorlar, gösteriye ilişkin en küçük haberleri bile müthiş abartarak yayımlıyorlardı. Böylece, kendi tertipleyicilerinin bile mütevazi sonuçlar beklediği Bir Mayıs gösterisini, eski ve yeni dünya işçilerinin zincirlerinden boşanacakları korkunç bir gösteri haline getiriyorlardı. M. Konstan da aynı telden çalmaya başladı: devrime bağırarak, ayaklanmayı bastırmak ve toplumu kurtarmak için devletin bütün baskı güçlerini savaş hazırlığına geçireceğini bütün dünyaya ilân etti. İşte böylece burjuva basını ve hükümet Bir Mayıs 1890 gösterisinin en faal tertipleyicilerinden oldular. Kapitalist düzenin çözülmesi o kadar ilerlemiş ki, ona hizmet etmek ve korumak için yaratılmış kuruluşlar bile ona zarar vermekte ve çöküşünü hızlandırmakta.

Gösteri tertip komiteleri bir süre sonra basın ve hükümet tarafından yapılan propagandanın etkilerinin farkına vardılar. Yüreklendirici haberlerin gelmediği gün olmuyordu. Gösteri fikri düşüncelerde gittikçe kökleşiyor, kitlelere yayılıyor ve fabrikalardaki, atelyelerdeki bütün konuşmaların mihveri haline geliyordu. Bir Mayıs'ın sonuçları tertip edenlerin

umutlarını kat kat aşıyor. Hiç bir hareket ummadıkları şehirlerde gösteriye katılan işçi sayısı, yöneticileri şaşırtıyordu. Örneğin partili arkadaşların belediye meclisinde çoğunluğu kazandıkları Set şehrinde genel grev sloganını atmaktan çekinmişler ve gece toplantıları düzenlemekle yetinmişlerdi. İşsizlerin fıçı atelyesi işçileri ile birlikte harekete geçtiklerini görünce şaşkınlıkları ve sevinçleri büyük oldu. Öğleye doğru Set şehrinde bütün çalışma durmuştu.

Bir Mayıs 1890 gösterileri, Fransa'da sosyalistlerin umutlanmaya cesaret edemedikleri boyutlara erişti. Tabiî ki işin bırakılmasına katılan henüz bütün işçi sınıfı değildi. Harekete katılanlar işçi sınıfının en gelişmiş, en faal kesimiydi ve böylece Enternasyonal Kongresinin kararına uyduğunu gösteriyordu. Bir Mayıs 1890'da bilinçli öncüleri tarafından temsil edilen Avrupa ve Amerika işçi sınıfı ayağa kalkmıştı. Ulusal önyargıların, sınırların ve okyanusların ötesinden bütün ülkelerin proleterleri birbirlerine ellerini uzattılar ve kapitalizmin boyunduruğundan kurtulmak için dirsek dirseğe mücadeleye yemin ettiler.

Burjuvalar da aynı gün gösteri yaptılar. Burjuva basını tarafından yayılan haberler ve yalanlar, hükümet tarafından alınan tedbirler, onlarda hayatlarının ve mülklerinin ciddî bir şekilde tehlike altında olduğu kanısını uyandırmıştı ve tehlike altındaki insanlar gibi «kaçalım!» çığlıkları atıyorlardı. Kapitalistler işçi gösterileri karşısında kaçmaya başladılar. Bir Mayıs günü Paris'in zengin mahallelerinde mağazalar ve aristokrat evlerinin pancurları sıkı sıkıya kapalıydı. Sokakları ve meydanları dolduran işçiler, polisler ve askerler olmasa insan kendini terkedilmiş bir şehirde sanabilirdi. Böylece kapitalistler de kendi gösterilerini yaptılar: korkularının gösterisini.

Bir Mayıs 1890, bu yüzyılın en önemli tarihleri arasında sayılmalıdır. Bugün ilk olarak insanlık tarihi, birlikte hareket

etmek için güçlerini birleştiren, aynı karara uyan, aynı iradeyle hareket eden, aynı düşünce etrafında birleşmiş olan bütün dünya proleterlerinin gösterisine tanık oldu. Bir Mayıs'ın bu sonuçlara varmasının anlamı daha da büyüktür: Enternasyonal sosyalistler ,işçi sınıfının her türlü ortak hareketine şiddetle karşı koyan kapitalistlere karşı kesin bir zafer sağladılar.

Burjuvazi işçilerin sınıf olarak sendikal ve siyasal alanda örgütlenmelerini engellemek için akla gelen bütün imkânları kullandı. Fakat sonuç ne oldu? Paris'te uluslararası serginin ansızın dünya çapında bir gösteri hazırlıyor ve her yerde aynı toplumsal reformları istemek için kapitalist sınıfın üzerine doğru birlik halinde yürüdüğünü gösteriyor. Bir Mayıs 1890 aniden parlayan yeni bir dönemin başlangıcıdır.

II — *1 Mayıs 1891*

1 Mayıs 1890 geniş proleter yığınlarını ayaklandırmıştı. Bugüne kadar sosyalist propagandanın üzerlerinde etkisiz kaldığı işçi yığınları artık toplumsal reformlar istemeye başlamışlardı. Daha da önemlisi bunların gerçekleşeceğine tamamen inanmaktaydılar. İşçi militanları proletaryayı harekete geçirmek için gösterinin en güçlü kaldıraç olduğunu anlamışlardı. Geçen yıl içinde yapılan ulusal kongreler, gösteriyi tekrarlamayı ve Brüksel'de toplanacak olan Enternasyonal Kongresine, 1 Mayıs gününün uluslararası işçi sınıfı bayramı olmasını önermeye karar verdiler.

1 Mayıs 1890 gösterisinin başarısından cesaret alan Fransız sosyalistleri, zevkle 1 Mayıs 1891 gösterisinin hazırlıklarına giriştiler. İşçi Partisi Ulusal Konseyi ve Sendikalar Birliği Ulusal Konseyi şubat ayında bütün sanayi merkezleri ve şehirlerde afislerle bir çağrı yayınladı. Tarihsel bir belge oldu ve gösterinin gerçekleşmesinde etkili olduğu için buraya aynen alıyorum:

1 MAYIS ULUSLARARASI GÖSTERİSİ

Fransız İşçilerine:

Yoldaşlar,

Bütün Avrupa, Amerika, Avustralya İşçi Partilerinin ulusal kongrelerinde Uluslararası İşçi Bayramı olarak kutlamaya karar verdikleri 1 Mayıs'a yaklaşıyoruz. Ve bize gelen haberler gösteriyor ki, en küçük köylere kadar bütün işçiler bu büyük dayanışma eylemine hazırlanmaktalar.

Gerçekten, bugün, bütün dünyada sınırlar silinecek, birleşmesi gerekenin birleştiği, ayrılması gerekenin ayrıldığı görülecek: Bir yanda yurtseverlik bahanesiyle birbirlerine kırdırılmak istenen bütün zenginliklerin yaratıcıları, aynı kurtuluş bilinci içinde, ayakta, elele; diğer yanda, hiç bir şeyin durduramayacağı ve kendilerini de sürükleyecek olan tarihin akışına karşı, bütün korkaklık ve alçaklıklarını birleştiren her türden sömürücüler.

Fransalı Yoldaşlar,

Bugün toplumsal sorun en kayıtsızların karşısına bile bütün varlığıyla dikilecek. Zenginliklerin bu aşırı üretimine rağmen üretici sınıfın benzeri olmayan bir sefalet için bulunması karşısında hepsi düşünecekler ve kendi kendilerine soracaklar:

Bu durumun sebebi nedir?

Niçin fabrika işçileri, büro ve mağaza memurları, çok işleri ve az ücretleriyle birlikte, karılarının ve çocuklarının kapitalizmin ağına düşüp, kendilerinin karşısına rakip gibi çıktıklarını görmekteler.

Niçin küçük tüccarlar, büyük mağaza ve kuruluşlar tarafından yutularak birbiri arkasından yokolmaktalar?

Niçin vergi ve ipotek tarafından ezilen, faiz tarafından mahvedilen küçük toprak sahibi köylü hızla o kadar emek verdiği toprağını kaybetmekte ve vatan gerekçesi altında onu

Fransız İşçilerine:

Yoldaşlar,

Bütün Avrupa, Amerika, Avustralya İşçi Partilerinin ulusal kongrelerinde Uluslararası İşçi Bayramı olarak kutlamaya karar verdikleri 1 Mayıs'a yaklaşıyoruz. Ve bize gelen haberler gösteriyor ki, en küçük köylere kadar bütün işçiler bu büyük dayanışma eylemine hazırlanmaktalar.

Gerçekten, bugün, bütün dünyada sınırlar silinecek, birleşmesi gerekenin birleştiği, ayrılması gerekenin ayrıldığı görülecek: Bir yanda yurtseverlik bahanesiyle birbirlerine kırdırılmak istenen bütün zenginliklerin yaratıcıları, aynı kurtuluş bilinci içinde, ayakta, elele; diğer yanda, hiç bir şeyin durduramayacağı ve kendilerini de sürükleyecek olan tarihin akışına karşı, bütün korkaklık ve alçaklıklarını birleştiren her türden sömürücüler.

Fransalı Yoldaşlar,

Bugün toplumsal sorun en kayıtsızların karşısına bile bütün varlığıyla dikilecek. Zenginliklerin bu aşırı üretimine rağmen üretici sınıfın benzeri olmayan bir sefalet için bulunması karşısında hepsi düşünecekler ve kendi kendilerine soracaklar:

Bu durumun sebebi nedir?

Niçin fabrika işçileri, büro ve mağaza memurları, çok işleri ve az ücretleriyle birlikte, karılarının ve çocuklarının kapitalizmin ağına düşüp, kendilerinin karşısına rakip gibi çıktıklarını görmekteler.

Niçin küçük tüccarlar, büyük mağaza ve kuruluşlar tarafından yutularak birbiri arkasından yokolmaktalar?

Niçin vergi ve ipotek tarafından ezilen, faiz tarafından mahvedilen küçük toprak sahibi köylü hızla o kadar emek verdiği toprağını kaybetmekte ve vatan gerekçesi altında onu

Bu çağrı birçok şehirde henüz asılmıştı ki polis söktürmeye başladı. Ferroul, kabinede bulunan M. Konstan'a bu kanunsuz hareketi haber verdi. İçişleri bakanı ise bu harekete neden olarak afişi okumak için toplananların trafiği engellediklerini gösteriyordu. «Bir afiş asılırsa okunması içindir» diye karşılık verdi Ferroul, «kanun ve vahşî tedbirleriniz sosyalistlerin çağrısına daha büyük bir reklam yapmaktan başka bir işe yaramayacaktır.» Çağrı gerçekten, bu iş için para almış gibicesine sosyalistlere hizmet eden bütün basın tarafından yayınlandı.

Gazeteler, 1 Mayıs'a ilişkin en küçük haberi bile kaçırmıyorlar, Paris ve civarındaki sorumlu sosyalistlerle büyük röportajlar yapıyorlardı.

1 Mayıs gösterisinin kararının alındığı Lille ve Calais kongrelerine katılan, Paris'te oturan delegeler, gösterinin Sosyalist Parti'nin çeşitli fraksiyonlarını ortak bir hareket içinde birleştirme fırsatını yaratacağını düşünüyorlardı. Bütün sendika ve sosyalist gruplardan, gösterinin örgütlendirilmesinin emanet edileceği ortak bir komite kurmak için delege göndermelerini istediler. Marksistler diğer gruplarla olan bütün çekişmelerini unutarak bütün devrimci güçlerin birleşmesi için çalışmaya başladılar, fakat bütün çabaları boşuna oldu. Genel komite bir entrika yuvası oldu: geçen yıl her türlü gösteriye karşı çıkan posibilistler komiteye Paris'teki gösteriyi baltalamak için katılmışlardı, ancak taşrada en ufak bir etkileri yoktu.

Marksistler, 1890 gösterisinin hazırlıkları sırasında M. Konstan'ın desteğini hatırlıyorlardı ve onu bu yolda yararlı olma fırsatından yoksun bırakmak istemiyorlardı. Geçen yıl kabine ve senatonun çevresinde önemli güçte polis, piyade ve süvari birlikleri yığmıştı ve bu kalabalık birliklerin hareketi zengin mahallelerinde paniğe yol açmıştı. Marksistler bu kez de ona, kentin bütün mahallelerini askerî birliklerle işgal ettirecek bir neden bulmaya karar verdiler. Böylece burjuva-

lar üzerinde bir terör havası estirilecekti. Bu amaçla genel komiteye, 1 Mayıs sabahı Paris'in bütün milletvekili, belediye meclisi, prud'hom'lar[3] meclisi üyelerinin yirmi idarî bölgenin belediye binalarında toplanarak seçmenlerden kurulu delegasyonların kendilerine sunacakları toplumsal reformlara ilişkin isteklerini kabul etmeleri şeklinde çağrı yapılması teklifi götürüldü. O zaman M. Konstan askerî birlikleri bütün Paris'e yayacak, bu durum da başkentte büyük bir heyecana sebep olacaktı. Silâhlı birliklerin seyri burjuvayı sakinleştirecek yerde korkutuyorsa demek ki onda hayatının ve malının tehlikede olduğuna dair büyük bir kanı vardır; buna karşılık aynı durum korkması gereken işçileri meraklandırmakta ve korkutacak yerde kızdırmaktadır.

Birçok vesileyle kahramanlığını ispat etmiş Parisli işçi aynı zamanda neşeli bir tabiata sahiptir. Hükümeti ve polisi alaya almaya bayılır, gösteri onun için bir bayramdır. Polis yada süvari birliklerine hiç bir direnme göstermez. Önlerinde koşar, yanlarda kaybolur; bırakır askerler geçsinler, fakat her seferinde inatla kovulmuş olduğu yere döner, Askerî birlik ise alanı boşaltmak istiyorsa birçok defa saldırmak zorunda kalır. Bu iş kadar da birlikleri yoran iş yoktur. Başkan Greew'nin istifası sırasında halk üç gün boyunca Millet Meclisi'ni nçevresine aktı ve bu oyundan çok hoşnut kaldı. Askerler ve atlar bu olaydan o kadar etkilendiler ki, bu çalışmanın iki gün daha sürmesi sonucu faal hizmetten alınabilirlerdi. Bu yöntemlerle Paris halkı sokak savaşlarında yeni bir taktik elde etti: bir tek el ateş etmeden bütün bir orduyu savaş dışı bırakıyorlardı.

Marksistler tarafından önerilen, delegasyonların Belediyelere gönderilmesi, Parislilere stratejik ustalıklarını kullanma fırsatı verecekti. Zaten birlikler çeşitli mahallelere gön-

---

(3) İşçi ile işveren arasındaki anlaşmazlıklarda rol alan hakemler kurulu. (ç.n.)

derilseydi, en kayıtsız işçiler bile pasif kalamayacaklardı. Kitleler halinde atelyelerini bırakacaklar, ne olduğunu görmeye gideceklerdi. Basit seyirciler olarak gelecek, sonunda gösteriye katılacaklardı; böylece gösteri yapanların sayısı kabarmış olacaktı. Bütün işçi semtleri harekete geçecek ve birleşen kalabalık Paris halkının geleneksel buluşma yeri olan Millet Meclisine doğru ilerleyecekti; Concorde alanında iki yüz - üç yüz bin kişi toplanacak ve bu şimdiye kadar görülmemiş bir gösteri olacaktı. Her türlü açık hava gösterisi yapmaları yasaklanmış olan Parisli işçiler, böylece bir sokak gösterisi yapma hakkını elde etmiş olacaklardı.

Fakat hiç bir kapitalist hükümet, kendi varlığını tehdit eden proletaryaya bu hakkı isteyerek tanımaz. Resmî makamlar, marksistlerin önerisini reddettiler. Boulanger bunalımı döneminde Konstan hesabına çalışan posibilistler de önerinin genel komite tarafından reddi için çeşitli entrikalar çevirmişlerdi. Ancak, ertelenmiş bir öneri, yine de terkedilmiş bir öneri değildir: gelecek yıl aynı öneri tekrarlanacaktır

Lille ve Calais kongreleri taşradaki sosyalist grup ve sendikaların meclise sekiz saatlik işgününe ilişkin muhtırayı götürmek üzere delegeler göndermelerini kararlaştırmıştı. Genel komitede çoğunluğa sahip olan posibilistler delege gönderilmemesi biçiminde karar çıkarttılar. Bunun üzerine marksistler kongreyi terkettiler ve geçen yıl olduğunu gibi kendi öz güçleriyle gösteriyi örgütlemeye karar verdiler.

Posibilistler gösterinin başarı kazanmaması için entrikalar çevirirken, anarşistler de 1 Mayıs'ın kutlanmasına karşı çıkıyorlardı. İşçilere, işi bırakmamalarını, bırakırlarsa bir günlük yevmiyelerini kaybedeceklerini söylüyorlar, buna karşılık da hemen sosyal devrimlerini yapmalarını öğütlüyorlardı. 1 Mayıs'ı kutlamak için bir günlük ücretlerini kaybetmeye yanaşmayan bu kişiler, işçileri, bir darbe denemesinde hayatlarını tehlikeye atmaya razı olduklarına inandırmaya çalışıyorlardı. Bilindiği gibi birkaç yıl önce polis, işsizler arasın-

daki ajitasyonları kösteklemek için anarşistleri kullanıyordu. Bu sefer de bu kişileri 1 Mayıs gösterisinde kullanmayı tasarlıyordu; ancak olayların gelişimi, beklediğinde yanıldığını gösterdi.

Posibilitelerin entrikaları ve anarşistlerin propagandalarına rağmen önemli sayıda işçi işi bıraktı ve Paris ve taşra örgütlerinden gönderilmiş 37 kişiden kurulu güçlü delegasyonu desteklemek için Burbon sarayına doğru akın etti; delegasyona İngiliz Avam kamarasının sosyalist üyesi Cunnigham Graham da katılmıştı.

Her türlü sokak gösterisini yasaklama biçiminde bir oyun oynanmasaydı, gösterici sayısı on kat daha fazla olabilirdi. Böyle bir gösteri de Paris halkını harekete geçirmenin ve kamu yöneticilerinin kararlarını etkilemenin tek yoludur. Radikal Partinin sahneye koyduğu komedide kukla rolü oynayan Meclis Başkanı M. Floke, çok kalabalık oldukları gerekçesiyle delegeleri kabul etmeyi reddetti. İşçiler ve sosyalistler, yasal bir reform isteğini sunmak için barışçı bir delegasyon gönderdiklerinde kamu yöneticilerinin kapıları kapanmıştı, oysa bu kapılar burjuvaların delegasyonlarına her zaman ardına kadar açıktır.

Çeviren: Aziz Okay

1 mayıs

1

Bundan otuz üç yıl önce, 1889 senesinde ikinci defa olarak Paris'te toplanan Avrupa sosyalistleri, Beynelmilel İkinci Sosyalist Kongresi'ni teşkil ve 1 Mayıs'ı kendilerine bayram yaparak kutlamışlardı.

Bugünden itibaren bütün dünya işçi ve çiftçi halkı birbirine meslek arkadaşı adını vererek müzaheret ve dayanışma sözbirliği etmişlerdi. Bu Kongre'nin aldığı en önemli kararlar şunlardı: İş saatlerinin sekize indirilmesi, askerlik hakkında fikir teatisi ve harp aleyhtarlığı. 1890 senesinde Paris'te, Viyana'da ve Avrupa'nın bütün büyük şehirlerinde toplantılar yapan sosyalistlerin bu dayanışmalı ve yekdiğerini teyid edici toplantıları, burjuva devletlerinin hoşlanmayacağı işçi ve amele teşkilâtına canlı bir varlık ve cereyan vermişti. Bu hal karşısında bütün burjuvalar amelenin kendi aleyhlerine ayaklanarak büyük bir ihtilâl çıkarmalarından endişe ediyorlardı.

Birkaç yıl sonra işçi ve amele kadınlar da bu cereyanın peşine takıldılar ve erkeklerle beraber 1 Mayıs'ı kutladılar.

Bundan ürken burjuvalar ve ellerindeki hükümet adamları birçok vesilelerle bu akımın önüne geçmeye, çıkarlarını yıkıp deviren bu işçi ve çiftçi ittifakının güçlü varlığını yok etmeye olanca varlıklariyle çalışıyorlardı.

Özellikle İkinci Beynelmilel Sosyalist Kongresi'nden sonra işçi ve çiftçi halkın bu «1 Mayıs» ı en mukaddes bayramları saymaları ve bugün hiç bir işçi ve amelenin çalışmamaya ahd-ü peymanla tatil-i eşgal etmeleri yani işi bırakmaları gelecek hakkında burjuvaları pek ürkütüyordu.

Bu ikinci Enternasyonal'in toplantısında ileri gelenlerden bir zat, kürsüden umuma hitap ederek:

Bir Mayıs'ı takdir ve takdis etmeyen bir kimse işçi ve amele indinde makbul olamayacaktır, diye bağırıyordu.

1914 yılında Garp emperyalist zimamdarlarının yarattıkları kanlı savaş 1915 yılında daha ileri götürülerek, Almanya'da olsun, Fransa ve İngiltere'de olsun, tüm işçilerin ve sosyalistlerin sırt vermesiyle savaşı daha büyük bir şiddetle sürdürmekte, gerek asker ve gerek cephe gerisinde fabrikalarda çalışarak her gün bir tarafın işçi ve amelesi diğer tarafın işçi ve amelesini kırıp öldürmekte iken, burjuva hükümet adamları kendi öz çıkarları için ortaya attıkları vatan savunması gibi sözlerle ameleyi ve işçiyi kurnazca kandırarak daha yıkıcı ve öldürücü savaş vasıtalarını hazırlayıp sağlayabilmek için, geceyi gündüze katarak çalışıyor ve çalıştırıyorlardı.

Dört senedir kapitalistlerin ağır hançerleri altında akan amele kanı, Avrupa'nın bütün topraklarını kanla yoğurulmuş bir bataklık haline getirmişti.

Harp dolayısıyle tüm işçi ve amelenin Bir Mayıs Bayramı'nı tamamiyle müşterek bir surette kutlayamamaları kapitalizm ve emperyalizm taraftarlarını sevindirmişti. Şimdi ise, kapitalistlerin yarattıkları bu kan ve vahşet dünyası sona ermiş sananlar var.

Fakat on beş milyon şehit ve bir o kadar da malûl veren ve milyonlarca harp borçlarını ödemeye mahkûm edilen proletaryanın bugünkü hayatî sefaletlerine yine otuz milyona yakın bîkes ve bîraye kalan ihtiyar, genç, kadın ve çocuk yetimlerin sırtlarından da çıkarılacak yeni yeni vergileri vermeye mahkûm edilişleri kapitalizm ve emperyalizm zimamdarlarına bu milyonlarca mazlûm yığının her türlü muamelelere baş eğecek kuvvetsiz ve kudretsiz bir hâle geldikleri umudunu vermişti. Burjuvaların bu galibiyetiyle artık İkinci Enternasyonal'in hükmü kalmamış ve düşmüştü.

4 ağustos 1914 Alman ve Fransız sosyalistliğini kendisine mal edinmek isteyen birtakım hayasızlar harp kredisini himayelerine alarak, emperyalizm ve kapitalizm için aleyhtar akım doğuracak kuvvetlerin imhasını, her türlü mukarreratı meşru sayararak, imza etmede bir beis görmemişlerdi.

Fakat «Karl Marks» mesleğinin gerçek mücahitleri Enternasyonal'in düşüncesini dimağlarında daha canlı ve alevli surette yaşatıyorlardı. Bütün dünya amele ve işçileri birbirleriyle anlaşmak ve birleşmek ihtiyacını bugünkü gibi hiç bir zaman görmemişlerdi. Zira, burjuvazinin bütün cihan kitlesini ve özellikle proletarya sınıfını daima esaret boyunduruğu altında bulundurup ezmek ve bütün cihan memleketlerini istedikleri gibi bölüştürmek gayeleri anlaşılmıştı.

Bern'de yapılan bir toplantıda, sosyalist maskesiyle her tarafa sokulabilecek burjuva casusları toplamaya uğraşılıyordu. Bu yırtıcı komitenin imhası hususunda çaba harcayan en büyük sosyalistlerden «Karl Libkenht» ve «Roza Lüksenburg» bu mücahedenin kurbanları oldu. Batı'da, Balkan yarımadasında, Doğu'da ve Amerika'da sermayeci sınıfı ile proletarya sınıfının ardı arası kesilmez bir mücahedesini teşkil eden yer yer ihtilâller zuhur ediyordu. Böylece bütün cihan proletaryası «Karl Marks» mesleğinin sancağı altında birleşmeye karar verdiler. Almanya'da, İngiltere'de, Fransa'da, İtalya'da, Macaristan'da, Balkan yarımadasında, Estonya'da, Rusya'da, Japonya'da Amerika'da bu akım önüne geçilemez ve, her rastgeldiği engeli yıkıp deviren bir kuvvet olarak gelişmekte ve cihan siyaset ve ekonomisini yeni bir âleme ve yeni bir hayata doğru sürüklemektedir. 1917 senesinde Rusya'da başlayan hareket Avrupa'ya ve bütün cihan proletaryasına hareket işaretini vermiş bulunuyordu. Bu dakikada Rusya İmparatoru Çar Nikola'nın, Alman İmparatoru Kayser Vilhelm'in, Karl Habsburg'un ve daha büyük küçük birçok kral ve prenslerin taçlarını başından, tahtlarını altından uçuruyordu.

BUGÜNKÜ BİR MAYIS'I KUTLAYAN BÜTÜN CİHAN PROLETARYASI KAPİTALİZM VE EMPERYALİZM VE EMPERYALİZMİN MAHV VE İNKIRAZINA VE KENDİ SAADET VE HÜRRİYETLERİNİ KURTARMAYA AZMETMİŞ BÜYÜK BİR İMANIN YEKVÜCUT TEZAHÜRÜNE ŞAHİT OLUYOR. KRALLARIN, PRENSLERİN TAÇLARINI, TAHTLARINI DEVİREN BUGÜNKÜ MAZLÛM BEŞERİYETİN, LOİD CORCLARIN VE HEMPALARININ SERNÜGÛN OLDUKLARINI GÖRMEKLE DE BAHTİYAR OLACAKLARI GÜN PEK YAKINDIR.[1]

---

(1) **Yeni Hayat**, Sayı 7, S. 1 - 3. (1920)

1 mayıs bayramı

2

Bayramlar, insanların birliğini gösterir. Dillerin bir, inanışların bir, âdetlerin bir, geçinişlerin bir oluşu insanların ayrı ayrı varlıklarını, dirliklerini, birliklerini meydana getirir. Bayramlarsa o birliklerin asıl ruhlardaki kudretini gösterir ve tes'îd eder.

Fertlerin kendilerine; yaşayışlarına ve hallerine göre sevinecek ve sevindirecek saatleri, ayları, günleri vardır ki fertlere ait olan dakikalar ve o günlerin sevinci bütün aileye de sirayet eder. Nişanlanan bir kız, sevdiğiyle evlenen bir delikanlı, nur topu gibi bir çocuğu dünyaya gelen ana ve baba o günde ve o günlerde sevinirler ve âdeta bayram ederler. Aynı zamanda o sevinç ve bayram onların ailesi efradını da sevindirir, güldürür ve hatta o kutlu gün ve o mutlu saat, artık ferdin değil ailenin olur. Bu, cemiyetlerin, fertlerle olan rabıtasını, fertlere olan incizayı ve hörmetini gösterir ruhî bir hâdisedir.

Cemiyetler, cemaatler, nihayet milletler de birer ferd-i manevîdirler. Onların da müşterek bir ruhu, müşterek bir vicdanı, müşterek düşünüşü ve müşterek bir kaygısı ve nihayet müşterek bir matemi ve müşterek bir sevinci vardır.

Yunanlılar İzmir'e adım atar atmaz ta Erzurum'da bir Kurultay toplanması ve umum Anadolu'nun yavaş yavaş fakat emin ve metin bir surette ayaklanması, manevî fertler olan cemaatler ve milletlerdeki müşterek vicdanın ve müşterek elemin en celî bir misalidir.

23 Nisan günü ise altı yüz bu kadar seneden beri şu toprakta, şu millet için kurulmuş olan yegâne meşru meclis olduğuna kani bulunduğumuz Büyük Millet Meclisi'nin meşkûr ve mebrur varlığını kutlular bir bayram olmuştur. Ve müşterek vicdanın, müşterek hissin bir tezahürüdür.

Erzurum Kurultayı mukarreratı, âdeta «vatan tehlikede» diye bağırmıştı, vatanımız matem içinde nidasıydı. Kulağı olan duydu, davrandı ve koştu. Bugün artık bütün efrad hep kulak kesilmiş; İzmir'e karşı saflar, cepheler vücuda gelmiştir. İşte bu iki hâdisede fertlerin cemiyetlerle, milletlerle olan rabıtasını ve fertlerin mensup olduğu millete cazibesini gösterir bir hâdise-i ruhiyedir.

Şimdi dinî bayramların, siyasî bayramların kıymetini siz artık hep şu ölçü ile ölçersiniz.

*
**

Ben, 1 Mayıs Bayramı için ayrıca bahis açmak istiyorum. 1 Mayıs'ta daha başka, daha ince, daha mühim bir mahiyet vardır. İhtimal ki yanılıyorum; fakat düşünce bu ya; ben böyle bir kanaatteyim. Bakınız nasıl düşünüyorum:

Alelumum bayramlarda dikkat ediniz... Onlarda birer birlik alâmeti olduğu gibi bir de ayrılık şaibesi vardır. Geçen gün Yahudilerin Hamursuz Bayramı idi. Ankara'nın bir iki mahallesi süslendi, bezendi. Güldü, eğlendi. Anladık ki o birkaç mahallede ruhen birlik vardır. Fakat yine anladık ki, Ankara'da ayrıca bayramı olan bir cemaat de vardır. Rumların, Ermenilerin Paskalya günleri de kendilerine mahsus birlik ve dirlik içinde geldi, geçti. Müslümanların bayramları da bittabi böyle gelip böyle geçiyor.

Güzel düşünenlerimizden biri bir gün, bir bayram günü bana demişti ki umum beşeriyetin, umum küre-i arzın bir bayramı olduğunu acaba göremeyecek miyiz? Bu temennikâr

sual, bana otuz sene evvel sorulmuştu. Bugün sorulsaydı, ona işte 1 Mayıs, derdim.

Evet; 1 Mayıs.. Artık umum insanların umum küre-i arzın bayramıdır ve bayramı olacaktır. 1 Mayıs bayramı insanları dinî, millî hislerle birbirinden ayırmıyor. Elinde (...) kölünk ve parmaklarında, gözünde insanları uyandırıp yükseltmeye kudret ve nur, kafasında insanları yaşatacak, rahat ettirecek bilgi ve duygu olan her insan, her çalışan ve hayırnâs olan her insan... İslâm, Ermen, Rum, Yahudi, Fransız, Alman, İngiliz, Çinli, Japonlu hepsi, hepsi bugün de bir hisle birleşir, bir kanaatle sevinir ve bayram eder.

Başka bayramlarda daha başka bir ikilik, ayrılık şaibesi vardır. Dikkat ediniz, altında derin elemler; göreceksiniz ki onların derin matemler gizlidir. İşte size bir Paskalya, bir Hamursuz, bir bayram ki onlarda yüksek ailelerin, zengin konakların birkaç gün süren şevk ve şetareti, zîb-ü zîneti karşısında yine o bayrama tâbi, yine güya o bayramın sevinciyle mübahi gülbeler içinde; yoksullar, düşkünler, zavallılar, fakirlere... bilmem hangi bankerin, hangi muhtekirin, hangi örfî ve ticarî yankesicinin ve dolandırıcının karısı, kızı, hatta elliyi geçkin kaynatası; elmaslar, inciler, küpeler ve gerdanlıklar içinde parıl parıl yanar ve etrafa keskin kokularla baka baka yürürken biri de tarağı olmadığı için saçını tarayamamış, parası olmadığı için şu mübarek günde olsun hamama gidememiş, üç günlük bayram tatili münasebetiyle çalışamamak ve yevmiye alamamak derdiyle de içi yaşayış düşünceleri altında kalmış olan yığın yığın, sürü sürü fukarayı bir kere gözönüne getirin!

Büyükler, bu içtimaî faciaya artık alışmış, her sene bir iki defa bu matemli bayramların zehirlerini yuta yuta artık pişmişlerdir. Ya şu çocuk denilen yavrucaklar!

Herhangi bayramın arifesinde gidiniz fakir kulübelerini dinleyiniz, orada mutlaka şu eninleri işiteceksiniz: «Ah şu yavrumuza, bayramda olsun, sevindirecek bir şey alamadık..»

Bayram günü, o bayrama tâbi çocukların gözlerine dikkat ediniz: Bir kısmında gurur ve neşe, diğerlerinde yeis ve haset bellidir. Diyebiliriz ki o bayramlar yalnız zenginler içindir ve zenginler bayramıdır.

1 Mayıs işte bu farktan, bu ikiyüzlülükten, bu faciadan ve bu facialardan uzaktır. Çünkü o bayrama tâbi olanlar hep çalışanlar, hep yoksullar, hep bir olanlardır. Onların hepsinin elinde yalnız bir eldiven vardır: Nasır... Onların hepsinin bir kokusu vardır: Ter. Onların hepsi yalnız üşümemek, açık kalmamak için giymişlerdir. Yalınayaklık varsa hepsinde, kundura varsa hepsinde vardır.

Onların hepsi o bayramda, Bir Mayıs'ta kardaş ve yoldaş diye birbirlerine tiksinmeden, irkilmeden sarılabilirler. Onların içinde «aman uzak dur!» elbisemi kirletirsin, elmaslarına pek bakma gözün değer, elini pek uzatma bir şeyimi aşırırsın diyecek... Kuruldukları arabalar, landonlar, otomobiller etrafa sifos sıçratacak mağrurlar yoktur..

Ötekilerin nişanları göğsünde ve işte bu zavallıların eliyle yapılmış şeyler cafcaflı, cicili bicili şeylerdir Bunların nişanları yüzlerinde ve ellerinde, işte o nişanları dökmek ve yapmak için alınmış yaralardan, berelerden ibaret şeylerdir.

İki taraf da nişanlı, iki taraf da alâmetli...

Amele kardaş, yoldaş, arkadaş! 1 Mayıs gününü sana tebrik eylerim. Bugün mefkûremiz, henüz çocuk halindedir. Âti, o koca saadet-i beşer sizindir. 1 Mayıs Bayramı ilerde göreceksiniz ki, umum insanların, umum milletlerin bayram günü olacaktır. Çünkü o vakte kadar herkes çalışacak ve bayramlar yalnız çalışanların olacaktır.

MECMUAMIZ, 1 MAYIS BAYRAMINI UMUM CİHAN AMELESİNE TEBRİK ETMEYİ, KENDİSİNE EN BÜYÜK ŞEREF BİLİR.

Yeni Hayat, Sayı 7, S. 13 - 15 (1920)

çağdaş proletarya

T. Timofeyev - A. Çernyaev

«Proletaryanın büyümesine karşı duyulan genel korkunun tersine, Marks ve Engels bütün umutlarını proletaryanın sürekli büyümesine bağladılar.» (V. İ. Lenin, Toplu Eserler, *Rusça baskısı, Cilt 2, s. 6)*

Hatırlanacak ki Lenin, Marks ve Engels'i izleyerek, işçi sınıfının içinde birçok kesimler ve meslekî gruplar bulunduğunu kaydeder, ama *fabrika, sanayi ve kent proletaryasını işçi sınıfının çekirdeği,* devrimci partinin ana dayanağı olarak diğerlerinden ayırdeder. Lenin proletaryadan («genel olarak proletarya» dan) söz ederken, fabrika işçilerinin bir ileri müfreze, bir öncü rolü oynadıklarını belirtir. Onlar, proletaryanın ana militan kesimidirler ve işçi sınıfının bütün katmanlarını birleştirmek ve bir araya getirmek ve kapitalizm tarafından ezilen ve sömürülen bütün insanları işçi sınıfının çevresinde toparlamak görevini yüklenmişlerdir. Proletaryanın biçimlenmesi, «kapitalizmin gelişmesi ve genel olarak emeğin toplumsallaşması, proletaryanın yaratılması» ile hızlandırılmaktaydı ki, «fabrika işçileri bununla ilişkin olarak yalnızca ön saflarda, öncü bir rol oynamaktadırlar. Doğal olarak, proletaryanın devrimci hareketinin bu işçilerin sayısına, onların yoğunluklarına, gelişme derecelerine, vb., bağlı olduğu şüphesizdir. Ama bütün bunlar, bize, *kapitalizmin 'birleştirici önemiyle', fabrika işçilerinin sayısını eşit tut-*

mak için en ufak bir hak vermez. Bunu yapmak, Marks'ın düşüncesini olmayacak bir biçimde daraltmak olacaktır.»[1]

Böylece, kapitalizm karşısında toplumsal bakımdan birleşmiş bir sınıf olan proletarya, kendi içinde, çeşitli meslekî ve yan grupları kapsayan, karmaşık bir iç yapıya sahiptir. Lenin şöyle yazar:

«*Eğer* saf *proletarya, proleter ve yarı-proleter arasındaki büyük sayıda çok çeşitli tipler tarafından kuşatılmış olmasaydı... ve eğer proletaryanın kendisi, daha çok gelişmiş ve daha az gelişmiş katmanlara bölünmemiş, eğer bölgesel kökenlerine, uğraşılarına ve bazen de, dinlerine vb., göre parçalanmamış olsaydı, kapitalizm, kapitalizm olmazdı.*»[2]

Marks «işçi sınıfı» deyiminin içeriğini gösterirken, bu deyimi yalnız fiziki emekle bağdaştırmadı. Bilimsel ve teknolojik ilerlemenin ve toplumsal iş bölümünün yoğunlaşmasının işçi sınıfının sınırlarını genişlettiği düşüncesi, Marks'ın yazılarının birçoğunda belirtilir. Örneğin, şöyle yazmaktaydı:

«*İş sürecinin ortaklaşa niteliği giderek daha belirgin bir duruma geldikçe, bunun gerekli bir sonucu olarak, üretici emek ve onun yaratıcısı, üretici işçi kavramımız da genişlemektedir.* Artık, *üretici olarak çalışabilmek için, senin kendinin kol işçisi olarak çalışman* gerekli değildir...»[3]

ÖNCÜLÜK ROLÜ

Dünyanın devrimci dönüşümü için mücadelede işçi sınıfının öncü rolü, başlıca, onun toplumsal üretim sisteminde bulunduğu yerle, onun örgütlülüğüyle, gücüyle disipliniyle, siyasî

---

(1) V. İ. Lenin, **Toplu Eserler**, Cilt 1, s. 316.
(2) a.g.e., Cilt 31, s. 74.
(3) K. Marks, **Kapital**, Cilt 1, s. 508 - 509 (Altını biz çizdik - Yazarlar)

bilinciyle ve toplumsal gelişmeye bağlı olarak sürekli artan siyasî ve manevî prestijiyle saptanmaktadır. İşçi sınıfı, sömürücü sistemin başlıca, en güçlü ve en uzlaşmaz düşmanı, tüm anti-tekelci güçlerin çekim merkezidir.

Diğer hiç bir sınıf, diğer hiç bir toplumsal katman bu kadar örgütlü ve güçlü değildir. İşçi sınıfının sayısal gücü çok büyüktür. Onun devrimci deneyi eşsiz bir zenginliktedir. İdeolojik, kültürel ve manevî düzeyi yıldan yıla yükselmektedir.

Burjuva ideologları bunu inkâr ederler. Bunlar, kendilerini ve karşıtları olan proletaryayı işçi sınıfının sayılarının, güçlerinin azalmakta olduğuna inandırmanın yollarını aramaktadırlar. «Proletaryasız yeni kapitalizm», burjuva kuramcılarının en son «buluşu» dur. Üstelik, genel çalışan insanlar kitlesi içindeki kol işçilerinin sayısının düştüğü yolundaki tezlerini sık sık vurgularlar.

İşçi sınıfı sayısal olarak artıyor, onun emeğinin ve bir bütün olarak, toplumsal üretimin içindeki zihinsel ögenin önemi büyüyor ve bazı ülkelerde saf kol işçilerinin sayısı oransal olarak azalıyor: bu eğilimler — ki marksizm-leninizmin klasikleri bunları önceden görmüştür — açıktır ve gitgide daha belirginleşmektedirler. Bu eğilimlerin bilimsel bir incelemesi, çağdaş durumun daha iyi bilinmesini sağlayacak ve sınıf mücadelesinde doğru yönelimlerin bulunmasına yardım edecektir.

İşçi sınıfının bileşimindeki değişiklikler ve onu Buhar Çağı yada iki dünya savaşı arası dönemdeki proletaryadan ayırdeden — yeterlilik, meslekî, kültürel düzey ve diğer yönler — nitelikler sorunu, sosyalist ülkelerde ve kapitalist ülkelerin marksistleri arasında birçok yıldır bir inceleme ve tartışma konusu olmuştur. Bu yazı, bu sorun üstünde, marksist düşüncenin ortaya koydukları hakkında en genel bir fikir verme çabasıdır.

Marksizm-leninizm, işçi sınıfının gelişiminin niteliksel ve

niceliksel yanları arasındaki diyalektik ilişkiyi kalkış noktası olarak alır. Bilimsel sosyalizm, gerek Kautskicilerin ve diğer reformistlerin, proletaryanın gücünü başlıca kendi sayılarından aldığı düşüncesini halka yayma çabalarına, gerekse «sol» anarşist, maceracı unsurların işçi sınıfının sürekli büyümesinin ve onun bileşiminin dinamiklerinin önemini bilmezlikten gelme eğilimine her zaman karşı çıkmıştır.

MARKSİZMİN YOZLAŞTIRILMASI

19. ve 20. yüzyıl toplumsal düşünce tarihi, işçi sınıfı bileşimi üstüne marksist-leninistlerce varılan sonuçların yozlaştırılmış ve saptırılmış örnekleri ile doludur. Ne var ki, bu sapmalar iki ana görünüşte birbirine karşıt eğilime indirgenebilir: biri *dar «kısıtlayıcı»* ve diğeri *sınırsızca «geniş»*.

Bunlardan birincisini ileri süren yazarlar, işçi sınıfını salt proletaryanın fabrika çekirdeğine, üretim alanında çalışan kol işçilerine indirgiyorlar. Bu zaten devrimci marksizmin eski sosyal-demokrat ve burjuva «eleştirmen» lerinin tipik tutumuydu.

Bu görüş, örneğin Marks Veber, Haynrih Cunov, Maks Adler ve diğerlerince genişletildi. Bunlar Marks'ın proletarya tanımının saptırılmış bir yorumunu yaparak, ya «yalnızca hiç bir ustalığı, hiç bir mülkiyeti olmayan ve işverene bağımlı kişileri» bu tanıma soktular, ya da «'işçi sınıfı' kavramının Marks'ın 'proletarya' kavramını kapsamadığını» ileri sürerek, marksistleri işçi sınıfını, «proletarya» ile «karıştırmakla» eleştirmenin yollarını aradılar.[4]

Gerçekte bu görüşler bazı anarşistler, sosyalist-devrimci-

---

(4) H. Cunov, **Marks'ın Tarihi Süreç, Toplum ve Devlet Teorisi**, Rusça baskısı, Cilt II, Moskova - Leningrad, 1930, s. 53.

ler ve makhaiskiciler tarafından da tekrarlanıyordu. Hatırlanacağı gibi, Marks, anarşizmin ağababalarını, işçi sınıfının bilimsel tanımını ve onun gelişme yasalarının ve devrimci mücadelesinin yollarının ve araçlarının doğru bir biçimde anlaşılmasını reddettikleri için, Baknin'i izleyenlerin ve diğer anarşistlerin devrimin ya tek ya da temel gücü olarak gördükleri lumpen proletarya diye adlandırılanları idealize ettikleri için şiddetle suçlamıştı.[5] Narodnik (popülist) önderlerin bazıları umutlarını kaygısız, pervasız, başka bir deyişle sınıfsızlaşmış (deklase) katmanın maceracılığına bağladılar. Bunların işçi sınıfına ve onun tarihî rolüne inançları yoktu ve onun derinlemesine ve enlemesine büyümesinden korkuyorlardı. Makhaiski hareketine gelince, bu kendisini emekçi halkın cahil ve aşağılanmış katmanının gelişmemiş duyguları ve bilimsel sosyalizmin işçi sınıfı hareketiyle kaynaşması korkusu üstüne temellendirdi. Marks'ın *Kapital*'i bile, onlarca bir aydın tarafından, işçiler için değil de, «aydınlar» için yazılmış bir yapıt olarak damgalanmıştı.

BUHARİN'İN GÖRÜŞLERİ

Buharin'in işçi sınıfının bileşiminin dinamikleri hakkındaki kaba mekanik görüşleri de hem bilimsellikten uzak hem de marksist diyalektiğe yabancıydılar. Buharin, sanayideki beyaz yakalı işçilerin (teknisyenler ve üretimde çalışan diğer sıradan uzmanlar dahil), «farklı bir toplumsal sınıf» tan olduklarını ve beyaz yakalı işçilerin sanayi işçilerinin üstün-

(5) Marks 1870'lerde anarşizmin ideolojik platformunu eleştirdi. Bakunin'in **Devlet ve Anarşi**'sini özetlerken, Bakunin'in yalnızca «lumpen proletarya», «o ve yalnızca o... gelecekteki sosyalist devrimin gücünü temsil etmekteydi» yolundaki sözleriyle alay etti. (K. Marks'tan alıntı, F. Engels, **Eserler**, Rusça baskı, Cilt 18, s. 581).

de olduğunu ileri sürmekteydi. *Tarihî Materyalizm Teorisi* (1922) adlı bir kitapta, mühendislerin bütün katerogilerini işçilerin doğrudan doğruya karşısına koyarak, birincileri (aralarına yalnızca bir virgül koyarak!) kapitalistlerle aynı safta gösterdi. «Diğer kişilerle (mühendisler, kapitalistler) ilişkili olarak özdeş bir durumda olan... tekstil ve metal işçileri... *bir* sınıf oluştururlar», diye yazıyordu.

Kafa yoluyla sömürülen işçileri üretim sürecinin dışında tutuyordu. Eğer proletarya, «değerlerin yaratılmasında doğrudan bir rol oynamazsa,» ona bir üreticiler sınıfı olarak bakılamayacağını ileri sürüyordu. Bu, Marks'ın, kapitalizmin gelişmesiyle üretici emeğin gitgide daha dolaylı bir biçime geleceği, ama üretici emek niteliğini hiç bir zaman yitirmeyeceği düşüncesinin saygısızca revize edilmesidir.

PROLETERLEŞME

Veriler, gelişmiş kapitalist ülkelerde bilimsel ve teknolojik devrimin nüfusun daha da yoğun bir proleterleşmesine yol açtığını göstermektedir. Bu devrim sonucu uzmanlaşmanın artışı ve yeni mesleklerin ortaya çıkışı, emekçi halk içinde temelde proleter olan kategorilerin büyümesine götürmektedir. Kapitalist düzende, bilimsel ve teknolojik devrim daha büyük kapitalist sömürü demektir. Bu da kendi yönünden işçi sınıfının sınırlarını genişletir ve bunun içine, emekçi halk grupları arasından, daha önce beyaz yakalı işçiler ve teknik uzmanlar sayılan yeni bölümler katar.[6]

Marksist-leninistler, kapitalist üretim içinde yer almakta

(6) Ayrıntılar için bak: **İşçi Sınıfının Uluslararası Devrimci Hareketi,** B. N. Ponamaryov ve diğerleri, Rusça baskısı, Moskova, 1966; **Çağdaş Tekelci Kapitalizmin Ekonomi Politiği,** N. .N. Inozemtsev ve diğerleri, Rusça baskısı, Moskova, 1970.

olan gerçek süreçlerin yanlış yorumlarına şiddetle karşı çıkarlar. İşçi sınıfının çağdaş toplumdaki yerini küçümseyen teorilerin siyasî zararlarını ve bilimsel olarak savunulamayacaklarını ortaya sererler. Marksist-leninist partilerin program belgeleri ve marksist bilim adamlarının basılmış birçok araştırması, bilimsel ve teknolojik devrimin etkisi altında işçi sınıfının sayısal gücünün düştüğü iddiasının kofluğunu inandırıcı bir biçimde göstermektedir.[7] Bunlar saptırıcıların kullandığı temel yöntemi sergilemiştir: temelde kol işçilerini birleştiren, ama yaptıkları işler daha önceleri teknisyen, aydın ve beyaz yakalıların alanı içinde sayılan kişileri dereceli olarak ve gitgide artan bir biçimde kendi safları içine çeken çağdaş proletaryanın bileşiminde yer almakta olan değişikliklerin toplumsal önemini yanlış göstermek.

İŞÇİ SINIFININ BÜYÜMESİ

Şimdi moda olan anti-marksist teoriler, bilimsel teknolojik devrimin işçi sınıfını küçülttüğünü, yada onu ortadan kaldırdığını ileri sürerlerse de, gerçek veriler bunun tam tersini göstermektedir. Bilimsel ve teknolojik ilerleme, çağdaş

---

(7) Bak: **Kapitalist Ülkelerin Çağdaş İşçi Sınıfı (Bileşimindeki Değişiklikler),** V. V. Lyumbimova ve diğerleri, Rusça baskısı, Moskova, 1965; **Leninizm ve Dünya Devrimci Hareketi,** Y. I. Kuskova ve diğerleri, Rusça baskısı, Moskova, 1969; **Uluslararası Komünist Hareketin Strateji ve Taktiklerinin Anahatları,** V. V. Zagladin, Rusça baskısı, Moskova, 1970; SBKP Merkez Komitesi Yüksek Parti Okulu ve Toplumsal Bilimler Enstitüsü, SSCB Bilimler Akademisinin Dünya Ekonomisi ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, SSCB Bilimler Akademisinin Uluslararası İşçi Sınıfı Hareketi Enstitüsü tarafından hazırlanan pek çok inceleme ve diğer yapıtlar ve aynı zamanda diğer ülkelerden marksistlerin yapıtları (örneğin, **Le Capitalisme Monopoliste D'Etat** Paris, 1971).

üretimin yaşantıya soktuğu yeni meslekler de dahil olmak üzere, her yerde işçi sınıfının büyümesine yol açmaktadır.

Bu sonuç, işçi sınıfının yapısındaki değişiklikleri, onun tarihî görevini küçültmek için kullanmaya yönelik gerek sağ-oportünist, gerekse «sol»-sekterci çabalara karşı bir güvence sağlar. Bu, her renkten saptırıcılara karşı marksist-leninistlerce yürütülen kararlı mücadelenin sonuçlarını bir araya toplamakta ve bu sorunların marksizm-leninizmin teorik ve metodolojik ilkeleri temeli üstünde daha da yaratıcı bir biçimde ele alınmaları için bir dürtü olmaktadır. Bunun, soruna, pratik siyasî çalışmaların başarısını sağlayabilecek tek yaklaşım olduğu açıktır.

Toplumsal işbölümünün derinleşmesinin ve emeğin niteliğinin genişlemesinin sonucu olarak işçi sınıfının bileşiminde kesin değişiklikler olmaktadır. Bugün işçi sınıfı, eskiden de olduğu gibi, üç ana kesimden oluşur: sanayi, tarım, büro ve ticaret işçileri. Bu grupların her birinin kendi özel meslekî ve yeterlilik nitelikleri, sayısal güç ve bileşimlerinde kendi özel değişme ve gelişme özellikleri vardır.

Sanayi proletaryası sayıca en yüksek ve en etkin kesim olmaya devam etmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu kesim işçi sınıfının çekirdeğidir. Bilimsel ve teknolojik devrim bu çekirdeğin rolünü ve üretici ve sosyo-politik gücünü artırmakta ve sayıca büyümesine yol açmaktadır. Bu, tartıştığımız sorunun doğru bir tahlili için çok büyük ve temel önem taşımaktadır.

Son yıllarda, geleneksel olarak çeşitli fiziksel olmayan emek biçimleriyle bağdaştırılan büro ve ticarî işlerde çalışan işçilerin sayısında da görece hızlı bir artış olmuştur. Diğer bazı beyaz yakalı işçi kategorileri için de aynı şey geçerlidir. Onlar da amansız bir sömürüye maruzdurlar ve Lenin'in «sınıf» kavramı ölçütüne göre, bu işçilerin bir kesimi bugün artık işçi sınıfının bir parçası olmaktadırlar.

Marksist-leninistler aynı zamanda, üretici güçlerin gelişmesiyle birlikte, fiziksel işin kendi tabiatında da bazı değişiklerin yer almakta olduğu gerçeğini de gözönünde tutmaktadırlar. Bu tip işlerin birçok biçimleri artık gitgide daha çok zihinsel enerji harcanmasını gerektirmektedir. Kol işçilerinden istenen asgarî genel ve özel eğitim artmaktadır ve bunun önemi bilimsel ve teknolojik ilerlemeyle büyümektedir. Otomasyonun, elektronik ve sibernetiğin gelişmesi, önemli sayıda işçinin otomatik sistemlerin ayarlanması ve bakımı için istihdamına yol açmaktadır. Bundan da öte, orta yada daha yüksek meslekî eğitime sahip çeşitli teknisyen grupları, dolaysız üreticiler olarak üretim süreci içine çekilmekte, başka bir deyişle, işçi sınıfının bir parçası olmaktalar. İşçi sınıfının başarıları ve geniş işçi katmanlarının sınıf bilincinin ulaştığı yüksek düzeyle bir arada alınınca, bu, sanayi proletaryasının daha da «aydınlaşmasına» yol açmaktadır.

Bundan ötürü, kol işçilerini kafa işçilerinden «ayıran» ve proletaryanın yaratıcı yeteneklerini küçülten kişilerle aynı düşüncede olmak olanaksızdır. İşçi sınıfını salt kol işçilerine indirgeyenler, en başta bilimsel sosyalizmi yozlaştıranlara (özellikle de uzun bir süredir, gerek teoride gerekse pratikte, işçi sınıfına salt fiziksel iş alanını «ayırmaya» çalışan maoculara) hizmet ederler. İkinci olarak da, bu teoriler işçi sınıfının bileşiminde yer alan gerçek değişiklikleri yanlış biçimde gösteren ve işçi sınıfının toplam sayısal gücünün düştüğünü ve durumunun giderek zayıfladığını ileri sürenlerin eline koz verirler.

Gerçekte, işçi sınıfının safları büyümeye devam etmektedir. Gerçekte, bu büyüme son yıllarda, fiziksel olmayan işlerde çalışan işçilerin akımı dolayısıyle oldukça hızlı olmuştur. Örneğin, bugün ABD'de fiziksel olmayan işlerde çalışan

işçiler, tüm ücretli işçilerin en az % 50'sini oluşturmaktadır. Fiziksel olmayan işlerde çalışan işçilerin, işçi sınıfının içine girmediğini düşünmek, işçi sınıfının sınırlarını yapay olarak daraltmak anlamına gelir.

1951 - 1961 döneminde, İngiltere'de kol işçilerinin tüm ücretli işçilere oranı % 64.2'den % 59.3'e düştü. Bu dönemde kafa işçilerinin sayısı % 30'dan % 35.9'a yükseldi. Bununla ilgili olarak, İngiliz sosyalistleri gerçekte yer almakta olan şeyin işçi sınıfında bir azalma değil, onun bileşimindeki bir değişme olduğunu kaydetmektedirler. İşçi sınıfı kavramını salt geleneksel fiziksel emekle özdeşleştirmek, İngiliz toplumunun sınıf bileşiminin niteliğini anlamayı güçleştirir ve fiziksel işlerde çalışan işçileri kafa işinde çalışan işçilerden ayırmaya çabalayan ideologların işine yarar.[8]

Bütün bunlar Federal Almanya Cumhuriyeti'nin toplumsal bileşiminde yer alan değişikliklerde de gözükmektedir. Alman Sosyalist Birlik Partisi Merkez Komitesinin Toplumsal Bilimler Enstitüsü tarafından 1971'de yayınlanan *Batı Alman Emperyalizmi* adlı kitap şu istatistikleri kapsamaktadır: Federal Almanya işçi sınıfının 20.800.000 olan sayısal gücünün 12 milyonu kol işçisi ve 8.800.000'i fiziksel olmayan işlerde çalışan işçilerdir. Böylece, (1968 - 1969'da) işçi sınıfının oranı % 80.60 iken, orta katmanın oranı % 17'dir.[9]

Eğer bu yaklaşıma karşı çıkanların, yani fiziksel olmayan işlerde çalışan tüm işçileri işçi sınıfının dışında tutmayı önerenlerin savları benimsenirse, örneğin Federal Almanya'da verimli olarak çalışan nüfusta orta katmanın payı % 51.2 olarak bulunurken, işçi sınıfının oranı yalnızca % 46.5 çıkacaktı. İşte orta sınıfın büyüdüğü teorisinin temelinde tam bu tip istatistiksel hokkabazlıklar yatmaktadır.

---

(8) **Marksizm Today**, 1970 No. 7, s. 168, 170, 171.

(9) **Der Imperialismus der BRD**, Berlin, 1971, s. 337 - 338.

Tarihi-toplumsal süreçteki değişikliklerin anlamını, yalnızca konu üstündeki genel kuramsal düşüncelerden kalkarak saptamak olanaksızdır.

Lenin şöyle yazıyordu:

«Ben 'halkın dostlarının' görüşlerini eleştirirken kendimi yalnızca onların düşüncelerinin marksist düşüncelerle karşıtlığını göstermekle sınırlasaydım, bu materyalist yöntemden bir sapma olacaktı. Bunların bugünkü sosyo-ekonomik ilişkilerdeki maddî temelini göstermek... gereklidir.»[10]

Yöntem üstüne bu temel leninist ilke, işçi sınıfının büyümesinin ana eğilimlerinin ve gelecekteki görüntülerin tahlili için de büyük bir önem taşır. Çağdaş bilimsel ve teknolojik devrimin sanayide bir çok yeni meslekler doğurduğu tartışma götürmez. Sanayilerde, otomatik ve yarı otomatik aygıtların tasarımı, ayarı ve bakımı ile ilişkili mesleklerde çalışanların oynadıkları rol sürekli artıyor. Sanayi, inşaat ve ulaştırma sektörlerinde bilgisayar (kompüter) kullananlar ve otomatik denetim sistemlerinin bakımını yapanlar da dahil, bilgi işlemi konusunda çalışanların sayısı ve payı hızla büyüyor. Tasarımcıların çalışması kitlesel, sanayice örgütlenmiş bir nitelik kazanıyor. Hizmetler sanayiindeki işçilerin sayısı hızla çoğalmaktadır.

Örneğin ABD'de, teknolojik gelişmeler yüzünden bazı modası geçmiş meslek ve uzmanlıkların giderek kaybolması, yeni mesleklerin ortaya çıkışı ve ücretli işçilerin niteliksel ve meslekî dağılış biçimlerindeki değişiklikler öylesine bir ölçeğe ulaştı ki, savaş sonrasında ilk basılan «Meslekler Sözlüğü» nü izleyen 20 yıl içinde (1947 - 67), yaklaşık 8000 meslek bu sözlükten yokoldu ve 6000'in üstünde yeni uzmanlık sözlüğe girdi. Bu uzmanlıkların çoğu elektronik, mühendislik,

---

(10) a.g.e., s. 234.

uzay, nükleer enerji ve diğer sanayilerde ortaya çıktı. Bazı tahminlere göre, bu sözlüğe 1972'ye kadar yaklaşık 5000 yeni meslek girecek. 1900'de ABD'de varolan her yüz uğraşıdan en az yetmişinin 1960'larda ortadan silindiği hesaplanmıştır.[11]

DEĞİŞEN KATEGORİLER

Çağdaş kapitalist üretimde önemleri gitgide artan yeni iş alanlarındaki ücretli işçiler arasında, makine programcıları, kart delicileri, onarımcılar, teknik ressamlar, teknisyenler ve mühendislerin sayılarında özellikle hızlı bir büyüme göze çarpmaktadır. Örneğin, Federal Almanya'da, 1950 - 1961 döneminde çeşitli iş alanlarındaki artışlar şöyleydi: Makinistlerde % 30, makine montörlerinde % 12, teknisyen ve mühendislerde % 31. Aynı dönemde şu iş alanlarında çalışanların sayısında düşme oldu: Demircilerde % 43, hamal ve hademelerde % 38, iplikçilerde % 28, dokumacılarda % 26, dökümcülerde % 23, marangozlarda % 18, madencilerde % 15.

ABD'de 1940 - 1965 arasındaki dönemde toplam usta işçilerin sayısı % 50 arttı. Makinist ve tamirci gibi kategorilerde özellikle hızlı bir büyüme oldu: % 140. Ayarlama işinde çalışanların sayısı % 24 oranında artarken, usta metal işçilerinin sayısı % 9 çoğaldı. Aynı sürede duvarcı ustalarının sayısı % 64.3 azaldı. Teknisyenlerin sayısı görülmemiş bir hızla artmaktadır: ABD'de 1920'de 4000, 1940'ta 84.000, 1960'ların başlarında ise 840.000'in üstünde teknisyen vardı. Böylece bunların sayıları çeyrek yüzyıl içinde on misli artmıştır. Mühendislerin teknolojik işlevlerinin birçoğunu bugün teknisyenler yerine getirdiğinden, mühendislerin sayısı aynı hızla artmıyor. ABD'de bunların sayısı 1950 ile 1960 arasındaki on yıl içinde % 50 arttı. Çağdaş iş alanlarındaki işçilerin arasındaki en

---

(11) **Employment Service Review, 1967, No. 8 - 9. s. 20**

hızlı sayısal büyüme elektronik teknisyenlerinde kaydedildi. Sayıları 15 yılda (1950-65) 11.700'den 192.000'e çıkarak 16 kattan fazla artmış oldu. İkinci Dünya Savaşı öncesinde istatistiklerde her zaman dikkate alınmayan, yeni onarım uzmanlıkları ortaya çıktı: 1965'te 115.000 radyo teknisyeni ve televizyon tamircisi, 75.000 bilgisayar (kompüter) bakımcısı ve 20.000 ticarî otomat bakımcısı vardı.

Fransa'da ücretli işçiler arasındaki en büyük sayısal artışlar şöyleydi: teknisyenler % 100"ün üstünde (1954-1968), teknik ressamlar % 70, beyaz yakalı işçiler % 60'ın üstünde, büro işçisi, % 50, hizmetliler % 40.[12]

Ortada şöyle bir soru vardır: üretici emeğin yeni yada değişen biçimlerinde çalışan işçiler proletaryaya *ne derece* yaklaşmaktadır ve bunların hangi kesimi asıl işçi sınıfı ile kaynaşmaya başlamaktadır? Bunun cevabı, belirli bir ülkenin özel niteliklerine ve onun özel gelişme düzeyine bağlıdır. Değişik ülkelerde yapılan işçi sınıfı değerlendirmeleri arasındaki farkları açıklayan nokta da budur.

İTTİFAKLAR SORUNU

Yaptıkları işin niteliği ne olursa olsun, işçi sınıfının bütün kesimlerini sanayi kadrolarından oluşan çekirdeğin çevresinde pekiştirmek için mücadele etmek ve bütün proleterlerde bir sınıf bilinci duygusunu ve tüm emekçi halkın öncüsü rolünün sorumluluğunu yerleştirmek için yaygın bir çalışma yapma görevlerinin yanısıra, sosyalistler için son zamanlarda özel bir önem kazanan mesele, işçi sınıfı ile, bugünkü kapitalist toplumun yoğun ve büyüyen bir toplumsal katmanı olarak, aydınlar arasındaki ittifak sorunudur.

Bilimin dolaysız bir üretici güç durumuna gelmekte olduğu bu çağda, aydınlar gitgide artan sayılarla ücretli ve aylıklı işçi saflarını kabartmaktadırlar. Onların toplumsal çı-

karları, işçi sınıfının çıkarlarıyla içiçe girmekte, onların yaratıcı özlemleri, kârı her şeyin üstünde tutan tekelci işverenlerin çıkarlarıyla çatışmaktadır. Durumlarındaki büyük farklılıklara rağmen, değişik aydın grupları gitgide tekellerle ve hükümetlerin emperyalist siyasetleriyle daha çok çelişkiye düşmektedirler.

Son altı yıl içinde aydınlar ve öğrenciler işçi sınıfı önderliğindeki anti-tekelci mücadeleye daha da geniş bir biçimde katıldılar. Burjuvazinin, bir tarihte, yeni bilimsel ve teknik aydınların onun sınıf çıkarlarına içten bir bağlılıkla ve sonsuza dek hizmet edeceklerine ve bunun, nihayet, sanayi proletaryası «ülserini» tedavi edeceğine ciddî olarak inandığını belirtmek gerek. Ama çok geçmeden burjuva ideologları tehlike zillerini çalmaya başladılar. Birçok kapitalist devletin burjuva siyaset adamlarının kendileri de gitgide daha çok aydın kesiminin sola kaydığını kabul etmek zorunda kaldılar. Giderek büyüyen bu eğilim şu gerçeği belirtmektedir: emekçi halkın yeni yoğun kesimi sınıf mücadelesi içindeki nesnel durumunun bilincine varmaktadır, ki bu durum onu proletaryaya yaklaştırmakta, yada bunların bir bölümünü şimdiden işçi saflarına sokmuş bulunmaktadır.

Marksizm-leninizmin burjuva «eleştirmenleri» ve söyledikleriyle bunlara hizmet eden sağ-oportünist ve «sol» revizyonist ideologlar, aydınları yerleri ve çıkarları nedeniyle işçi sınıfına karşıt olan tek bir kategori olarak kabul etmektedirler. Garodi ve diğer revizyonistler, bilimsel sosyalistlerin siyasetlerine güvensizlik yaratmak için, onları, yanlış bir biçimde, aydınların rolünü «küçümsemekle» suçlarken, sol-sekter unsurlar, bazen açıkça, aydınları proletaryanın sınıf düşmanları arasına katıyorlar. Böylece, kafa ve kol emeği arasındaki, kapitalistlerce yaratılmış karşıtlıktan kalkan yozlaştırıcılar, mekanik olarak, işçiler ile aydınlar arasında genelde uzlaşmaz bir toplumsal çelişki olduğu sonucuna varmaktadırlar.

Marksist-leninistler böyle sahte teorik formülleri şiddetle reddederler. Marks, kapitalist düzende, kafa ve kol emeği arasındaki karşıtlığa tekrar tekrar işaret etti. Şöyle yazıyordu: Burjuva toplumunda,

«doğa ve bilim güçleri.. işçilerin karşısına sermayenin güçleri *olarak çıkarlar... Ve gerçekten de, bilimin, doğal güçlerin ve büyük ölçekteki emek ürünlerinin bütün bu uygulamaları,* toplumsal emek *üstüne kurulu olan bu uygulamaların kendileri de, ancak* emeğin sömürülmesi araçları *olarak, artık-emeğe el koyma araçları olarak görünürler ve böylece sermayenin* güçleri *olarak emeğin karşısına çıkarlar.»*[13]

Ne var ki, buradan, ne Marks'ın kendisi, ne Engels, ne de Lenin hiç bir zaman kafa işçileri ile kol işçilerinin çıkarları arasında uzlaşmaz çelişkiler var olduğu sonucunu çıkarmışlardı.

Marks'ın (bunu yazarken) düşündüğü neydi? Kapitalist bakış açısından bu çelişkinin yararlı olduğu ve kapitalizmin, bilimi «emeği sömürmek için bir araç» olarak kullanmaya uğraştığı gerçeği. Kapitalizm bilimi emeğe karşı kullanıyor. Ama meselenin özü onun emekle birlikte bilimi de sömürmesidir. Bilimin kullanılışı, doğa güçleri ve o çok büyük emek ürünleri kitlesi, yalnızca kapitalist düzende *emeği sömürme araçlarıdır.* Bu nedenle, proletaryanın sınıfsal kinini bilime karşı, doğa güçlerine karşı ve Marks'ın deyimini kullanırsak, o çok büyük emek ürünleri kitlesine karşı yöneltmek, Luddizm'in en kötü biçimi olacaktır. Bu, sömürünün derin-köklü, uğursuz nedenlerini açığa çıkarmaya değil, tam tersine, bunların bile bile gizlenmesine yardımcı olacaktır. Üstelik bu, sınıflar arasındaki —proletarya ile burjuvazi arasındaki— gerçek çelişkiyi örterek, bir yanda proletarya ile öte yanda bilim, doğa

---

(12) **Population,** 1970, No. 2 s. 13 - 14.

güçleri ve ulusal zenginlik arasındaki hayali bir karşıtlığı vurgulayacaktır.

Eğer gelişimindeki her adım, kendi iç çelişkilerinin şiddetlenmesine yol açmasaydı, kapitalizm, kapitalizm olmayacaktı. Değil mi ki bilim artan bir biçimde dolaysız bir üretici güç olmaktadır. O halde eğer kapitalizm salt kol işçilerini değil, aynı zamanda kafa işçilerini de sömürmezse, gelişemeyecektir. Çağdaş kapitalist düzende kafa işçilerinin gitgide daha çok ve daha doğrudan sömürülmekte olduklarını açıkça görmekteyiz. Ama bu, onların bir kesimini doğrudan işçi sınıfına katmakta, diğerlerini de işçi sınıfına daha çok yaklaştırmakta ve onların daha da proleterleşmesine yol açmaktadır.

Fiziksel ve zihinsel emek arasındaki karşıtlık kapitalizmin yararına, emeğin ise zararına olmakta, emek de, değişik iş alanlarındaki ücretli işçiler biçiminde, bu karşıtlığın burjuva yorumuna karşı çıkmaktadır. Ücretli kafa ve kol işçileri, (kapitalist düzende tümüyle giderilemeyecek olan) bu karşıtlığı ortadan kaldırma çabasıyla, tekelci kapitalizme karşı kabaran bir mücadele içinde, gitgide büyüyen bir toplumsal, *sınıfsal* dayanışma elde ediyorlar. Lenin, bu diyalektiğe dayanarak, şunu vurgulamıştı: Aydınlar,

«diğer sınıflar arasında özel bir yer tutarlar. Çünkü bunlar, kendilerini bakış açıları, ilişkileri, vb., dolayısıyle kısmen burjuvaziye; kapitalizm aydını gitgide bağımsız durumundan yoksun bırakıp, onu kiralık bir işçiye çevirdiği ve onu yaşama standardını düşürmekle korkuttuğu için de, kısmen ücretli işçilere bağlarlar.»[14]

Bu daha 1899'da yazılmıştı. 1920'de J. Fries ile bir görüşmesinde ise, Lenin, Batı'daki mühendis ve teknisyenlerin gittikçe proleterleştiklerine ve onların siyasî görüşlerinin evri-

---

(13) K. Marks, **Artık Değer Teorileri,** Bölüm 1, s. 391 - 392.
(14) V. İ. Lenin, **Toplu Eserler,** Cilt 4, s. 202.

mine dikkati çekerek, bir mühendislik proletaryasından söz etti.[15]

Lenin, bu açıklamalarda, aydınların gerek kapitalist toplumdaki yerlerinin, gerekse bilinçlerinin evrimini niteleyen ana eğilimin, onları burjuvaziden uzaklaştırarak proletaryaya yaklaştırdığını açıkça belirtiyordu.

Fransız Genel İşçi Konfederasyonu (CGT) Genel Sekreteri G. Següy geçenlerde, kafa ve kol işçilerini bir araya getirmenin ve onların sınıf mücadelesi içindeki ittifaklarını pekiştirmenin büyük önemine dikkati çekmiştir. Següy, mühendisleri, teknik ve yönetici personeli kastederek şunları söylemiştir:

«Ücretlilerin bütün bu kategorilerini kapitalist iktidarla özdeşleştiren, üretimin yönetimi ve önderliği işlevlerini kapitalist sistemdeki sömürme işlevleriyle karıştıran, farklılığı toplumsal adaletsizliğin nedeniyle eşit tutan ve benzeri görüşler, büyük sınıf, sendika hareketine yabancıdırlar. Bu çeşit görüşlerin amacı, işçinin hoşnutsuzluğunu mühendislere, teknik ve yönetici personele yöneltmek ve bunun sonucu, ücretli işçilerin birliğini bozmaktır.»[16]

REVİZYONİZME KARŞI

Çağdaş devrimci işçi sınıfı hareketi, kafasıyla çalışan işçileri koluyla çalışan işçilere karşı çıkaran her girişimle savaşmaktadır.

Sosyalistler, Lenin'in öğretisine uygun olarak, kol ve kafa işçileri arasındaki ittifakın önemini küçümseyen ve ilerici, anti-emperyalist hareketin bütünlüğünü baltalayan her eğilime her zaman karşı çıkmışlardır. M. A. Suslov'un işaret ettiği

---

(15) **Le'ninden Seçmeler,** Rusça baskısı, cilt 37, Moskova, 1970, s. 213.
(16) **L'Humanité,** 14 Mart 1972.

gibi, leninizm, «işçi sınıfının önder rolünü aşağılayan, işçi sınıfı ile aydınlar arasındaki birliğin önemini küçümseyen reformist çabalara, devrim davasına zarar veren makhaiskici ve diğer sekterce, yozlaştırıcı eğilimlere», her zaman karşı çıkmıştır.

İşçi sınıfını aydınlara yakınlaştıran süreçleri incelerken, marksist-leninistler, gerçekte kol ve kafa işçileri arasındaki bütün farklılıkları silen Garodi ve diğer revizyonistlerin kurgusal deneylerini sergilerler. Bunlar özünde, solcu unsurlar gibi, bu yolla aydınlarla işçi sınıfı arasındaki ittifak sorununu ya ortadan kaldırır ya da küçümserler. Garodi, sınıfsal yaklaşımı reddederken, aydınların hâlâ oldukça büyük sayıda olan ve tekelci burjuvaziye sadakatle hizmet eden, kısmen de onunla kaynaşan kesimini bile «yeni tarihsel blok» teorisinin içine katar.

Garodi ve onu izleyenler, revizyonist «tarihsel blok» teorilerini, Marks'ın «kollektif emekçi» hakkındaki iyi bilinen önerisine değinerek kanıtlamaya çabalamaktadırlar. Marks'ı bir perde olarak kullanma yolundaki bu çabaların savunulacak yanı yoktur. Garodi, «kollektif emekçi» kavramının anlamını rezilce çarpıtmaktadır.

Marks, «kollektif emekçi» nin çeşitli unsurlarının durumlarındaki ortak nitelikleri vurgularken (tümü artı-değer üretir ve tümü kapitalistlerce sömürülür),[17] aralarında farklılıklar olduğunu kaydeder. «Kollektif emekçi» kavramı, işçi sınıfının ücretli işçilerin genel kitlesi içinde eritilmesi için bir dayanak vermez. İşçi sınıfıyla aydınlar arasındaki farklılıklara gözlerini kapayan Fişer[18] ve Garodi'nin metafizik yaklaşı-

---

(17) K. Marks, **Artık Değer Teorileri,** Bölüm 1, s. 411 - 412.

(18) Fişer, bugün işçi sınıfının yalnız tüm aydınlara yaklaşmakta olduğunu değil, ama şimdiden bunlarla «yeni bir sınıf» ta kaynaşmakta olduğunu da öne sürmektedir (Ernst Fişer, **Die Revolution ist anders,** Hamburg, 1971, s. 22 - 29).

mından farklı olarak, Marks'ın yaklaşımı başından sonuna kadar diyalektiktir.

Marks, işçi sınıfının çerçevesini daraltmaya yada sınırsızca genişletmeye karşıdır ve işçi sınıfını, tüm kafa işçileriyle özdeşleştirmeyi ya da birini diğerinin karşısına çıkarmayı onamaz.

Revizyonistler, işçi sınıfının tarihî rolünü küçümseyen oportünist çizgilerini haklı çıkarmak çabası içinde, Marks'ın sorunu formüle ediş biçimindeki diyalektiği sakatlarlar.

Aydınların çoğunun işçi sınıfına yakınlaştığı gerçeği, doğal olarak, onların tek bir sınıf içinde kaynaştığı anlamına gelmez. Özel bir toplumsal katman olarak aydınlarda Lenin'in sözünü ettiği zayıflıklar hâlâ vardır: bireycilik, disiplini ve örgütlülüğü küçümseme, anarşist eylemlere yöneliş, emekçi halk arasındaki sınıf dayanışmasının önemini kavrama noksanlığı ve daha başkaları. Aydınların zayıf noktaları, yalnızca marksist-leninist partilerin ideolojik çalışmalarıyla değil, aynı zamanda onların, işçi sınıfıyla yanyana ve onun önderliği altında, kapitalist iktidara karşı hayatın içinde verdikleri mücadele sırasında da giderilir.

İKİ EĞİLİM

Birçok emperyalist ülkede, proletarya ve onun devrimci öncüsü tarafından yönetilen sınıfsal, anti-tekelci mücadele gitgide yükselmektedir. Bu gerçek, günümüzdeki bilimsel ve teknolojik devrimin bir sonucu olarak kapitalist toplumda işçi sınıfının gelişimindeki eğilimler üstüne son sağ-oportünist ve «sol»-revizyonist teorileri çarpıcı biçimde yalanlamaktadır. Bu yoğun mücadelenin büyümesiyle, iki eğilim gitgide daha belirginleşmektedir. Bu eğilimler, sanayi proletaryasının fabrika çekirdeğinin daha da hareketlenmesi ve anti-tekelci eylemlerin toplumsal tabanının genişlemesidir, ki bu eylemler

içinde emekçi nüfusun gittikçe daha yeni katmanları devrimci işçi sınıfı hareketi çevresinde toparlanmaktadır. Bu durum özel bir incelemeye değer.

Artık geçersiz oldukları yerlerde eski formüllerin yinelenmesi ve yeni sorunlara yeni biçimlerde yaklaşmadaki yetersizlik veya isteksizlik, davaya zarar verir ve marksizm-leninizm görüntüsü altında revizyonist sahtekârlıkların yayılması için yeni olanaklar yaratır. Teoriye yapılan burjuva ve revizyonist saldırıların eleştirisi, bu eleştiri toplumsal bilimlerin, marksist-leninist teorinin aktif ve yaratıcı geliştirilmesi temeline dayandığı zaman çok daha inandırıcı olur.

MARKSİZM TODAY'dan
Çeviren: Hatice Keskin

YENİ DÜNYA'YA GELEN KİTAPLAR'DAN SEÇMELER

Bilim ve Sosyalizm Yayınları:

1 — Mark ve Bilim
(2. Baskı, J. D. Bernal, 1974)
2 — Dün Köleydik Bugün Halkız
(2. Baskı, G. P. Horvath, 1974)
3 — Diyalektik ve Tarihî Materyalizm
4 — Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky
(2. Baskı, Lenin, 1974)
5 — Gölgeler Ordusu
(Joseph Kessel, 1974)
6 — Çağdaşımız Karl Marks
(G. Cogniot, 1975)

---

sosyalist devrimin itici güçleri

K. Pafites ve H. Safari

Bu yazıda temel bir sorunu, sosyalist devrimin itici güçleri sorununu inceleyeceğiz. Şüphesiz ki bu konu pek çok karmaşık sorunu içermektedir. Bu sorunlar ancak marksizm-leninizmin genel ilkelerinin her ülkenin somut koşullarına uygulanmasıyla çözümlenebilir. Bütün bu sorunları tek bir yazıda ele almak imkânsızdır. Bu sebepten ötürü, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sosyalist devrimin itici güçleriyle ilgili sorunların sadece bir kısmını, içinde bulunduğumuz koşullarda bize en önemli olarak görünen kısımlarını ele alacağız.

1

20. yüzyılın son otuz yılındaki devrimci hareketlerin sosyal tabanları son derece geniştir. Bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde, kitlelerin siyasal ve sosyal faaliyetinde bir artışa ve toplumdaki patlama ve karışıklıklarda bir çoğalmaya tanık olunmuştur. Bununla birlikte, çeşitli sınıfların ve farklı sosyal grupların gösterdikleri anti-tekelci eylemlerin nitelikleri ve dolaysız nedenleri ayrı ayrıdır ve bu eylemler devrimci mücadele içinde aynı önemi taşımamaktadır.

Böylece, devrimin itici güçlerinin incelenmesinde ilk soru

ortaya çıkmaktadır: sosyalist dönüşümler için verilen mücadelede yönetici güç hangi sınıftır?

Bu soruya verilen cevap, devrimin itici güçleri konusundaki marksist-leninist anlayışla sağ ve «sol» oportünist görüşleri birbirlerinden ayıran çizgiyi meydana getirir.

Yeryüzündeki sosyal ve siyasal ilişkiler ve sınıfların güçlerinin dağılımı irdelendiğinde, içinde bulunduğumuz çığrın merkezinde işçi sınıfının bulunduğuna dair marksist-leninist tezin doğrulandığı görülür. Dünya sosyalist sisteminin oluşturulmasından sonra, işçi sınıfının rolü ve önemi daha da artmıştır. İnsanlığı sömürüden ve savaşlardan, sınıflar ve uluslar arasındaki uzlaşmaz çatışmalardan kurtarmak, sosyalist devrimi yapmak için verilen mücadelenin başını işçi sınıfı çekmektedir.

Ana itici güç rolünü işçi sınıfının oynamasının sebebi nedir?

Bu soruya cevap verebilmek için, Karl Marks'ın, Fredrih Engels'in ve Vladimir Lenin'in bu konuda bize öğrettiklerini hatırlayalım. Bu ustalar, işçi sınıfının burjuvazi tarafından sömürülmesi olgusunu ortaya koyup mahkûm etmekle yetinmemiş, bu sömürünün bütün ana belirleyici özelliklerini açıkça sergilemiş ve proletaryanın, diğer ezilen sınıflardan farklı olarak, insanın insan tarafından her türlü sömürüsünü, baskının her biçimini ortadan kaldırmadan kendisi de kurtulamayacak bir sınıf meydana getirdiğini göstermişlerdir.

Bilimsel sosyalizmin kurucuları, kapitalizm geliştikçe işçi sınıfının toplum içindeki gücünün ve özgül ağırlığının da giderek artacağını, bütün emekçileri ve sömürülenleri devrimci mücadele içinde kendi etrafında bir araya getireceğini, burjuvazinin sosyal tabanının ise günden güne ufalacağını öngörmüşlerdi. Marks, Engels ve Lenin, işçi sınıfını, burjuvaziyi yenip sosyalizmi kuracak bir güç haline getiren objektif ve sübjektif faktörleri incelemişlerdir.

Marksist-leninist doktrinin, işçi sınıfının sosyalist devrim-

deki ve yeni toplumun kurulmasındaki yönetici rolüyle ilgili temel ilkeleri, pratiğin sınavından başarıyla geçmiştir. Ekim Devrimi, bir dünya sosyalist devletler sisteminin varlığı gerçeği, günümüzde bütün yeryüzünde emperyalizme karşı, demokrasi ve sosyalizm için verilmekte olan mücadelede proletaryanın hegemonya sağlaması, bu ilkelerin doğruluğunu kanıtlamıştır.

Sosyalizm düşmanları, marksistlerin işçi sınıfının yapısında ve içinde bulunduğu koşullarda meydana gelen en son değişiklikleri hesaba katmadıklarını iddia etmektedirler. Onlara bu değişiklikleri hesaba katmadıklarını iddia etmektedirler. Onlara bu değişiklikler işçi sınıfının devrimdeki rolünü yeniden tartışma konusu yapmaktadır. Marksistlere yöneltilen bu türden suçlamalar her türlü temelden yoksundur. Marksistler, işçi sınıfı içersinde bazı değişiklikler meydana geldiğini yadsımamakla kalmamakta, aynı zamanda bu değişikliklerin gerçek sosyal, nedenlerini, niteliklerini ve getirdikleri sonuçları göstermektedirler. Bu değişikliklerin, gerçekte, kapitalizmin savunucularının ve oportünistlerin ileri sürdükleri asılsıbz iddialarla hiç bir alâkası yoktur.

Geçtiğimiz son birkaç on yılda, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının bileşiminde, yaşam ve mücadele koşullarında meydana gelen önemli değişiklikler bir dizi faktörün etkisini taşımaktadırlar. Bu faktörler arasında, iki dünya sistemi arasındaki sistemle kapitalist sistem arasındaki karşılaşma, çok önemli bir rol oynamıştır. Bu karşılaşma, çağımızdaki ekonomik, siyasal ve sosyal gelişmenin bütün yanlarını, bütün süreçlerini derin bir şekilde etkilemektedir. İçinde bulunduğumuz aşamada emperyalizmin gelişmesinin bazı özgül niteliklerini belirleyen de bu mücadelenin ta kendisidir.

Dünya sosyalist sisteminin ekonomik ve bilimsel-teknik alanda gerçekleştirdikleri, sömürgeci rejimlerin yıkılması, işçi hareketinin baskısı (bundan daha ileride söz edeceğiz), kapitalistleri, devrimi önlemek amacıyla, safra atmak, yani ba-

zı durumlarda işçi sınıfına ekonomik ve sosyal ödünler vermek, daha az kaba, daha ince sömürü ve baskı biçimleri, vs., aramak zorunda bırakıyor.

Bilimsel ve teknik devrim, kapitalizmin ekonomik temelinde ve sosyal yapısında derin değişikliklere yol açıyor. Şimdi, işçi sınıfının yapısında meydana gelen değişiklikleri, özellikle de bilimsel ve teknik devrimin etkisiyle meydana gelen değişiklikleri daha ayrıntılarıyla inceleyelim. Bu değişiklikler, burjuva ideologlarının ve oportünistlerin bu son zamanlarda bir sürü spekülasyon yapmalarına ve çetin bir ideolojik mücadeleye yol açtılar.

Üretimin merkezileşmesinin ve sermayenin temerküzünün, bilimsel ve teknik devrim tarafından daha da hızlandırılması sonucunda, kapitalist ülkelerde, gittikçe daha geniş kol ve kafa emekçisi tabakalarını kapsayan bir proleterleşme sürecinin geliştiği görülmektedir. Ücretli emekçilerin çalışan nüfusun bileşimi içersindeki payları, halihazırda, ABD'de % 91.3'ü, Büyük Britanya'da % 90,2'yi, Federal Almanya'da % 80,7'yi, Japonya'da % 60,7'yi, vb., bulmuştur.

Çağdaş kapitalizm, işçi sınıfını ve diğer emekçileri daha güçlü bir şekilde sömürebilmek, tekellerin kârlarını artırmak, geniş halk kitlelerini baskı altında tutup, devrimci hareketi ezip, saldırı savaşları çıkarmayı amaçlayan zorbalığı güçlendirmek için, üretim, bilim ve teknik alanlarında muazzam olanaklardan yararlanmaktadır. Bu durum kapitalizmin bütün eski çelişkilerini kızıştırmakta ve yenilerini eklemektedir. Emekle sermaye arasındaki çelişkinin keskinleştiğine, işçi sınıfı ve nüfusun çok büyük bir çoğunluğunu malî oligarşiyle karşı karşıya getiren uzlaşmaz çatışmanın daha belirginleştiğine ve sınıf mücadelesi cephesinin daha geniş boyutlara ulaştığına tanık oluyoruz.

İşçi sınıfı çağımızın temel devrimci gücüdür. Kapitalist sömürüye en dolaysız biçimde o maruz kalmaktadır. O hiç bir sınıfı sömürmez ve sömürmek amacını da gütmez. İşçi sınıfı

en üstün yeteneklere sahip devrimci sınıftır, çünkü sosyalist devrimde zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi yoktur ve kazanacağı bütün bir dünya vardır.

Kapitalist toplumda hiç bir sınıf işçi sınıfı kadar zengin bir devrimci mücadele tecrübesine sahip değildir. Siyasal bilinci en yüksek ifadesini, proletaryanın ve diğer emekçi tabakalarının militan kısmının, emperyalizme karşı, barış ve sosyal ilerleme için mücadele vermekte olan marksist-leninist ve işçi partilerinin içindeki birliğinde bulur. Gittikçe daha büyük sayıda emekçinin, tekellerin hakimiyetine karşı mücadele etmek ve taleplerini elde etmek için sendikal örgütlere katılması da, kapitalist ülkelerdeki proletaryanın örgütlenme derecesinin ne kadar yüksek olduğunu göstermektedir.

Burjuva ideologlarının ve oportünistlerin, sanayileşmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfının mevcudunda bir azalma olacağına ve bu sınıfın devrimci niteliğini yitireceğine değgin tezleri kabul edilemez. Bu ideologlar, tarihsel devrimci insiyatifin işçi sınıfından diğer sosyal oluşumlara geçeceğini kanıtlamak için ellerinden geleni yapıyorlar. Örneğin Roje Garodi, işçi sınıfının yerine, aydınların ve ücretli ara tabakaların rolünün ağır basacağı bir «yeni tarihsel blok» u koyuyor; devrimci mücadelenin yönetici gücü, Fransız Marek'e göre, «devrimci entelijansiya» dır, Herbert Marküze'ye göre ise ulusal ve ırksal azınlıklar, lumpen proletarya, öğrenciler, vb., gibi «bütünleşmemiş» sosyal katmanlardır. Böylesi görüşleri ortaya atanlar, halihazırda meydana gelmekte olan değişikliklerin anlamını olduğundan başka türlü göstermekte, çürütmeye çalıştıkları teorinin temel tezlerini görmemezlikten geldiklerini kanıtlamaktadırlar.

İşçi sınıfı sayısal açıdan büyük bir güç meydana getirmektedir. İşçi sınıfının mevcudu, genellikle, gerek mutlak sayı olarak, gerekse nısbî olarak artmaktadır. Örneğin Fransa'da, işçi sınıfı halen 9.000.000 işçiden oluşmaktadır ve çalışan nüfusun % 45'ini meydana getirir, ücretliler ise çalışan nüfusun

% 76'sını oluşturmaktadırlar. İşçi sınıfı büyük işletmelerde toplanmaktadır.

Burjuva ve oportünist ideologların iddia ettiklerinin aksine, olgular işçi sınıfının ulusun yaşamı içersinde taşıdığı önemin artma eğiliminde olduğunu göstermektedirler. Bununla birlikte, marksistler hiç bir zaman, işçi sınıfının, sosyalist devrim için verilen mücadelenin yöneticisi olarak, gücünün sadece sayısal miktarıyla ölçüldüğü kanısını beslememişlerdir. Bu gücüm, genel bir kural olarak proletaryanın nüfusun bileşimi içersindeki payından kat kat üstün olduğunu Lenin bilimsel bir şekilde göstermiştir.

Bazılarının yaptığı gibi, işçi sınıfının, bilimsel ve teknik devrimin etkisi altında sayıca azaldığını iddia etmek, çağdaş proletaryanın gittikçe artan karmaşıklığı ve bileşiminin çeşitliliği hakkında hiç bir şey bilmemek demektir. Marksistlerin işçi sınıfı anlayışları hiç bir zaman, onun diğerlerinden ayrı olarak ele alınmış şu yada bu kesimiyle sınırlandırılmamıştır. Marksistler, sosyal üretim gelişip yeni yeni dallar, kesimler ortaya çıktıkça, proletaryanın bileşiminde de değişiklikler meydana geldiği kanısındadırlar. Gerçekten de, bilimsel ve teknik devrimin en önemli sonuçlarından birisi, yeni işçi sınıfı kategorilerinin oluştuğunun görülmesidir. Bunların bir kısmı kol emeği, gittikçe artan bir kısmı ise kafa emeği kullanmaktadır. Oysa bu gerçek, genel olarak, burjuva istatistiklerine yansımamaktadır.

«Sol» oportünistler, proletaryanın sözümona «burjuvalaşması» üzerine karamsar bir şekilde fikirler yürüterek, onun «devrimci zihniyetini» yitirdiği iddiasını doğru çıkarmaya uğraşmaktadırlar. «Sol» oportünistler, bazı ücretli gruplarının yaşam düzeyinde 1950 ilâ 1960 yılları arasında görülen bir yükselme üzerinde spekülasyonlar yapmakta, ama ne bu yükselmenin gerçek sebeplerini, ne de toplum içersindeki etki alanını belirtmektedirler. Aslında bu yükselme, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin verdikleri uzun, direngen ve örgütlü mü-

cadelenin sonucunda elde edilmiştir. Bu mücadele, çağdaş emperyalizmi, aralarında uzlaşmaz bir zıdlık bulunan iki sistemin, sosyalizmle kapitalizmin karşılaşmasının yarattığı koşullara uymaya zorlamaktadır. Zaten tekeller, kâr kitlesini ücretlerden daha hızlı bir şekilde artırarak, emekçileri gerek fabrikada, gerekse yaşamlarının bütün yanlarında daha yoğun bir şekilde sömürerek, vermek zorunda kalmış bulundukları ödünleri geniş bir ölçüde telâfi etmektedirler.

Proletaryanın kimi tabakalarının yaşam koşullarında meydana gelmiş bulunan birkaç değişiklik, onun ezilen sınıf olma durumunu hiç bir şekilde değiştiremez, onu burjuvaziyle karşı karşıya getiren uzlaşmaz zıdlığı gideremez. Grev hareketlerindeki gelişim, sermayeyle emek arasındaki çelişkinin keskinleştiğini açıkça göstermektedir. Kapitalist ülkelerin tümündeki grevci sayısı, 1965 yılında 36 milyona, 1968 yılında 57 milyona, 1970 yılında da 64 milyona yükselmiştir. Sadece sanayi bakımından gelişmiş kapitalist ülkelerde 1971 yılının ilk yarısında grev yapan emekçilerin sayısı 30 milyonu aşmaktadır.

Bununla birlikte, işçi hareketinin bazı gelişmiş kapitalist ülkelerde göstermekte olduğu zayıflıkları da gözden kaçırmamak gerekir. İşçi hareketinin gelişimi, her bir kapitalist ülkenin kendi iç durumu, burjuvazinin başvurduğu yeni sosyal demagoji ve anti-komünist propaganda yöntemleri, vb., tarafından etkilenmektedir. İşçi sınıfının genel olarak savaşkanlığı ve bilinci artmakla birlikte, şu yada bu ülkenin şu yada bu tabakasında kapitalist yanlısı ve reformist hayaller var olmaktan ve varlıklarını sürdürmekten geri kalmamaktadırlar. Bu son dönemde, bazı işçi kategorileri arasında, «goşist» akımların oldukça yaygın bir şekilde ortaya çıktıkları görülmüştür.

Dolayısıyle, işçi sınıfının, kapitalizmin mezarını kazmak ve yeni bir toplum yaratmak olan, dünya çapındaki tarihsel göreviyle (ki bu onun kapitalist üretim sistemi içersindeki

objektif yerinden ileri gelmektedir), herhangi bir ülkede ulaşılan, yada herhangi bir somut tarihsel koşulda şu yada bu ulusal müfreze tarafından ulaşılan gerçek bilinç ve devrimci savaşkanlık düzeyini birbirine karıştırmamak gerekir. Karl Marks daha o zamanlar bizi bu tehlikeye karşı uyarmıştı. Ama bugünün revizyonistleri proletaryanın artık «devrimci zihniyetini» yitirdiğini söylerken bu hataya düşmektedirler. Revizyonistler böyle yapmakla, proletaryanın sınıf bilincini yükseltip ona her yerde, toplumun siyasal yaşamında öncülük görevini yaptırmak için zorunlu olan güç ve titiz çalışmadan kaçmış oluyorlar.

Marksist-leninist partilerin işçi hareketi içindek mevzilerini güçlendirmeleri, proletaryanın dünya çapındaki tarihsel görevini yerine getirmesini güvence altına alır. Vladimir Lenin, ancak birlik halindeki ve kavgaya hazır bir örgütün, kitlelerle sıkı bağları olan, demokratik merkeziyetçi ilkelere göre kurulmuş, marksizm-leninizmin ilkelerinden esinlenerek faaliyet gösteren bir örgütün işçi sınıfını, emekçileri devrimci mücadele için bir araya getirebileceğini, ancak böyle bir örgütün işçilerin ve emekçilerin çıkarlarını tutarlı bir biçimde savunabileceğini ve bütün çabalarını iktidarın kazanılması hazırlıklarına yöneltebileceğini belirtiyordu.

Sosyalistler, işçi kitlelerini kapitalizme karşı etkin bir mücadelenin içersine sokmaya çalışıyorlar. Burada, sosyal-demokrasi ve onun etkisinde bulunan işçi sınıfı örgütleri karşısında nasıl davranılacağı sorunu ortaya çıkıyor. İşçi sınıfının birliği sağlanmadan mücadelesinde başarıya ulaşamayacağını bilen sosyalistler, diğer soldakilerle doğru işbirliği biçimleri arıyorlar.

Sosyalistler, bir yandan proletaryanın bütün müfrezeleri, siyasal ve meslekî örgütleri arasındaki dayanışmayı sağlamlaştırmak için çalışırken, bir yandan da, kendi devrimci marksist-leninist inançlarına dayanarak, birlik yolunda iler-

lenmesine engel olan reformist, sağ ve «sol» oportünist ideoloji ve pratiği eleştiriyorlar.

Bu birlikçi politika, proletaryanın emperyalizme karşı verdiği kavgadaki olanaklarını artırıyor, proletaryanın şimdiye kadar örgütsüz kalmış yada burjuva partilerinin peşinden gitmiş kısmının da mücadeleye katılmasını mümkün kılıyor.

Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı bu son yıllarda daha yüksek bir örgütlenme düzeyine çıkmıştır. Savaşkan, saldırıya geçmiş bir ruh ona canlılık vermektedir. İşçi sınıfı birliğini, demokratik ve sosyalist ideallerini hayata geçirmek için verdiği kavgada gerçekleştirmek eğilimini gösteriyor. Bu da, verdiği örnekle, sarsılmazlığı ve özveri zihniyetiyle, diğer emekçi tabakalarını gittikçe daha fazla kendi peşinden sürüklemesini sağlıyor.

2

İşçi sınıfıyla birlikte kapitalist kurumları ortadan kaldırmakta ve toplumda sosyalist dönüşümler meydana getirmekte çıkarı olan sınıf ve sosyal tabakalar hangileridir?

İşçilerle proleter olmayan emekçi tabakaları arasında sıkı bir ittifak kurulmadan proletaryanın iktidarı ele geçirmesi ve sosyalizmin kurulması imkânsızdır. Ekonomik ve politik durum göz önüne alındığında, sosyalist dönüşümlerin bu tabakaların çıkarına olduğu görülür.

İçinde bulunulan koşullarda, Lenin'in, köylülüğün devrimci işçi hareketinin önemli bir müttefiki olduğuna dair tezi doğruluğunu korumaktadır. Köylülüğün çoğunluğu, işçi sınıfının yönetiminde, toplumun sosyalist dönüşümlere uğratılması için etkin bir mücadele verecek yetenektedir.

Sermaye ülkelerinde, bilimsel ve teknik devrimin etkisiyle, kırlarda sınıfların farklılaşması ve fakir ve orta köylülerin yıkıma uğraması artmaktadır. Bazı ülkelerde tarım prole-

taryasının arttığına tanık olunmaktadır. Nüfusun kitlesel bir şekilde kırlardan şehirlere göçtüğü görülmektedir. Geçtiğimiz son yirmi yıl içersinde emekçi köylü sayısı hemen hemen yarı yarıya azalmıştır. Köylülüğün, nüfusun bileşimi içersindeki payının gelişmiş kapitalist ülkelerde çok değişiklikler gösterdiği bir gerçektir. Örneğin, ABD ve Büyük Britanya gibi ülkelerde tarımla uğraşan kişilerin sayısı % 4 ile % 6 arasında değişirken, İtalya ve Japonya'da köylüler çalışan nüfusun beşte birinden daha fazlasını oluşturmaktadırlar. Bununla birlikte, işin esası sadece köylülüğün mevcudunda yatmamaktadır, hatta köylülüğün maddî üretimde oynadığı rolde de yatmamaktadır. İşin esası, köylülüğün büyük çoğunluğunun, tekellerin gittikçe ağırlığı artan boyunduruğu altında bulunmaya devam etmesindedir. Emekçi köylülerin mücadelesi, objektif olarak, tekellere ve burjuva hükümetlerinin köylü kitlelerinin çıkarlarına aykırı politikasına karşı yöneliktir.

Taleplerini elde etmek için verdikleri mücadelede köylüler çoğu zaman işçi sınıfıyla aynı araç ve biçimleri kullanmaktadırlar: grevler, gösteriler, mitingler gibi. Örneğin, 1971 ilkbaharında Belçika'da, ekiciler Ortak Pazarın tarım politikasını protesto etmek için dev bir gösteri yapmışlardır; Fransalı bağcılar da, hükümetin şarap fiyatlarıyla ilgili politikasına karşı gösteriler yapmışlardır, bu örnekler çoğaltılabilir.

Hakları için mücadele eden köylülük, çeşitli ülkelerde değişik derecelerde olmakla birlikte, gittikçe daha fazla işçi sınıfıyla bir eylem birliğinden yana çıkmaktadır. Köylülüğün, dirimsel sorunlarını çözümleyebilmesi için, işçi sınıfıyla ittifak yapması şarttır.

Şimdi de, işçi sınıfının diğer müttefikleri olan aydınları ele alalım. Yakın geçmişe kadar, bu sosyal kategorinin sadece ileri temsilcileri sermayeye karşı verilen mücadeleye katılıyorlardı, bugün ise gittikçe daha fazla sayıda aydın kavgaya girmektedir. Bilimsel ve teknik devrimin etkisiyle, aydınlar kalabalık bir sosyal tabaka meydana getirmektedirler.

Aydınlar kitlesinin artık büyük sermayenin sömürüsüne maruz kaldığı olgusu ise, daha önemli bir faktör teşkil etmektedir. Bu, aydınların çıkarlarının gittikçe daha fazla, işçi sınıfının çıkarlarıyla iç içe geçmekte olduğu anlamına gelir.

Barış, demokrasi ve sosyal ilerleme için verilen mücadelede kol ve kafa emekçilerinin ittifakı gittikçe daha önemli bir faktör haline gelmektedir.

Şüphesiz ki aydınların, toplumdaki yeni durumlarının, gerçek çıkarlarının tam anlamıyla bilincine varmalarını engelleyen bir dizi objektif sebep vardır. Durumlarında meydana gelen değişiklik, onlarda buna uygun ideolojik yada sosyo-politik tepkileri de her zaman beraberinde getirmemektedir.

Aydınlar tabakasının sosyal bileşiminin sürekli genişlemesine ve ayrıcalıklı sınıfların temsilcilerinin burada gittikçe daha az yer tutmalarına rağmen, aydınlar kitlesinin büyük kısmının şehir ve kır orta tabakalarından gelmiş oldukları gerçeğini gözden uzak tutmamak gerekir. Bu kişiler mücadeleye katılırken beraberlerinde sadece bilgilerini, enerjilerini değil aynı zamanda, kaçınılmaz bir şekilde, geldikleri küçük-burjuva sosyal ortamına, bu ortamın özelliklerine, yetiştirilme biçimlerine bağlı bir yığın da önyargı getirmektedirler.

Genel olarak gençlerin, özellikle de üniversite öğrencilerinin verdikleri mücadelede görülen kitlesel nitelik ve olağanüstü savaşkanlık, zamanımız kapitalist dünyasındaki sosyal ve siyasal mücadelenin açık, belirleyici niteliklerinden birisidir. Geleceğin sahibi olan yeni kuşağın içersinde, gittikçe daha geniş gruplar ideallerini ve umutlarını, toplumun sosyalist bir şekilde düzenlenmesine bağlamaktadırlar. Emperyalizmin ideologları ve politikacıları, artık sadece emekçi gençliğin değil, okumuş gençliğin bir kısmının da anti-kapitalist mevzilerde açıkça yer almasından ürkmüşlerdir. Sosyalistler, öğrenci hareketi de dahil olmak üzere, gençlik hareketinde görülen atılımın, genel anti-emperyalist mücadelenin önemli faktörlerin-

den birisi olduğu kanısındadırlar. Gençlik hareketi, ancak işçi sınıfının devrimci mücadelesiyle bilinçli ve şaşmaz bir şekilde birleştiği takdirde başarıya ulaşabilir.

Sosyalistler, gençlik hareketi içersinde sosyalizmin fikirlerini tanıtırlar, gençliği etkileyebilecek olan çeşitli sahte devrimci fikirlerin meydana getirdiği tehlikeyi gösterirler, gençliğin, emperyalizme karşı ve kendi çıkarlarını savunmak için verdiği mücadelede doğru yolu bulmasına yardım ederler.

Anti-tekelci mücadelenin sosyal tabanının bu son zamanlarda genişlediğinden bahsederken, kadınlar arasında meydana gelen değişiklikleri de unutmamak gerekir.

Zamanımızda kapitalist üretimde yer alan kadınların sayısı aralıksız artmaktadır. Kadınlar, kadın emeğine ödenen bedele yapılan ayırımın kesinlikle kaldırılmasını, kendilerine eşit haklar tanınmasını, analık haklarının savunulması için etkili tedbirler alınmasını, vb., ısrarla talep etmektedirler.

Emperyalizmin saldırı politikasına karşı, barış ve demokratik haklar için verilen mücadele, gittikçe daha hatırı sayılır miktarda dindarı da kendisine çekmektedir.

Bütün bu hareketlerin, işçi sınıfının mücadelesinin ve tüm emekçilerin kaynaşması, çağımızın devrimci güçlerini güçlendirmektedir.

Bu son on yıllarda gelişmiş kapitalist ülkelerin sosyal yapısında meydana gelen değişiklikler, geniş anti-tekelci koalisyonların oluşturulmasına, işçi sınıfı, köylülük, emekçi aydınlar, yaygın şehir ve kır orta tabakaları arasındaki ittifakın güçlenmesine objektif bir şekilde katkıda bulunmaktadır.

3

Devrimci hareketin pratiği, mücadelede başarının işçi sınıfının diğer sömürülen tabaka ve sınıflarla ittifakına bağlı olduğunu; belirli bir ülkedeki kapitalistler arasındaki iç çe-

lişkilerin hesaba katılması, uluslararası alandaki güçler oranının, şu yada bu ülkenin yeryüzündeki ve komşu ülkelere göre durumunun ne olduğunun göz önünde tutulması gerektiğini göstermektedir. Lenin şöyle demiştir:

«*Ancak, güçlerimizi azamî derecede yoğunlaştırmak pahasına ve düşmanlar arasındaki en ufak* çatlaktan *farklı ülkeler burjuvazileri arasındaki ve her ülkenin içersindeki farklı burjuva grup yada kategorileri arasındaki en ufak çıkar çatışmalarından ve bunun yanı sıra, ne kadar geçici, kararsız, az dayanaklı ve az sağlam bir müttefik olursa olsun, bizden sayıca güçlü bir müttefik edinme konusundaki en ufak olanaktan, en titiz, en dikkatli, en ölçülü, en zeki şekilde yararlanılması* kesin şartıyla, *kendimizden daha güçlü bir hasmın üstesinden gelebiliriz.*»[1]

Burjuvazinin farklı kesimleri ve çeşitli partileri arasındaki çelişkilerden yararlanma sorununu ele alalım. Burjuvazi geçmişte de yekpare bir sınıf değildi. Ama günümüzde, bünyesinde çok daha büyük bir farklılaşma meydana gelmiştir. Özellikle, bütün yetkiyi elinde tutan büyük tekellerle, küçük ve orta kapitalistler yığını arasındaki çelişkilerin özellikle arttığı görülmektedir. İşçi sınıfı ve bilimsel sosyalistler, bu çelişkileri hesaba katmakta ve çıkarları tekelci çevrelerin çıkarlarıyla çatışmaya düşen bu mülk sahibi sınıf gruplarının genel demokratik harekete katılmaları için çaba göstermektedirler.

Çok gelişmiş kapitalist ülkelerde yaygın bir askerleştirme görülmektedir. Emperyalizm bu ülkelerde demokratik özgürlükleri baskı altına almaktadır. Pek çok ülkede siyasal ve sosyal yaşamın faşistleştirilmeye başlanması, emperyalizmin yapısı gereğidir. İşçi sınıfı ve sosyalistler, tekelci rejimin anti-demokratik niteliğinin artması karşısında, kendi mevzilerini

---

(1) V. Lenin: «Komünizmin çocukluk hastalığı ('goşizm') **Bütün Eserleri**, c. 31, s. 66 - 67, Paris - Moskova.

ve ideolojilerini benimsemeyenler de dahil olmak üzere, nüfusun en geniş tabakalarını büyük burjuvaziye karşı harekete geçirip bir araya getirmektedirler.

Bir yandan çağdaş devrimci hareket gelişirken, bir yandan da sosyalizm uluslararası alandaki mevzilerini güçlendirmektedir. Dünya sosyalist sistemi çağımızın ana devrimci gücüdür. Dünya sosyalist sistemi, bütün barış ve sosyalizm için savaşanlara gittikçe daha fazla güç vermektedir; çünkü, sürekli artan ekonomik ve askersel gücü sayesinde emperyalizmi durdurmakta, onun karşı-devrim ihraç etme olanaklarını kısıtlamaktadır.

Dünya sosyalist sistemi, emperyalizmin saldırgan politikasına karşı mücadele vermekte, barış davasını savunmaktadır. Dünya sosyalist sistemi halkların devrimci ve kurtuluşçu mücadelelerini bütün olanaklarla desteklemektedir. Sosyalist ülkeler halklarının gerçekleştirdikleri şeyler, kapitalist ülkeler emekçilerine sosyal ilerleme mücadelelerinde yol göstermektedir. Ama, ancak işçi sınıfı ve geniş halk kitleleri tarafından yapılacak bir sosyalist devrimin, burjuva rejiminin ortadan kaldırılmasını sağlayabileceği açıktır.

Ulusal kurtuluş hareketi uluslararası işçi sınıfının müttefikidir. Görevleri farklı olmakla birlikte, karşılarında tek ve aynı bir düşman vardır, bu da emperyalizmdir. Geçmişte, sömürge ve yarı-sömürgeler emperyalizmin özel beslenme alanlarını meydana getiriyorlardı. Bugün ise, sömürge sistemi yıkılmış, emperyalizmin halkları ekonomik bakımdan köleleştirmesi, ulusal zenginliklerini yağmalaması çok daha güçleşmiştir. Emperyalizme gittikçe daha hissedilir darbeler indiren ulusal kurtuluş hareketi, çağımızın büyük devrimci güçlerinden birisi haline gelmiştir.

Dünya sosyalist sistemine, uluslararası işçi sınıfına ve ulusal kurtuluş hareketine karşı mücadele etmek, emperyalistleri tek bir cephe kurmaya itmektedir. Ama bu, değişik ülkeler emperyalistlerini karşı karşıya getiren çelişkileri or-

tadan kaldırmamaktadır. Emperyalistler arası çelişkiler, dün olduğu gibi bugün de, devrimci harekete ek bir güç kaynağı sağlamaktadır.

*
**

Gelişmiş kapitalist ülkelerdeki sınıf mücadelesinin yoğunlaşması, günümüzde, sosyalist bir devrim için gerekli maddî koşulların yanı sıra sosyal ve siyasal koşulların da olgunlaşmakta olduğunu kanıtlamaktadır. Bu koşullardan yararlanılması, marksist-leninist öncüsünün yönetimindeki işçi sınıfının, bütün anti-tekelci güçlerden oluşan geniş bir koalisyonu kendi etrafında toparlayabilme kabiliyetine, sonuç belirleyici bir şekilde bağlıdır.

Çeviren: Mustafa Sağlam

küba devriminde işçi sınıfının rolü

Marcos Winocur

«Büyük demokrasiler, sosyalizm yada demokrasi meselesinin bir gün savaş alanında çözümleneceği olgusunu sonunda kabul etmişlerdir.»[1] İşte, soğuk savaş dilini çok iyi belirleyen bir örnek. Bu sözler 30 mart 1952'de, Kuzey Amerika basın ajansı «United Press» in Küba'daki müdürü Francis L. Mc Carthy'nin imzasıyla yayınlanıyordu. Birçok kişi için, «bir gün» ifadesi geleceği değil, içinde bulunulan anı gösteriyordu: o günlerde Kore'de savaş sürmekteydi çünkü.

Üstelik bu makale Küba'da çok özel bir anlam kazanıyordu. Anî bir siyasal değişikliğin üzerinden henüz yirmi gün geçmişti. 10 martta bir hükümet darbesi anayasal rejimi devirmiş ve General Fulgencio Batista tankların gücüyle diktatörlüğünü ilân etmişti. Nihayet, söz konusu makale Fulgencio Batista'nın Kuzey Amerika hükümeti tarafından tanınmasından birkaç gün sonra çıkıyordu: Napoleon Bonapart'la kıyaslanan diktatöre heyecanlı bir övgü.

Ama bu cümlenin yazarı övgülerle de yetinmiyor, hemen ardından bir de öğüt ekliyordu: «Eğer Batista gerçekten bir demokratsa, uzun dönemde, Küba Komünist Partisi'ni yasa

---

(1) Mc Carthy, Francis L.: **Historia de una revoluciôn (Batista: dictator o demôcrata?)**, 2. bölüm, «**Bohemia**», ss. 60, 61, 74, 75, Havana, 6 nisan 1952.

dışı ilân etmek zorunda kalacaktır.»[2] Batista bu andan itibaren gerçekten bir demokrat gibi davrandı: yalnızca Küba Komünist Halk Partisi'ni(Sosyalist Halk Partisi) yasaklamakla kalmadı, bu durumlarda kural olduğu gibi her türlü muhalefeti de yasakladı. Uluslararası düzeyde aynı tutarlılığı gösterdi: Soğuk savaşta ABD'nin yanında yer alarak Sovyetler Birliği ile ilişkilerini kesti.

HÜKÜMET DARBESİ VE İŞÇİ HAREKETİ

Küba halkının diktatörlüğe tepkisi ne oldu? Sonuç biliniyor: yıllar süren mücadele sonunda bir ayaklanma Fulgencio Batista'yı devirdi ve devrimci süreç ulusal kurtuluş ve sosyalizme yolu açtı. Ama, 10 mart 1952 akşamı tanklar Havana'yı işgal ettiklerinde, darbeye bir muhalefet söz konusu olamazdı. Gerçekte, ülkede heyecan büyüktü. Yasallığın rafa kaldırılmasına karşı üniversite ayaklandı. Sosyalistler, darbenin emperyalizm yanlısı niteliğini açıkladılar. O zaman genç bir avukat olan Fidel Castro, komplocuların mahkûm edilmelerini istedi mahkemelerden. Pek az kişi sokağa indi, bunların da cesaretleri kısa sürede kırıldı ve evlerine döndüler. Protesto gösterisi daha ileri gitmedi. Ne kitleler harekete geçirilebildi, ne de darbecilerin yolunu kesmek için birlik sağlanabildi. Ayrıca sivil hükümet direnmesiz yıkılmıştı; liberal muhalefet partisi (Ortodoks Parti) de aynı şeyi yaptı, işçi hareketi ise zor bir dönemden geçiyordu.

Bizi de özellikle bu ilgilendiriyor. Adadaki oldukça uzun bir mücadele geleneğinin ardından hükümet darbesi karşısında felce uğramış gibi kalan işçi hareketinin içinde neler oluyordu? Bu duruma yol açan bir dizi etken vardı. Talepler çerçevesinde, yasalar içinde yıllardır süren mücadele, işçi örgüt-

---

(2) Aynı yerde.

lerine karşı 1947'de başlayan şiddetli bir saldırı tarafından aniden durdurulmuştu.

Dok işçilerinin lideri Aracelio İglesias ve şeker işçilerinin zenci lideri Jesùs Menendez gibi, her ikisi de marksist olan sendika sorumları öldürülmüştü. Sendika merkezleri işgal edilmiş, paralarına el konmuş ve Devletin koruyuculuğu altında, sosyalistler tasfiye edilerek bir gangster bürokrasisi bu sendikaların yönetimini ele geçirmişti. Aniden baskına uğrayan ve hâlâ «browderizm» in sıkıntılarıyla uğraşan —Fransız Jacques Duclos tarafından açığa çıkarılan ve Kübalı sosyalistler tarafından bu adla bilinen tasfiyeci eğilim— sosyalistler silâhlı öz-savunmayı ve sendikalarda kitle direnişini örgütlemeyi başaramadılar. Şurası da açık ki, yıllar geçtikçe işçi hareketi büyük ölçüde sosyalistlerin eylemi sayesinde, yeraltında gücünü yeniden toplayacaktır. Ama Fulgencio Batista'nın 1952'deki hükümet darbesi sırasında sendika bürokrasisi henüz ağırlığını sürdürüyordu.

Bürokrasi, her ikisi de Otantik Parti'den olan Raul San Martin (1944 - 1948) ve Carlos Prio Socarras (1948 - 1952) hükümetleri döneminde doğdu ve güçlendi. Tabiî bu sendika bürokrasisi çok resmî bir nitelikteydi; adını «mujalizm» denilen sendika gangsterliğine vermiş olan C.T.C. (Küba İşçi Konfederasyonu) Genel Sekreteri Eusebio Majal'dan başlıyordu bu resmilik. Hükümet darbesinden birkaç saat sonra direniş olarak sözde bir genel grev yaptı, sonra da bütün eşyası ve silâhıyla diktatör Fulgencio Batista'nın yanına geçti.

Başka türlü de olamazdı. Devlet aygıtının desteği olmaksızın sendika bürokrasisinin hiç bir geleceği olamayacağı açıktır. Kiralık katiller işçi topluluklarıyla karşı karşıya gelmekten kaçınamazlar; katil, tamamen cezasız kalacağını, yargıçların gözlerini kapatacaklarını yada soruşturmayla görevli polisin yargıca delilleri vermeyeceğini bilmek zorundadırlar. Üstelik masrafları karşılamak için devlet kasasından «özel fonlar» çıkar. Mujalizm de kendi kendini öksüz bırakamazdı.

Bu siyasal değişme ona da uygundu: bundan böyle hem sivil rejimin polisine, hem de doğmakta olan askerî diktatörlüğün namlularına dayanacaktır.

Darbeci general, Kuzey Amerikalı basın ajansındaki yorumcusu ve sendika bürokrasisi birbirlerine sıkı sıkıya bağlıydılar. United Press'in Küba'daki müdürü Francis L. Mc Carthy gibi, mujalist C.T.C.'de daha 1951'de hükümetten Küba Komünist Partisi'nin yasak dışı ilân edilmesini istemişti.[3]

26 TEMMUZ: SİLÂHLI MÜCADELEYE CEVAP

Ada, siyasal bakımdan üç unsur tarafından belirlenen özel bir dönemi aşıyordu. İlkin, görünüşteki muhalefet boşluğu. İkinci olarak diktatörlüğe karşı nasıl muhalefet edileceği sorunu. Üçüncü olarak da, direnmeyle karşılaşmadığı için henüz kötülük etmemiş olan ve cani niteliğini halktan gizleyen bir diktatörlüğün iktidarı ele geçirmesinin ardından gelen görece ılımlılık.

Hükümet darbesinden on altı ay sonra, bütün bu sorulara eksiksiz bir karşılık veriliyordu. 26 temmuz 1953'te, 170 kadar genç, Fidel Castro'nun kumandası altında, ülkenin ikinci büyük kenti ve Oriente eyaletinin başkenti olan Santiago'daki Moncada kışlasına ve Bayamo'daki daha küçük bir komşu kışlaya saldırdı. Bu iki garnizonun ele geçirilmesi yalnızca ilk aşamaydı, çünkü planın temel hedefi Küba'nın

---

(3) Bu istek, bütün cephelerde yürütülen anti-komünist kampanyanın yükselmesiyle çakışmaktadır. Partinin gazetesi «Hoy» un karşılaştığı olaylar bunun yansımasıdır: hükümetin sürekli yasaklamaları, serbestçe dağıtım yapabilmek için mahkemeye başvurmak zorunda kalınması, polise bağlı toplulukların matbaalara saldırıp tahrip etmesi. Bu konularda bir bilgi için: «**Bohemia**», s. 36, Havana, aralık 1951.

doğu ucundan başlayarak bir genel ayaklanmaya girişmek için silâhların halka dağıtılmasıydı. Saldırılar başarısızlığa uğradı ve bu plan gerçekleşmedi. Bundan sonraki günlerde ada tarihi, ulus olarak varoluşunun elli yılında ilk kez görülen büyük bir katliama tanık oldu: çok sayıda savunmasız tutsağa işkence edildi ve daha sonra öldürüldü.

Bir grup genç —mantığı, siyasal kökeni ve toplumsal sınıfı küçük burjuvaziye dayanıyordu bu gençlerin— üç soruya da verilecek karşılığı getirdiler ülkeye. En başta, muhalefet olmuşlardı, özellikle de başkanları Fidel Castro. Sonra, diktatörlüğe karşı silâhla mücadele edilmeliydi. Son olarak da, bu diktatörlüğün cani niteliği ortaya çıkarılmıştı, yeni cinayetler bunu daha sonra da kanıtladılar. Basın sansürüne rağmen bütün ülke kurbanların ailelerinin çığlığını, cinayetlerin açığa çıkarılması için sürdürülen siyasal kampanyayı ve özellikle de Fidel Castro'nun heyecanlı savunmasını duydu: «Tarih beni beraat ettirecektir.»

KÜBA İŞÇİ SINIFININ YAPISI

Küçük burjuvazinin bu ileri kesiminin devrimin başına geçtiği, ama tek canlandırıcısı olmadığı bilinmektedir. Geniş bir toplumsal ittifak —bütün siyasal yansımalarıyla birlikte— bu küçük burjuvazinin çevresinde oluştu: Bu tür bir ittifak zafer için kaçınılmaz bir araçtı. Burada, emekçilerin nasıl ve hangi ölçüde bu ittifaka katıldıklarını incelemekle yetineceğiz.[4]

---

(4) Bu ittifakı ve iktidarın İsyancı Ordu tarafından ele geçirilmesinden sonraki durumunu şu çalışmamızda vermeyi denedik: **«Küba, bir devrimin mekanizmaları»**, **«La Pensée»**, no: 164, ss. 3 - 37, Paris, ağustos 1972 (Fransa - Küba Birliği tarafından ayrı basım). İspanyolca basımı: **«Fidel Castro: Transformaciones»**, no: 116, Ceal, Buenos Aires, 1973.

Ama önce, Avrupa proletaryasının klasik görüntüsünden oldukça farklı olan o dönemdeki Küba proletaryasının tablosunu çizmek gerekir. Bu yapının içinde, bir sınıflama denemesi üç kıstasa dayanmak zorunda: yerleşme, merkezileşme ve makinaların yönetimi. Dört düzeydeki bu sınıflama, yerleşme kıstasının çevresinde düzenlenecektir (kentsel proletaryadan kırsal proletaryaya).

İlk düzey, adada merkezileşme derecesi en yüksek olan sanayi işçisini temsil etmektedir (özgüllüğü nedeniyle ilerde söz edeceğimiz şeker sanayii dışında). Bu düzeyde şunları buluyoruz:

a) her biri 500le 2.000 arasında emekçiyi barındıran 14 sanayi kuruluşunun fiili toplamı,[5]
b) yapı işçileri,
c) kamu hizmetlerindeki işçiler (elektrik, telefon nakliyat),
d) petrol rafineleri ve madenlerdeki işçiler (madenler kentlerin dışındadırlar, ama buralarda çalışan emekçileri diğerleriyle birlikte ele alabiliriz).

Her durumda, makinelere bağlı ve görece yüksek bir merkezileşmeye ulaşmış bir proletarya söz konusudur.

İkinci düzey orta ticarî işletmeler, kamu yönetimi, bankalar ve adada çok gelişmiş olan turistik altyapıda çalışanları içermektedir: kentlere dağılmış olan bu insanlar daha zayıf bir merkezileşme içindedirler ve makinelerin kullanımıyla ilgileri yoktur.

Üçüncü düzeyi tam bir dağınıklık belirler: her biri 500' den az işçi çalıştıran manüfaktür, küçük ticaret, onarım atölyeleri emekçileri; ve, iki ilâ beş işçinin sefaletlerini patronla

---

(5) Barco de Fomento Agricola, İndustrial y Comercial, 1954 sayımı. Rodriguer, Carlos Rafael: **La defensa de la economia cubana, «Defensa de Cuba»**, Universidad Popular, 2. devre, s. 15, Havana, temmuz 1960.

paylaştıkları, «chincales» adı verilen yerler. Bunlar bütün adada, kentlerde, kasabalarda, köylerde, dörtyol ağızlarında, ülkenin içinde tecrit edilmiş yada kentli kesimlerde toplanmış olarak bulunmaktadır.

Dördüncü düzey, adadaki egemen ekonomik yapıya uygun olarak tamamen kırda bulunmaktadır: tamamen ihracata yönelik şekerkamışından başka bir şey bulunmayan büyük tarım işletmeleri (latifundia). Bu en gelişmiş sanayi kesiminde yüz bin proleter (ülkeye dağılmış 161 rafineri) ve yılda üç ay hasat için toplanan dört yüz bin kamış kesicisi bulunmaktadır.

Bu sonunculara özellikle dikkat edeceğiz. Bunların kimileri, şekerden sonra da kahve gibi başka ortak hasat işlerine giden geçici tarım işçileridir. Ayrıca, işgüçlerinin azımsanamayacak bir miktarını satmak zorunda kalan ve bir parça toprakla kamış kesimi arasında bölünen yarı proleterler vardır. Bunların dışında da, hayvan yetiştiren *latifundia*'lardaki, çok daha az sayıda gündelikçi işçiler vardır, ancak bunlar mülke daha fazla bağlı olduklarından mevsimlik göçlere katılmıyorlardı.

Bir toprak parçasıyla kamış tarlası arasında hiç bitmeyen bir sürekli git-gel. İki hasat dönemi arasında, «ölü zaman» insanı iki uçtan birine sıkışmaktadır: bulabileceği yada kendisine bırakılabilecek toprakları kendi hesabına işletmek için dağa gitmek ya da kentte bir inşaat işi aramak, sokaklarda başıboş dolaşmak, belki de dilencilik.

Yatay diyebileceğimiz bu hareket, daha önceki bir durumun maddileşmesinden başka bir şey değildi: küçük köylü ailesinin proleterleşme eğilimi. Bu eğilim de, bir sınırın içine katılmaya yol açıyor —yani dikey toplumsal hareket—, Küba işçi sınıfının karmaşık yapısı içinde yarı-proleter unsurları ortaya çıkarıyordu.

Bu yapısal sorunların ardından, son bir gözleme ulaşıyoruz: emekçiler ve küçük burjuvazi, büyük yerleşme mer-

kezlerinde olduğu kadar şeker bölgelerinde de bir dayanışma süreci içine giriyorlardı. Geniş tüccar, küçük sanayici, zenaatkâr tabakaları, onarım atölyeleri, çok çeşitli işler ve meslekler, emekçiler dışında nerede bulacaklardı müşterilerini? Müşterilerinin kaderi karşısında kayıtsız değildiler: ücretlilerin satın alma gücünün artması satışların düzeyi ve niteliğini belirliyordu.

Yatay hareketlilik, sınıf değiştirme ve ortak ekonomik çıkarlara yaslanan dayanışma süreci, zorunluluk tarafından yaratılmış toplumsal hareketin farklı biçimleri olarak görülmelidir. Bunlar birer ajitasyon unsuru, kitlelerin içinde gerçek birer maya idiler. İlerde göreceğimiz gibi, bunlar radikalleşmenin, mücadele isteği «salgını» ve proletarya ideooljisinin taşıyıcısı olmuşlardır.

ŞEKER GREVİNİN ARİFESİNDE

Fulgencio Batista'nın 1952'deki hükümet darbesinin devrimci süreci kesin bir biçimde hızlandırdığını görmüştük. Soğuk savaşın, adanın özel durumuna da uyan bir yankısıydı bu: sallanıp duran bir ekonomi. Birkaç yıldan beri nüfusun artış eğrisi asansörle çıkarken, tek ürüne dayanan bir ülkede ekonominin anahtarı olan şeker üretimi ise merdivenle çıkmaktaydı. Elli yılları çevresinde aniden ciddileşen ağır bir yıpranma: dış pazarların doyma noktasına ulaşması adayı üretimi kısatlamaya zorluyordu. Bunun anlamı da geleneksel dengesizliğin bir anda şiddetlenmesi: şeker üretimi artık merdivenle bile çıkmamaktadır; nüfus eğrisi yükselmesini sürdürürken üretim bir eşikte durmuş kalmıştır (hattâ bazı yıllar birkaç basamak da inmiştir). Beslenecek boğazlar gitgide çoğalırken, onlara verilebilecek olan gitgide azalıyordu; nafile yere iş isteyen kollar gitgide çoğalıyordu.

1955 yılı en kötü yıllardan biri oldu. Üç ay yerine, an-

cak 69 gün sürdü hasat.[6] Eğer sayılara başvurursak, % 23 oranında bir ücret azalması demek oluyordu bu. Uluslararası fiyatların düşmesi ve ihracatın durgunlaşması da buna eklenince halkın geliri daha da kısıtlandı; «Ekonomik ve malî Küba» dergisinde yayımlanan istatistikelr her sektörde bu durumu gösteriyor.[7] Ekonomik gerileme, gitgide daha patlayıcı ifade olanakları arayan toplumsal bunalım demekti. Tabiî diktatörlük, geleneksel ilâcı olan baskıyla karşılık verdi.

Küba işçi sınıfının yapısı içinde *dördüncü düzey* adını verdiğimiz şey, burada bütün gücüyle ortaya çıkmaktadır: şeker işçileri aralık ayında greve gittiler, son hasatın (ocak - mart 1955) kısıtlanmasından en çok etkilenen onlardı ve ocak - mart 1956'da işe başlayacakları sırada hoşnutsuzlukları, şekerin dış pazardaki satış fiyatına uygun bir prim talebi biçiminde ortaya çıktı; ücrete eklenen bu prim Jesùs Menendez döneminde uygulanmıştı. Büyük şeker burjuvazisi (ve Kuzey Amerikalı kapitalistler) hükümetle anlaşarak bu primi ödemeyi reddettiler. İlk defa olmuyordu bu. Dört yıldan beri, şu yada bu gerekçeyle emekçileri hep haklarından yoksun bırakıyorlardı. Ama şimdi bardak dolup taşmıştı, aç ve sabırsız emekçiler diktatörlüğün karşısına dikiliyorlardı.

Hasattan birkaç ay önce, 1955 ağustosunda, «ölü zamanın» tam ortasında yüksek devlet memurlarına ait olan Manacas'taki Washington şeker merkezinde çatışmalar oldu. Sonuç birçok yaralı ve Las Villas eyaletinde yansıyan olaylar. 3 eylülde genel bir işçi toplantısı, ordunun «vurun!» çığlıkları arasında dağıtıldı. *Bohemia* dergisi olayı şöyle yorumlu-

---

(6) Nunez Jimenez, Antonio, **La ley de reforma agraria y su aplicaciôn,** «Primer forum nacional sobre la reforma agraria», 5 temmuz 1959'daki toplantının metni, s. 7, Capitole National'deki hükümet delegasyonu, Havana, tarihsiz.

(7) **İngreso nacional cubano,** «Cuba economica y financiera», Cilt 34, no. 404 s. 15, Havana, kasım 1959.

yordu: «Grev girişimleri gün ışığına çıkmaya başlıyor».[8]

Hava hareketlenmişti. Aynı eylül ayında banka işçileri arasında bir grev patlak verdi *(ikinci düzey)*. Mücadele olarak taşıdığı anlamın ötesinde, bu grev C.T.C.'nin *mujalist* yönetiminin maskesini düşürmüştü; daha önce destekleyen federasyonlar bile C.T.C.'nin uzlaşmacı tutumuna saldırıyordu. Elektrik sendikasının yöneticileri şöyle diyordu: «C.T.C.'nin, emekçileri bir grevi durdurmaya çağırarak onları grev kırıcı durumuna düşürmesi, onursuzluğa çağırması hiç bir biçimde savunulamaz...». Telefon yöneticileri ise: C.T.C. «patronların hizmetinde bir araç gibi» davranıyor diyordu.[9]

Bütün bunlara gelip bir de öğrencilerin büyüyen direnmesi ve hareketliliği ekleniyordu. Orta ve yüksek öğrenim kuruluşlarında çalışma duruyor, sokakta polise karşı mücadele sürüyor, televizyon tarafından da değişik bir baskı uygulanıyordu. Gerçekten 4 aralıkta bir grup öğrenci Havana'daki del Cerro stadında sahaya fırladılar, ellerinde tutuklanmış arkadaşlarının bırakılmasını isteyen bir pankart vardı. Hemen polis tarafından çevreleri sarıldı, binlerce seyircinin ve maçı televizyonda izleyen bütün ülkenin gözü önünde coplandılar.

Bu hava içinde de, 1955 aralığında şeker grevi ortaya çıktı.

1955 ŞEKER GREVİ: İŞÇİ SINIFININ HÜKÜMET DARBESİNE CEVABI

Bunun, devrimci süerç içinde nitelikleri ve anlamı ne olmuştur? Aşağıdaki noktalarda bunun sentezini yapmayı denedik:

---

(8) **En Cuba, Azucereros.' Palabros en la CTC. «Rigurosamente exacto».** «Bohemia», ss. 69 - 71, Havana, 11 eylül 1955.

(9) **En Cuba. Bancarios. «No hemos perdido la guerra...»** «Bohemia» ss. 75 - 76, Havana, 18 eylül 1955.

1) Ekonomik ve sosyal bakımdan Küba'da en önemli olan *dördüncü düzeye* ilişkindir.

2) Benimsediği şiddetli biçimle olduğu kadar, talep düzeyinden siyasal düzeye geçen içerik gelişimiyle de ayaklanma niteliği taşımaktadır. Birinci nokta hakkında *Bohemia* dergisinin o günlerde söylediklerine bakalım: «belediyeleri ellerine geçirdiler... işçilerle askerler arasında çok sayıda çatışmalar... devrilen iki vagon ve felce uğrayan trafik.... korkan insanlar evlerinden dışarı çıkamıyorlardı... Yıl sonu şenlikleri yapılamadı... Bir sendika binasının duvarına polis tarafından asılan afiş: «Şeker işçilerinin girmesi yasaktır»... ceryan kesilmeleri, kışlalarda bekleyen ordu, kesilen haberleşmeler, bomboş sokaklar ve cam, taş ve mobilya kalıntıları, kapalı dükkânlar... üç belediye danışmanı sokakları süpürmeye zorlanıyor.»[10] Bu birkaç örnek, adanın çeşitli şeker merkezlerinde bulunan Colo, Sagua la Grande, Quemado de Güines, Marta Abreu, Santo Domingo, Cienfuegos ve Placetas bölgelerindeki duruma uyuyor. Ve bütün bunlar, genel bir sansür uygulanmasına rağmen diktatörlüğün susturamadığı tek ses olan *Bohemia* dergisinden alınmıştır. Baskıya yol açabilecek hiç bir gerekçeyi karşı tarafın eline vermemeye dikkat eden dergi hiç bir şeyi abartmamak, toplanan bilgilerin doğruluğunu denetlemek zorundaydı, olağanüstü belge değeri de buradan gelmektedir.

Bu grevin şiddet biçimleri bunlardı. Ayaklanma nitelikleri dışında bir başka unsurun da sözünü ettik: talep düzeyin-

---

(10) Fuentes, José Lorenzo: «**Nos quieren arrebatar el diferencial: dicen los trabajadores azucareros**, ss. 72 - 75. Rodriguez, Conrado: **La industria azucarera ha abtenido fabulosas ganancias**, s. 71. «Bohemia», Havana aralık 1955. **En Cuba Obreros. La lucha por el diferencial.** «Bohemia» ss. 68 - 73 - 74. Havana, 1 ocak 1956. Fuentes José Lorenzo: «**La huelga azucarera,**» «Bohemia» ss. 62 - 63 - 88. **En Cuba, Obreros.** «**No quiero ciudades muertas**». «Bohemia» ss. 69 - 70, 72 -'74, Havana, 8 ocak 1956.

den siyasal düzeye evrilmesi. Blas Roca'ya göre «kitleler yalnızca bir primin ödenmesi için değil, aynı zamanda da tiranlığın devrilmesi için ayaklanmışlardı. Kahrolsun katil hükümet! Sokağa inmiş olan kitlelerin sloganı buydu».[11] Küba işçi sınıfının kitlevî ifadesi içinde ilk kez yeni bir işaret görülmektedir: şiddet biçiminin eşliğinde bir siyasal gerekliliğe doğru gelişme. Yine de ücret talebi henüz baskındır: kısmen tatmin edildiğinde hareket kesildi.

3) Emekçi kitlelerin düşüncesindeki niteliksel değişme, onları devrimci süreç içine katıyordu. Fulgencio Batista'nın 1952'deki hükümet darbesi sırasında evlerinden dışarı çıkmayanlar, şimdi 1955'te, dört yıldan daha az bir süre sonra diktatörlükle çatışıyorlardı. Henüz silâhsız olmalarına rağmen duruma egemen oluyorlar, çalışma yerlerini ve «ölü kentler» dedikleri toplanma merkezlerini işgal ediyorlardı.[12] Bu eylem çizgisi henüz Fidel Castro'nun çizgisi ile çakışmıyordu, ama şeker grevinin anlamı onun gözünden kaçmamıştı. O sırada Meksika'da sürgündeydi ve *Granma* gemisiyle yapacağı silâhlı sefere hazırlanıyordu. Greve şu sözlerle değiniyor: «... Ülke, öğrencilerin kahramanca ayaklanması ve farklı prim isteyen şeker işçilerinin harika hareketiyle sarsılıyordu.»[13]

4) Diğer toplumsal kesimlerin dayanışmaya katılması. Hükümet darbesinden beri diktatörlükle sürekli çatışma durumunda olan F.E.U. (Üniversite Öğrencileri Federasyonu) bir dizi iş durdurması ve şiddetli sokak gösterilerinin ardından ulusal bir protesto gösterisi için çağrı yaptı. «Yalnızca

---

(11) Roca, Blas: **La revolucion Cubana** (Küba Sosyalist Halk Partisi (komünist) VIII. Konferansı, 21 ağustos 1960 tarihli rapor), s. 20, «Fundamentos», Havana 1961.

(12) **En Cuba. Obreros. «No quiero ciudades muertas»**. op. cit.

(13) Castro, Fidel: **El movimiento 26 de julie** «Bohemia», Havana 1 haziran 1956. Gregorio Selzer'in seçtiği, **La revoluciôn cubana'**da yeniden yayınlanmıştır. s. 109, «Palestra», Buenos Aires, 1960.

emekçi kitlelerin değil aynı zamanda sanayinin, ticaretin ve genel olarak bütün yurttaşların» desteğiyle, üniversitelerde, bütün mesleklerde genel olarak işin durdurulması söz konusuydu.[14] Bu hareket 14 aralık için öngörülmüştü, yani şeker grevinin patlak vermesinden birkaç gün öncesi. Sınırlı bir başarı elde etti. Ama yakın sonuçların ötesinde, öğrenci dayanışmasının da ötesine, diğer kesimlere de yayılan bir birlik bilincinin temellerini atmıştı. Şeker bölgelerinde küçük tüccarlar dükkânlarının kapılarını kapattılar, rahipler polisin izlemesine karşı kiliselerini sığınmaya açtılar (biri dipçikle olmak üzere iki işçi öldürüldü), bütün mesleklerden emekçiler ve genel olarak küçük burjuvazi hareketle birleşti. Bir örnek: *Bohemia*'ya göre Sagua la Grande'de «kilise, Yat Kulübü, İspanyol Gazinosu, Perakendeciler Merkezi, 'canlı güçler'in kayıt koymadan hareketi destekledikleri gerekçesiyle askerler tarafından işgal edildiler».[15] Bu dayanışma içinde, üç yıl sonra 1958'de diktatörlüğü devirecek kesin araç olacak birliğin temeli atılmıştı.

5) İşçi hareketinin güçlenmesi büyük ölçüde sosyalistlerin çabalarının ve İşçi Taleplerinin Savunulması ve C.T.C.'nin demokratikleştirilmesi için komiteler içindeki gizli çalışmalarının sonucudur. Çeşitli hareketler içinde yer alıyorlardı ve Blas Roca'ya göre, özellikle de aralık 1955'teki şeker grevinde yer almışlardı.[16] Aynı yıl bu örgütler gizlice bir ulusal kongre topladılar, yaklaşık 200 işçi delegesinin katılmasıyla kendilerine bir yönetim seçtiler.[17]

6) *Mujalist* sendika yönetimleri, gerçekte üç ortak olduk-

---

(14) **En Cuba. Estudiantes. Cinco minutos histôricos.** «Bohemia» ss. 64 - 65, Havana, 25 aralık 1955.

(15) En Cuba. Obreros. «Ne quiero ciudades muertas», op. cit.

(16) Roca, Blas, s. 31, op. cit.

(17) Ordoqui, Joaquin: **Elementos para la historia del movimiento obrero en Cuba.** 3. basım. ss. 37 - 38, Direcciôn Nacional de Escuelas de İnstrucciôn revolucionaria. Havana, 1962.

larını açığa çıkaran kitle hareketi tarafından aşıldılar; bu üç ortak, büyük şeker burjuvazisi (ve Kuzey Amerikalı efendileri), diktatörlük (ki başından beri işçilerin prim hakkına karşı çıkmıştı) ve *Bohemia*'ya göre «ayaklarının altındaki toprağın titrediğini hisseden» *mujalistlerdi.*[18]

7) Şeker işçilerinin ücret talepleri ancak kısmen tatmin edilmişti. Ama mücadele deneyinden geçilmişti: kitleler diktatörlükle karşılaşabilir ve onu gerilemeye zorlayabilirlerdi *Bohemia*'nın yazarlarında Andrés Valdespino rejim hakkında şu yargıyı öne sürebilyordu: «Ülkenin en önemli ve en kalabalık kesiminin ulusal düzeydeki ayaklanması karşısında tehlikeli bir dörtyol ağzında bulunuyordu. Yasallığı her gün yeniden tartışılan, buna karşılık hiç sevilmediğini herkesin kabul ettiği bir hükümet için genel grev olasılıkları hiç de hafife alınacak bir şey değildir.»[19]

Sonuç olarak Moncada kışlası saldırısı ve şeker grevi, biri silâhlı mücadele düzeyinde, diğeri ise emekçi kitlelerin direnişe katılması ile aynı hedefe yönelmiş ve birbirini bütünleyen olaylardır; hedef de diktatörlüğün devrilmesidir.

SİERRA'DAKİ SİLÂHLI MÜCADELEDE İŞÇİ SINIFININ VARLIĞI

Bu sırada Fidel Kastro, *Granma* seferini hazırlamakta olduğu Meksika'dadır. Moncada kışlası saldırısına katılmış, yakalanmış ve on beş yıl hapse mahkûm olmuştu... Ama hapishane onu yok etmedi. Rejime karşı tavır olarak büyük anlam taşıyan, hatırlanmaya değer bir halk kampanyası ona ve diğer siyasal tutuklulara özgürlüklerini geri verdi. Hayatını teh-

(18) **En Cuba. Obreros. «No quiero ciudades muertas»** op. cit.
(19) Valdespino, Andrès: **Màs allà del diferencial,** «Bohemia» s. 55 Havana, 22 ocak 1956.

likeye sokabilecek provokasyonlar o zaman başladı; tonu ilerde başlayacak kitle mücadelelerinin habercisi olan hoşnutsuzluğun direnci karşısında hükümet baskıyı artırıyordu. Bütün yasal olanaklar kesin olarak ortadan kalkınca Fidel Kastro gitmeye karar verdi: «Küba'dan gidiyorum, der 1955 haziranında, çünkü yurttaş olarak mücadele kapıları yüzüme kapandı.» Ve şunu ekler: «Bu tür yolculuklardan ya geri dönülmez yada tiranın başını kesmek için dönülür.»[20]

2 aralık 1956'da *Granma* gemisi Küba kıyılarına yanaşır; seferi, güvertesindeki Fidel Kastro yönetmektedir. Vatanını terkettiğinden bu yana bir buçuk yıl geçmiştir ve bu zaman aralığında yukarda anlatılan mücadeleler olmuştur: şeker ve banka grevleri, öğrenci hareketleri. Buna, *Granma*'nın yanaştığı yerin yakınlarındaki bölgelerde özellikle çoğalmış olan, köylülerin topraktan çıkarılması biçimindeki baskıya karşı yürütülen bir toprak mücadelesini de eklemek gerekir. Kitle düşüncesindeki gerginliğin arttığı sırada geriye dönen ve diktatörlüğe karşı muhalefeti kişiliğinde simgeleyen Fidel Kastro, yurttaşları tarafından iyi karşılanmıştı. Baştaki tersliğe rağmen mücadelenin dağlarda sürdüğü haberi bütün adaya yayılır. Kırlardaki halk Fidel Kastro'yu destekler. Bu ittifak nereden gelmektedir? Köylüler kendilerini toprakla rından çıkaran ve en küçük direnmeyi gösterdiklerinde öldüren silâhlı güce, yani diktatörlüğün ordusu tarafından yollanan ve kendilerini topraklarından çıkarmak için büyük toprak sahiplerinin kullandığı birliklere karşı kendilerini savunmak zorundaydılar.

Bu köylüler kimlerdi? Kahve plantasyonlarındaki küçük çiftçiler ve diğer önemsiz malların üreticileri. Hepsi de işçi sınıfının yapısı içindeki *dördüncü düzeyden.* Ovada bıraktığı-

---

(20) Castro, Fidel: **Una carta de Fidel Castro** (Havana, 7 temmuz 1955). **La Sierra y el Ilano,** s. 69, Havana, Casa de las Améericas, 1969.

mız bu *dördüncü düzeyi,* aynı nitelikleriyle dağda yeniden buluyoruz: yatay hareketlilik ve sınıf değiştirme. Bu son olgunun sonucu olarak, küçük köylü ile üretici arasında yasal olarak toprağı işgal etmeye hiç hakkı olmayan bir *toprak işgalcisi* kitle bulunmaktadır. Topraktan çıkarılmaya en çok, hattâ bazen hayatını verme pahasına direnen de bu kesimdir. Yaşayabilmek için işgücünün bir bölümünü satmak zorunda olan yarı-proleteri de en iyi bunlar temsil etmektedir. Oriente eyaletinde çok kalabalık olan bu *toprak işgalcileri* daha önce gördüğümüz hareketlilik kıstaslarına karşılık vermekteydiler: *Granma* çıkartmasının ardından gelen yeni bir topraklardan kovma dalgası bunların durumunu daha da ciddileştirdi. Patlayıcı bir bileşimi oluşturan bütün unsurlar biraraya gelmişti.

Yarı-proleterler, küçük köylüler, tarım işçileri: Fidel Kastro'nun gerillalarının zafere ulaşmasını sağlayan kırsal nüfusun sınıfsal bileşimi böyleydi. Doğrudan onun buyruğu altına girdiler ve üzerlerinde üniforma taşımayan bu kitle geri hatlarda hiç de önemsiz olmayan bir rol oynadı: hiç görünmüyorlardı ama her yerde vardılar, hiç bir birliğin yoksun kalamayacağı erzağı sağlıyorlar, sığınacak yerler gösteriyorlar, girilmez bölgelerde kılavuzluk ediyorlar, kentsel merkezlerde ilişkileri koruyorlar, düşmanın durumunu bildiriyorlar, böylelikle de kurulan pusuların yada askerî karakollara yapılan baskınların başarısını garanti ediyorlardı. Ve askerî görünümün ötesinde bu eylemlerin kesin bir anlamı vardı: toprağı savunmak, kendilerini topraklardan çıkaran ordudan intikam almak, «ölü zaman» daki devrevî işsizliği daha da ciddileştiren hızlı proleterleşmeye karşı mücadele etmek.

Öyle ki, kentlerde ve kamış plantasyonlarında kendini göstermiş olan işçi sınıfı, *Granma*'nın işaretini verdiği silâhlı mücadelenin bu belirleyici aşamasında Sierra'da yeniden ortaya çıkmaktadır. Daha da iyisi tek ve aynı olan bir işçi sınıfı söz konusudur: ovadaki kamış tarlalarındaki ve Sierra'-

daki kahve plantasyonlarındaki işçi sınıfı; hâlâ sınıf değiştirmesi ve yatay hareketliliğiyle *dördüncü düzeydeyiz.* Bu sayede şeker grevinin yankısı dağların zirvelerine kadar yayılmıştı ve başka bir yankı biçiminde, Fidel Kastro'nun gerillası olarak geriye dönüyordu.

«GRANMA ÇIKARTMASI VE SANTİAGO'DAN BAŞLAYAN DEVRİMCİ GENEL GREV (1956 - 1957)

Her yerden daha da fazla bir kent, Santiago de Küba bu yankıyı kavramasını bildi. Oriente eyaletinin merkezi ve adanın ikinci büyük kenti olarak, Havana'ya taban tabana zıt, gerçek bir demografik, ekonomik ve siyasal çekim kutbunu temsil ediyordu. Dört yıl kadar önce, bütün ülkeden gelen gençler Santiago sokaklarına fırlamış, Moncada kışlasına saldırmışlardı. Az sonra da bütün Santiago, diktatörlüğün, tutsakların kışla duvarları ardında öldürülmelerini emrettiğini öğrenmişti. Aynı kent daha sonra da, 30 kasım 1956'da Fidel Kastro tarafından yönetilen 26 Temmuz Hareketi ayaklanmasına tanık oldu.

Bu ayaklanmanın başarısızlığa uğramasının ardından, iki gün sonra Granma'dan çıkmış oaln birliğe mümkün olan her yardımın ulaştırılması söz konusuydu. İşte böylelikle Sierra Maestra'daki gerilla için Santiago'dan gönüllüler, silâh ve erzak yola çıktı; bunu yöneten de, ayaklanmayı örgütlediği gibi dayanışmayı da örgütleyen genç Frank Pais'di.

Coğrafî yakınlık tarafından birleştirilen Santiago ile Sierra Maestra, 1957'den itibaren ülkenin devrimci eksenini oluşturmuşlardır. «Ayaklanmanın Başkenti» adı verilen Santiago bu ünvanın onurunu pahalıya ödemektedir: baskının hedefi olmuştur. Militanların öldürülmeleri, işkenceler birbirini izlemektedir. 4 ocak 1957'de, yas tutan annelerin gösteri-

si sırasında bir pankart sokaklarda dolaşmaktadır: «Çocuklarımızın katillerine dur diyelim.»[21]

Ekonomik çöküş, toplumsal huzursuzluk: fazla baskı yüzünden, bu huzursuzluk adanın geri kalan yerlerinden daha fazla Santiago'da en yüksek noktasına ulaşıyordu. Kentin sevgili çocuğu Frank Pais direnmeyi yeraltından yönetmektedir. 30 temmuzda polis gizlendiği yeri bulur ve yanındaki arkadaşıyla birlikte öldürür. Santiago yara almıştır ve zorlu bir fırtına patlak verir. Bu konuda, aynı günlerde meydana gelen ve pek iyi bilinmeyen olayların kronolojik olarak sıralanması bile parlak bir söylev niteliğindedir.

Santiago, 31 temmuz. Kente resmî bir ziyaret yapmakta olan ABD elçisi Earl Smith'i «Özgürlük!» diye bağırarak gösteri yapan kadınlar karşılar ve ABD'nin Fulgencio Batista hükümetini desteklemekten vazgeçmesini isterler.[22]

Santiago, 1 - 5 ağustos. Üzerine gerillaların kumandanının zeytin yeşili üniforması giydirilmiş olan Frank Pais arkadaşı Raoul Pujol ile birlikte gömülür. Cenaze törenine katılan kalabalığın uzunluğu bir kilometreyi bulmaktadır. 1 ağustos günü öğleden itibaren bütün tüccarlar dükkânlarını kapatırlar. *Bohemia,* dükkânların açılmasını emreden bütün askerlerin aynı karşılığı aldıklarını, kapıların askerlerin yüzüne kapandığını aktarmaktadır. 26 Temmuz Hareketinin militanı olan Vilma Espin alışılmadık şeyler anlatmaktadır: kortej önünden geçerken bir jipin yanında durmakta olan bir deniz subayı hazırola geçer ve askerce bir selâm verir. Mezarlığın yakınında bir askerî radyo arabası kol gezmektedir, ancak ka-

---

(21) **Ano Nuevo, Las madres cubanas. En Cuba.** «Bohemia» s. 72, 13 ocak 1957. Thomas, Hugh, **Cuba or the pursuit of freedom,** s. 912, Eyre and Spottiswoode, Londra, 1971.

(22) Casteneda, Carlos M., **El embajador Smith en Santiago** (31 temmuş 1957). **Tal cual se produjo el sonado incidente la vispera de la impociôn de la censura de Prensa.** «Bohemia» ss. 64 - 66, Havana 2 şubat 1958.

labalık yaklaşırken hızla kaybolur. Mezarlıkta Küba bayrağı yarıya kadar indirilir ve 26 Temmuz Hareketinin iki renkli bayrağı Bağımsızlık Anıtkabrinin üstüne çekilir. Genel grev başlar. Silâhlı çatışmalar. Askerî birlikler kapıları, camları kırarak dükkânları zorla açtırmaya çalışırlar. Bohemia'ya göre: «Hatuey ve Bacardi fabrikalarının olağan biçimde işlemesini sağlamak için ünlü sanayici Pepin Bosch'un oğlu rehin olarak Moncada kışlasına götürüldü..» Genel grev bütün adaya, özellikle de Oriente (Niquero maden işçileri işi bırakırlar), Camaguey ve Las Villas eyaletlerinde yayılır. Havana greve katılmaz. Anayasal garantiler (ki aslında yalnızca biçimsel olarak vardır) rafa kaldırılır, hükümetin resmî sözcülerinin de daha sonra kabullendikleri gibi, hükümetin ağustosun ilk haftasında devrilmesini engellemek için basına sansür konur. Öte yandan Kuzey Amerikalı gazeteci Jules Dubois şöyle yazmaktadır: «Hareket ve genel grev hükümeti devirmeye çok yaklaşmıştı. Ve Ernesto Che Guevara «devrimci hareketin yapısında bir dönemecin» söz konusu olduğunu düşünüyordu. ... bu halk olgusu, bizim, Küba'nın kurtuluş mücadelesine emekçilerin katılması zorunluluğunun bilincine varmamızı sağladı. O zaman, İsyancı Ordunun iktidarı ele geçirmesine yardım etmek üzere, işçi merkezlerinde bir genel grevin gizli hazırlığı başladı.»[23]

---

(23) **La muerte de Frank Pais** (30 de julio de 1957) «Bohemia» ss. 60 - 62, Havana, 2 şubat 1958. Espin, **Vilma, Vilma evoca a** 60 - 62, Havana, 2 şubat 1958. Espin, **Vilma, Vilma evoca a Frank Pais.** «Revulaciôn» Havana 1 aralık 1963. **Un reportaje especial de En Cuba. Oriente.** «Bohemia» s. 5, Havana, 18 ve 25 ocak 1959. Péres - Segnigni, İldegar, **Analisis del iníorme de Juled Dubois sobre la situaciôn de la prensa en Cuba,** s. 87, Dubois, Jules, **La situaciôn de la prensa en Cuba.** (İnter - Amerika Basın Derneğine rapor, New-York, 9 eylül 1957) s. 67. «**Humanismo**» yıl 6, no. 7, México, ocak - şubat 1958. Guevara, Ernesto Ché, **Proyecciones sociales del Ejército Rebelde, Obras, 1957 - 1967,** cilt 11, ss. 13 - 14, Casa de las Américas, Havana, 1970.

Şeker grevi (1955) için yaptığımız gibi, şimdi de (1957), Küba'da elli yıllarında devrimci sürecin hılzanması hakkında genel sonuçlar çıkartmayı deneyeceğiz.

1) Kitlelerin önemi. Gerillanın dağda patlak verdiği, ancak yine de eğer ayaklanma adanın bütününe yayılmazsa diktatörlüğün devrilemeyeceğinin bilindiği inkâr edilemez. Santiago olaylarıyla büyük siyasal etkinliği olduğu ortaya çıkan başlıca devrimci genel grevdi. Ernesto Che Guevara'nın sözleri, bu unsurun Fidel Kastro ve gerillalarının gözünden kaçmadığını kanıtlamaktadır.

2) İki yanlı bir görünüm taşıyan bu grevin büyük ölçüde spontane niteliği.

Bir yandan ayaklanma bilincinin kitle düşüncesinde ne kadar olgunlaştığını ortaya koymaktadır: herhangi bir iktisadî talep sloganı ve herhangi bir örgütten hiç bir baskı olmaksızın, genel grev Fulgencio Batista'nın işlediği cinayete karşı bir tepki olarak patlak vermişti. Frank Pais ve arkadaşının tabutları, zaten bir dizi cinayet nedeniyle yas tutmakta olan Santiago kentinin sokaklarında dolaşmaya başlayınca kitleler kararı kendiliklerinden vermişlerdi. 1952'de hükümet darbesi zamanındaki kitle tavrına kıyasla 1955'teki şeker grevi niteliksel bir değişmeyi temsil ediyordu. 1957'deki bu genel grev de, aynı süreç içinde hiç de daha az önemli olmayan yeni bir ilerlemeyi belirliyordu: devrim için sübjektif koşulların ortaya çıkışı. Olumlu yanı buydu. Ama bu kendiliğinden gelme hareketin iki yanlı bir görünümü olduğunu söylemiştik. Olumsuz yanı da şu: birkaç günlük coşkun direnmenin ardından, pratik olarak öndersiz olan kitleler, diktatörlüğün yıkılması açık olarak öngörülmüş bir hedef olarak ortaya çıkmadan ve buna hiç bi rbiçimde ulaşılmadan geri çekilmek zorunda kalmışlardı.

3) İçeriği ve yaygınlığı nedeniyle, şeker sektörüyle sınırlanmış olan 1955 aralığına kıyasla 1957 ağustosundaki genel grev niteliksel bir değişimi belirlemektedir. Bu kez kamış ke-

simi bitmişti ve ülkenin üçte ikisine yayılan grev işçi sınıfının *birinci, ikinci ve üçüncü düzeylerinin* bir bölümüne ulaşmıştı.

4) Daha önce de gözlenmiş olan bir ayrıntı yeniden doğrulanmakta ve biraz daha vurgulanmaktadır. Emekçi kitleler fiilî dayanışmaya ve hatâ, örneğin dükkânlarını kapatan küçük-burjuvazinin girişimine güvenmektedir. Buna şimdi şeker sektörü dışında bir de, bir süredir rejime muhalefet etmeye başlamış olan burjuvazinin bir bölümü de eklenmektedir;[24] grev sırasında, Santiago'da ünlü bir büyük sanayicinin fabrikasını açması için oğlunun nasıl ordu tarafından rehin alındığını görmüştük.

5) Genel hoşnutsuzluk ve devrimci eylem, «düzeni» (Küba'da bu düzenin adı Fulgencio Batista'ydı) korumakla görevli kurumlara bile içten vurmayı başarıyorlardı. Buna kanıt olarak da, Frank Pais'in cenaze töreni sırasında deniz subayının tepkisini ve kol gezen askerlerin kaçmasını gösterebiliriz. Bu belirtilerin genel ölçütlerle de doğrulandığını göreceğiz ve önemli bir kanıt, diktatörlüğün bütün siyasal-polis aygıtının çöküşü olacaktır.

6) 1955 aralığındaki şeker grevi rejim için yalnızca bir tehlike tehdidi 1957 ağustosundaki genel grev ise gerçek bir tehlike olmuştu. Bu, bizzat hükümetin sözcüleri ve Kuzey Amerikalı gazeteci Jules Dubois gibi yeminli tanıklar tarafından doğrulanmıştır. Gerçekten belirtiler gitgide açık olmaya başlamıştı: bir yandan kitleler eyleme geçerken, öte yandan rejim güçsüzlük ve içten parçalanma işaretleri göstermekteydi, mekanizmalar bozuluyor, baskı tedbirleri etkisiz kalıyordu. Sonuç olarak güçler dengesi Fulgencio Batista'nın aleyhineydi.

7) Diktatörlüğe karşı zafer, ancak yeni unsurların katıl-

---

(24) Castro, Fidel, **La Revoluciôn cubana (Documento de uniôn las fuerzas oposicionistas)** «Caracas Anlaşması» adıyla biliniyor, op. cit., s. 153.

masıyla mümkündü, bu da bir buçuk yıllık bir aradan sonra gerçekleşti ,1957 - 1958) : İsyancı Ordu ve devrimci genel grev; diktatörlüğe karşı mücadelelerin kazandığı yaygınlıkla orantılı bir programa kavuşan muhalefet cephesi; imtiyazsız güçlerin örgütlenmesi ve işbirliği; ve nihayet Fidel Kastro'nun kişiliğinde birleşmiş askerî kumandanlık.

Sonuç olarak, yeni olgular — daha önce Moncada kışlası saldırı ve şeker grevinde olduğu gibi (1953 - 1955) — birbirlerini tamamlamakta ve bu kez daha üst bir düzeyde aynı hedefe yönelmektedir: daha stratejik bir harekât alanında silâhlı mücadeleyi başlatan *Granma* çıkartması ve temel içeriği iktisadî talepler değil siyasal olan bir mücadeleye emekçi kitlenin katılmasını sağlayan Santiago grevi (1956 - 1957).

SON PERDE: İKTİDARIN İSYANCI ORDU TARAFINDAN ELE GEÇİRİLMESİ VE DEVRİMCİ GENEL GREV (Ocak 1959)

Devrim, sonunda, Fulgencio Batista'nın bulunduğu Havana'daki Columbia kışlasının kapısına kadar dayanacaktır. İkisi yukarda incelenmiş olan üç grev bu tırmanmanın temel taşlarını koymuştur. Banka çatışmaları ve yoğun öğrenci hareketlerini izleyen 1955 aralığındaki şeker grevi. Cinayetlerin çoğalmasını ve Frank Pais'in ölümünü izleyen 1957 ağustosundaki genel grev. Şimdi de kısaca üçüncüsünden söz etmemiz gerekiyor.

1958 sonuna doğru, bu grev gündemdedir. 20 Temmuz'da, Caracas Anlaşması adıyla bilinen bir belge imzalanır. Bu belge, ortak mücadele stratejisini ve diktatörlüğe karşı cepheyi siyasal olarak tanımlıyordu: «bütün mücadele cephelerini en kısa zamanda güçlendirerek, özgürlük için mücadele etmeye hazır olan binlerce Kübalıyı silâhlandırarak, silâhlı mücadele

yoluyla diktatörlüğü devirmek. Bütün meslekî ve işçi güçlerinin genel seferberliği, öyle ki yurttaşların çabası büyük bir genel greve ulaşsın ve askerî güç bütün ülke çapında bir silâhlı eyleme dönüşsün.»[24]

Genel grev silâhlı eylemle aynı zamanda ortaya çıkıyordu, böylelikle de yukardaki alıntıda görüldüğü gibi diktatörlüğün yıkılmasına kadar yürürlükte kalacak olan bir siyasal anlaşma maddileşiyordu. Gerçekte devrimcilerde başka hiç bir mücadele kavramı olmamıştı. 26 Temmuz 1953'te, Moncada ve Bayamo kışlalarının düşüşünün ardından da genel grev öngürülüyordu, yirminci yıldönümünü anma söylevinde Fidel Kastro da bunu doğrulamıştır;[25] 2 aralık 1956'da Granma çıkartması ve Santiago'da patlak vermiş olan ayaklanma da genel greve çağrıyla birleştirilecekIerdi. Fidel Kastro bu ilkeyi, denize açılmadan önce Meksika'da sürgündeyken koymuştu: «Aşağıdan gelen bir genel greve dayanan ayaklanma.»[26]

Hiç kuşkusuz her iki durumda da sıçramayı sağlayacak koşullar henüz biraraya gelmemişti ve Ernesto Che Guevara'nın söylediği gibi «sübjektivizm adı verebileceğimiz bir mantık egemendi; çabuk bir halk patlamasına olan kör bir güven, diktatörlüğün yıkılmasına ulaşacak olan kendiliğinden gelme devrimci grevlerle birleşen hızlı bir ayaklanma aracılığıyla Batista iktidarının tasfiyesi olanağına inanç ve coşku.»[27].

Bütün ülkenin felce uğratılması çağrısı 9 nisan 1958'de emekçilere yöneltildi ve başarısızlığa uğradı —yine Ernesto Che Guevara'ya göre— «örgütlenme yanlışları, özellikle de

---

(25) Castro, Fidel, **El pueblo cubano protagonista de larevoluciôn,** (26 temmuz 1973 tarihli söylev) s. 15, Anteo, Buenos Aires, 1973.

(26) Depestre, René, **El asalto al Moncada: revées victorioso de la revoluciôn latino américana,** «Casa de las Américas» dergisi, 14. yıl, no: 81, Havana, kasım - aralık 1973.

(27) Guevara, Ernesto Ché, op. cit. s. 95. **(Notas para el estudio de la ideologia de la Revoluciôn cubana).**

işçi kitleleri ve yönetim arasındaki ilişki eksikliği ve yanlış bir tutum yüzünden. Ama — diye ekliyor — deney yararlı oldu ve 26 Temmuz Hareketinin yöneticilerine temel ve değerli bir gerçeği öğretti: Küba Devrimi şu yada bu gruba ait değildir, devrim bütün Küba halkının eseri olmalıdır.»[28]

Bu sözlerde başlıca veriler söz konusu edilmemiştir:

1) Genel grev, işçi sınıfının katılmasıyla, devrimci anlayışın değişmez bir verisi olmuştur.

2) Yalnızca devrimci anlayışın değil, bütün hayatın değişmez verisidir: 1957 ağustosundaki hareketi bir kez daha hatırlayalım, genel grev diktatörlüğe karşı mücadelede usta bir araç olmuştur.

3) Taktik kavrayış yanlışları durumunda, gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

Elli yıllarında devrimci sürecin son ve belirleyici hızlanmasının yaşandığı adada her şey bu sürecin son perdesine doğru yöneliyordu. 1958'in son günleriydi. Bütün ülke diktatörlüğün karşısına dikilmişti, bütün ülke zaferden zafere koşan İsyancı Ordunun birliklerine yardıma koşuyordu. 31 aralık gecesi Fulgencio Batista ardıllarını tesbit ettikten sonra kaçtı: zaferi devrimin elinden çalmak isteyen sarayın son entrikası. Genel grevi patlatmanın tam zamanıydı, 1 ocak 1959'da, Sierra Maestra'daki karargâhında Fidel Kastro'nun yaptığı da bu oldu. Bu bildirisinde, ayaklanmanın silâhlarının bilendiği ve özel bir övgüyü haketmiş olan kente ayrıca sesleniyordu: «Santiago de Cuba, desteğine güveniyoruz! Bugün öğleden sonra saat 3'ten itibaren kent tamamen felce uğratılmalıdır. Herkes, seni kurtaracak olan savaşçılarla dayanışmasını göstermek üzere işini bırakacaktır. Yalnız, halkın radyodan emirleri izleyebilmesi için elektrik fabrikası çalışmaya devam etmelidir. Santiago de Cuba, tekrar ediyoruz: özgür-

(28) Guevara, Ernesto Ché, **Proyecciones sociales...**, op. cit. s. 14.

lüğüne kavuşacaksın, bunu kendin kazandın; diktatörlüğün askerlerini nçizmeleri, senin onca devrimcinin kanıyla sulanmış sokaklarına basmamalıdır.»[29]

Nihayet bütün ülke «Bütün iktidar İsyancı Orduya!» sloganıyla felce uğratıldı. Ve Fidel Kastro bir yıl sonra, bu belirleyici saatleri yaşamış olmanın bütün yetkisiyle şöyle diyordu: «Halk düşmanlarının son manevrasını kıran genel grev oldu; Cumhuriyet başkentinin müstahkem yerlerini bize veren genel grev oldu; ve *bütün iktidarı devrime kazandıran da genel grev oldu.*»[30]

Bu genel greve, işçi sınıfının *dört düzeyi* de, son hedefe kadar hiç sarsılmadan, Havana dahil bütün ülkede katılmıştır; son hedef iktidarın İsyancı Ordunun eline geçmesidir, bu da kitle düşüncesinde devrimin garantisi demektir.

İlk defa olarak emekçiler, C.T.C.'nin *mujalist* bürokratik aygıtıyla hiç bir ilişkisi olmayan ve henüz yeraltında bulunan bir birleşik sendikal yönetim altında örgütlü ve uyumlu bir eyleme girişmektedirler. Genel grev için başarı unsuru budur ve bu, 9 nisan 1958'deki talihsiz girişimde yoktu. Gerçekte, sosyalistler tarafından desteklenen işçi taleplerinin savunulması ve C.T.C.'nin demokratikleştirilmesi Komiteleri ve 26 Temmuz Hareketinin girişimiyle doğmuş olan Ulusal İşçi Cephesi, birlikte, görevini en iyi biçimde yerine getirmiş olan F.O.N.U. (Ulusal Birleşik İşçi Cephesi) ni oluşturmuşlardır. Emekçiler ayrıca, kütle halinde küçük-burjuvazi ve burjuvazinin şeker alanı dışındaki kesimleriyle de birleşmişlerdir. Siyasal bakımdan tarafsız kalan ve diktatörlüğün yıkılması sırasında nesnel olarak devrimden yana görünen büyük bur-

---

(29) Radio-Rebelde'ye ayrılan ek, «Granma», s. 29, Havana, 8. mart. 1973.

(30) Castro, Fidel CTC'nin 10. Kongresinde verdiği söylev, 18. kasım. 1969. **Manual de Capacitaciôn Civica,** MİNFAR, Havana, 1960. Altı tarafımdan çizildi. M. W.

juvazinin tutumuna da önemle dikkat edilmelidir. Niçin böyle bir tutum? İlkin, rejimle olan ilişkileri çıkarlarına aykırı bir ekonomi siyaseti yüzünden bozulmuştur. İkinci olarak da yeni hasat dönemi yaklaşmaktadır: iç savaşın ortasında, genel ayaklanma ve devrimci genel grev durumunda kim gidip tarlalarda şeker kamışıyla uğraşacaktır? Bu felâket durumdan çıkmanın tek bir çözümü vardır: Fulgencio Batista'nın ve yerine bıraktığı ardıllarının gitmesi, İsyancı Ordunun elindeki kuşkulu bir iktidar pahasına olsa bile.

Bu son belirleyici yıllar boyunca, işçi sınıfının *dördüncü düzeyini* kendi özgül rolü içinde buluyoruz: hasat, şeker işçilerinin çalışmasına bağlıdır, onlar ise şu sırada genel grevdedirler.

Öyle ki, sierra'daki üniformalı ordu kendi arka cephesini sağlama almak için —ve *dördüncü düzeyin* bir görevi vardır burada— üniformasız bir orduyla birlikte örgütleniyordu; ovada bu *dördüncü düzey* üniformasız bir ordu gibi sıralanıyor ve devrimin başına geçiyordu.

Küba işçi sınıfının elli yılları boyunca geçtiği ve yükselen bir eğriyi izleyen çeşitli tarihsel aşamaları özetleyelim:

1) 1952'de hükümet darbesi: pratik olarak hiç bir tepki yok;
2) 1955'te şeker grevi: hemen hemen tamamen meslekî;
3) 1957'de Santiago'dan başlayan genel grev: esasta kendiliğinden gelme nitelikte siyasal mücadele;
4) 1959 genel grevi, belirli bir hedefe yönelik örgütlü siyasal mücadele: diktatörlüğü ve bütün kalıntılarını silip süpürmek.

Bu sonuncu aşama, kitleler ve devrimci güçler tarafından kavranmış bir zorunluluktu. Fidel Kastro bunu iç savaşın ortasında Sierra Maestra'da, bütün ülkeyi felce uğratma teşebbüsünün başarısızlığa uğramasından iki ay sonra tekrarlayabiliyordu: «Küba halkı bilmektedir ki, yoldaşımız Frank

Pais'in katledilmesini izleyen kendiliğinden gelen grev diktatörlüğü yenilgiye uğratmamış, ama örgütlü bir grevin zorunluluğunu göstermiştir...»[31] Ve gerçekten de zaferin yolu budur.

İktidarın İsyancı Ordu tarafından ele geçirildiği sırada Küba işçi sınıfı örgütlenmesinin bu son aşamasında bulunmaktadır. Olayların gerisi ve kıtadaki ilk sosyalist devrime geçiş, Küba işçi sınıfının kitle mücadelesi içinde kazandığı bu siyasal olgunluk sayesindedir ve bu siyasal olgunluğa Fidel Kastro'nun kişiliğini de katmak gerekir.

Türkçesi: Aziz Okay

La Pensée, No: 178, aralık 1974

(31) Castro, Fidel, Sierra Maestra'da söylev, 18 ve 19 ağustos 1958'de Radio-Rebelde tarafından yayınlanmıştır. **Nuevo curso de instrucciôn revolucionaria,** no: 3, s. 115, FAR, Havana, 1966.

sosyalist ahlâk

Alvaro Kunyal

Sosyalist ahlâk, proletaryanın taşıdığı devrimci gücün ayrılmaz bir parçasını meydana getirir. Bu ahlâk, dünyanın değişikliğe uğratılmasında maddî bir güç olarak etkinliğini ortaya koyar. Bu ahlâk geleceğe dönüktür ve insanlarda meydana gelen değişikliklerin ana çizgisini belirtir. Bu ahlâk, kökeni, özellikleri, oluşumu ve gösterdiği gelişme bakımından sınıfsaldır.

Ebedî, mutlak, her sınıf için bütün zamanlarda ve bütün koşullarda geçerli bir ahlâk anlayışının; yani «hiç bir zaman hiç bir yerde uygulanamayacak olan»[1] bir ahlâk anlayışının ne denli tutarsız olduğunu Marks, Engels ve Lenin göstermişlerdir. Aralarında uzlaşmaz çelişkiler bulunan sınıflardan oluşan toplumlarda ahlâk her zaman sınıfsal olmuş ve çoğu zaman sosyal yaşam koşulları tarafından belirlenmiştir. Engels şöyle der: «İnsanlar görüşlerini, bilerek yada bilmeyerek, son tahlilde kendi sınıfsal konumlarını belirleyen pratik ilişkilerden, yani üretim faaliyetinde bulundukları ve ürettikleri malları mübadele ettikleri ekonomik koşullardan edinirler.»[2]

Ahlâk da, üstyapının bütününde olduğu gibi, kendine özgü bir kesintisiz ve nisbeten bağımsız gelişme gösterir. Proletarya ahlâkı, ilerleyen sınıftan kalan, yüzyıllardır sosyal ada-

(1) K. Marks ve F. Engels, **Eserler,** c. 21, s. 298.
(2) K. Marks ve F. Engels, **Eserler,** s. 20, s. 95.

letin hakim olacağı bir dünyayı, insanın amaçlarına ulaşmasını tasarlayıp bu yolda mücadele etmiş en aydınlık zihinlerden kalan geleneksel mirasın ilerici olan her yanını almıştır. Ama proletarya ahlâkının özünü geçmişten kalan ögeler değil, proletaryanın yapısından, amaçlarından ve tarihsel görevinden ortaya çıkan yeni unsurlar oluşturur. Ahlâk alanındaki uzlaşmaz zıdlık, işçi sınıfı ile burjuvazinin çıkarları arasındaki uzlaşmaz zıdlığa uygun düşmektedir.

Proletaryanın en çok sömürülen sınıf olması, üretimde büyük rol oynaması, sayıca kalabalığı, sosyal gelişmenin objektif yasalarına uygun çıkar ve amaçlara sahip bulunması, devrimde zincirlerinden başka kaybedecek bir şeyi bulunmaması; buna karşılık bütün dünyayı kazanabileceği gerçeği, onun döğüşkenliğini, kararlılığını, örgütselliğini, birliğini ve dayanışmasını, yardımlaşma alışkanlığını, disiplinini, davaya inanmışlığını, kendi gücüne ve geleceğine inanmasını sağlar. Bütün bu sebeplerden ötürü proletarya «gerçekten devrimci sınıf»[3]tır, «sonuna kadar devrimci olabilecek»[4] tek sınıftır.

Proletarya ahlâkının ilkeleri, bazılarının öne sürdükleri gibi, «kişiyi kitleler içersinde eritmez»; kişiye sınıfsal bir moral gücü sağlayarak kişilik bilincini ve özünü geliştirir. Proletarya ahlâkının oluşması, sosyal mahiyeti açısından, daha başlangıcından itibaren, insanın yükselip daha iyi nitelikler kazanması sürecini meydana getirir.

Proletaryanın «bütün emekçilere ve sömürülen yığınlara»[5] önderlik etmesi görevi, kitlelerin eğitimi ve ahlâkî alanda yükselmesi açısından özel bir önem taşır. Proletarya sadece kendisine uygulanan sömürüye karşı mücadele etmekle kalmaz, aynı zamanda «hangi sınıfa yönelik olursa olsun, her türlü keyfilik, baskıcılık, zorbalık ve yolsuzluk belirtisinin

---

(3) K. Marks ve F. Engels, **Eserler,** c. 4, s. 434.
(4) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri,** c. 39, s. 279.
(5) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri,** c. 33, s. 25.

tümüne»[6] karşı tepkide bulunur, mücadele eder. Lenin'in belirtmiş olduğu gibi, «proletarya, ancak bütün emekçilerin ve sömürülenlerin öncüsü olarak, sömürünün yokedilmesi kavgasında önder olarak davranır ve mücadelesini sürdürürse gerçekten devrimci sınıf olabilir...»[7]

Proletarya, proleter olmayan sınıf ve tabakalar arasında (özellikle köylüler ve şehir küçük burjuvazisi arasında) etkili olarak onların kendi sınıf kökenlerinden ileri gelen eski şartlanmalarından kurtulmalarına yardımcı olur.

Proletaryanın siyasal alandaki görevi konusunda anlayışsızca davranıldığı takdirde bu, kaçınılmaz bir şekilde ahlâk alanına da yansır. Proletaryanın toplumdaki yönetici rolü önemsenmediği zaman, burjuvazinin moral alanda da etki göstermesine olanak sağlanmış olur. Sekterlik edilmesi, proletaryanın diğer sömürülen sınıf ve tabakaların çıkarlarına ilgisiz kalması için çaba gösterilmesi, moral adı verilen manevî gücün temelinden sarsılmasına yol açar.

Sınıf mücadelesinin gelişmesine, işçi sınıfının siyasal bilincinin yükselmesine, hedeflerinin belirginleşmesi ve örgütünün daha üstün bir duruma gelmesine, yürütülen kurtuluş mücadelesinin başarılarına ve zaferlerine paralel olarak proleter ve sosyalist ahlâk da gelişir. Bu süreçte dört aşama belirlenebilir:

Birinci aşama sosyalizmin ortaya çıkışına kadarki dönemi içerir. Marks ve Engels'in belirttikleri gibi, bu dönemde proletarya ahlâkı kendiliğinden ve içgüdüsel bir şekilde oluşur. Bu ahlâk dolaysız bir şekilde, işçilerin yaşama ve çalışma koşullarından doğar ve burjuva ahlâkının zıddına bir gelişme gösterir. Sömürücü burjuvazinin baskısı altındaki proletaryanın ahlâkı bu dönemde daha ziyade, «burjuva ege-

---

(6) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, c. 6, s. 69.
(7) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, c. 41, s. 170.

menliğine karşı duyduğu hoşnutsuzluk ve öfkeyi ifade eder ve ezilenlerin ilerideki, gelecekteki çıkarlarını temsil eder.»[8]

İkinci aşama sosyalizmin ortaya çıkışıyla başlar. Bu dönemde aynı zamanda proletaryanın mücadelesinin hedefleri ve tarihsel görevleri belirlenmeye başlar. Marksizm sınıfsal ahlâkı yaratmaz, bu ahlâkı açıklayıp, tanımlayıp, sistemli bir duruma getirip, yabancı olan şeylerden arındırmakla yetinir. Günlük mücadeleyle arasında bağlar sağlar.

Üçüncü aşama, yeni tipte bir proletarya partisinin kuruluşuyla, leninist bir devrimci öncünün doğmasıyla başlar. Bu yeni tipteki parti yeni tipte devrimciler oluşturur. Bu devrimcilerin esas ahlâkî nitelikleri proletaryanın tipik özelliklenin en yüksek örneğini meydana getirirler; bu ahlâkî niteliklerin sınıfların ve kitlelerin üzerinde büyük etkisi olmuştur ve olmaktadır.

Dördüncü aşama *Büyük Ekim Sosyalist Devrimiyle,* yani proletaryanın iktidarı elde etmesiyle başlar. Proletarya sömürülüp ezilen sınıf olmaktan çıkar, yönetici sınıf haline gelir. Üretim araçlarının sosyal mülkiyeti gerçekleştirilir. Çıkarlar arasındaki uyuşum, sosyalist demokrasi, ulusların ve çeşitli ırklardan gelen yurttaşların kadın ve erkeğin eşitliği esasında birleşen dost sınıflardan meydana gelen toplum, kendisinden evvelkilerin hepsinden bütünüyle farklı bir ahlâkın gelişmesinin objektif temelini oluşturur. İktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesi, ortaya, yeni toplumun kurucusu olacak *yeni insanın* yetiştirilmesi sorununun çıkmasına yol açar.

Sosyalistler proletaryanın devrimci öncüsü oldukları gibi, onun ahlâkının da en önde gelen temsilcileridirler. Sosyalist ahlâk, proletaryanın çıkarlarıyla, arzularıyla ve amaçlarıyla tam bir uygunluk gösterir. Bu ahlâk devrimci bir eylem aracı olarak, insanın insan tarafından sömürülmesini ortadan kaldırma, sosyalizmi kurma mücadelesinin hizmetindedir.

---

(8) K. Marks ve F. Engels, **Eserler**, c. 20, s. 96.

Siyasal idealler, devrimci pratik ve örgütlü eylem, proletarya ahlâkını, sosyalist ahlâkı geliştiren ve daha zengin kılan güçlü faktörlerdir.

Siyasal idealler insanların psikolojik inançlarını ve davranışlarını da etkilemekte ve ahlâk kavramları üzerinde, dolayısıyle davranış çizgisi ve alışkanlıklar üzerinde de tesir göstermektedirler.

Artik, proletaryanın mücadeledeki amaçlarının ve tarihsel görevlerinin kavranması konusunda, insanların yaşamına yeni ahlâkla giren yeni bir görüş ortaya çıkmaktadır: sömürüyü ve sömürenleri; baskıcılığı ve baskı yapanları ve her türlü asalaklığı kabul edememe; adaletsizliğe tepki gösterme; bütün insanlara milliyet, ırk ve cins farkı gözetmeksizin hak eşitliği tanıma gibi...

Emekçilerin verdikleri mücadelenin amaçlarını hayata aktaran sosyalist devrimler, işçi sınıfının örgütüne ve devrimci eylemine hız ve güç sağlamakla kalmadılar, bütün ülkelerdeki proletaryanın öncelikle de proletaryanın öncü gücünün bilincinin yükselmesine ve ahlâkının meydana gelmesine katkıda bulundular.

Proletarya enternasyonalizmi, esas itibarıyla bir dünya görüşüdür, bir politikadır, bir gelenektir.

Burjuva milliyetçiliği, şovenizm, milliyetçi dargörüşlülük, milliyetçi tecrit, kendine siyasal ve ideolojik alanda ayrıcalıklar edinme eğilimleri, ahlâk alanında bencil duygu ve anlayışların, ulusal ve ırksal üstünlük duygusunun, genel çıkarlara ilgi duymamanın ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Proletarya enternasyonalizmi ise, bütün ülkelerin emekçilerine ve sosyalistlere soylu düşünceler, duygu ve davranışlar, kollektivizm ve kardeşlik duyguları ve ortak çıkarların korunması için her türlü özveriye hazır olunmasını aşılamaktadır.

Siyasal ideal ve amaçlar zaten proletaryanın ahlâk alanındaki gelişmesinde rol oynayan bir faktör olmuşlardır. Bu

nedenle devrimci pratik, ahlâkın gelişmesinde sonuç belirleyici bir role sahiptir.

Davranış biçiminin ve ahlâkın şekillenmesinde, karakterin oluşmasında devrimci pratik iyi bir okul görevini yerine getirmektedir. Devrimci pratik, ülkelerin koşullarına, içinde bulunulan devrim aşamasına ve her zaman birbirleriyle uyum göstermeyen diğer durumlara bağlı olarak değişik şekiller alır. Ama her zaman somut hedeflere yöneltilmiş, ciddî, sürekli, çetin bir mücadele olma durumunu korur. Mücadele azmi, «hiç bir zaman durmamak, hiç bir zaman gevşememek»[9] için çaba göstermek; birlik, yoldaşlık, dayanışma ve özveri içersinde bulunmak, ödün vermeyi ve dalkavukluğu kabul etmemek; sadece başarılardan değil başarısızlıklardan da ders çıkarabilmek; toplumun gelişme yasalarını bilmekten doğan köklü bir iyimserliğe sahip olmak; en güç durumlarda ve en büyük yenilgi anlarında bile geleceğe tam bir güven beslemek, sosyalistlerin tipik ahlâk ve davranış özellikleridir.

Yeryüzündeki devrimci süreç başarıyla gelişmiştir ve bundan sonra da gelişmeye devam edecektir. Çünkü işçi sınıfının ve yaygın kitlelerin önderi olan sosyalistler bir taraftan sağlam bir siyasal öngörüye, bir taraftan da gerekli moral güce sahip olduklarını ortaya koymuşlardır ve koymaya devam etmektedirler.

Proletarya devrimine giden uzun yol, kendilerini bütünüyle bu ortak davaya adamış milyonlarca sosyalistin pek çok olağanüstü fedakârlıklar göstermelerini gerektirir. Proletaryanın marksizm-leninizmle donanmış öncü militanlarının ne büyük bir moral üstünlüğe sahip oldukları; sınıf kavgalarında, devrimlerde, haklı savaşlarda canlarını verenler, hapishanelerde ve toplama kamplarında öldürülenler yada in-

---

(9) K. Marks'ın bir şiirinden. Bk. **F. Mehring, aus dem literarischen Nachlass von Karl Marx, Friedrich Engels und Ferdinand Lasallo.** Berlin, 1973, Bd. 1, s. 28.

sanlık dışı işkencelere tabi tutulanlar tarafından inandırıcı bir şekilde ispatlanmıştır.

Ve bugün hâlâ yeryüzünde, sosyalistlerin kovuşturmaya uğradığı, tutuklandığı, işkencelere tabi tutulduğu, ağır cezalara, hattâ çoğu kez ölüm cezasına çarptırıldığı, yada öldürüldüğü pek çok ülke vardır (Haiti, Guatemala, Paraguay, Brezilya, İspanya, Güney Afrika, Sudan, Endonezya, İran, Şili, vb...). Uzun yıllar boyunca zor koşullarda yaşamak ve çalışmak, birçok mahrumiyete katlanmak, her an tehlikeye hazır olmak kişiye sağlam bir moral ve direnç sağlar. Bu gibi durumlarda kardeşlik ve dayanışma eşsiz derecelere ulaşır. Zindanlarda en insafsız işkencelere dayanan, ser verip de sır vermeyen devrimci, fiziksel direnci ölümle sonuçlansa bile moral direncin sonu olmadığını, moral direnci hiç bir şeyin kıramadığını ve kıramayacağını ispatlar.

Marksizm-leninizm, küçük burjuvazinin yeğlediği, her şeyi «kahraman kurtarıcılar» dan bekleme fikrini reddeder, bununla birlikte mücadelede devrimci öncünün yöneticiliğini kabul eder. Sosyalistlerce, kitleler tarihin yaratıcıları, işçi sınıfı da kapitalizmin mezar kazıcısıdır. Öncüye düşen görev, sınıfın ve kitlelerin bilincini ve kavgada moralini yükseltmek, onları mücadeleye yöneltmek ve zafere ulaştırmaktır. Sınıf öncüsü bu görevi yerine getirmekteki ustalığını devrimci kabarış ve devrimci olaylar sırasında somut bir şekilde gösterir. Bu durumlarda proletaryanın moral düzeyi öncünün moral düzeyine pek çok bakımdan yakınlaşır, devrimci ahlâk geniş kitlelere yayılır.

Lenin şöyle diyor: «Devrimin olması için.... işçilerin çogunluğunun (yada her halde bilinçli zeki ve siyasal bakımdan aktif olan işçilerin çoğunluğunun) bir dönüşümün zorunluluğunu iyice anlaması ve bu yolda ölüme kadar gitmeye hazır bulunduğu bir duruma ulaşılması gerekmektedir.»[10]

---

(10) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, c. 41, s. 70.

Yani, devrimin gerektirdiği siyasal faktörlerin yanısıra, moral faktör de gerekmektedir. Moral faktör, yolunda mücadele edilen hedefe ulaşabilmek için her türden fedakârlığa razı olmayı kitlelere de kabul ettirmektir. Kitlelerin, öncü militanların moral niteliklerini benimsemeleri, kahramanlığın kitlelerin eylemi durumuna gelmesi devrimin gerçek bir belirtisidir. Bu durum bütün sosyalist devrimlerde görülmüştür. Aynı durum halkların kurtuluş savaşlarında da görülmektedir. Bu belirti, Büyük Ekim Devriminde; ilk işçi-köylü devletini yabancı müdahalecilere karşı savunmak için verilen savaşta; İspanya İç Savaşı'nda; İkinci Dünya Savaşı'nda nazi ordularına karşı verilen Büyük Anayurt Savaşı'nda; Yugoslavya'da, Bulgaristan'da, Polonya'da, Arnavutluk'ta, Fransa'da, İtalya'da, Belçika'da ve diğer ülkelerde verilen çete savaşlarında; Doğu halklarının Japon militarizmine karşı verdikleri savaşta; Çin ve Küba devrimlerinde; Kore, Vietnam ve diğer Hindiçini halklarının emperyalizmin saldırısına karşı verdikleri krtuluş savaşlarında; Cezayir ve ulusal bağımsızlıklarını savaş yoluyla elde eden daha birçok ülkede görülmüştür ve görülmektedir.

Bazı burjuva ideologlarının öne sürdükleri gibi devrim, iktidarın el değiştirmesiyle sona ermez. Sosyalizmin ve onun ileri aşamasının kurulması için verilen mücadele de devrimci pratiğin bir parçasıdır.

Burjuvazinin egemenliğine son vermek amacıyla emekçi kitlelerini örgütleyip mücadeleye kazandırması için proletaryanın, Lenin'in deyişiyle, yüksek bir kahramanlık göstermesi gerekmektedir. Ama yine Lenin, kitlelerin ekonominin kuruculuğuna yöneltilmesinin «birincisinden çok daha zor bir iş olduğunu, bu sorunun herhangi bir atılım kahramanlığıyla çözümlenemeyeceğini, en zahmetli kitlesel ve günlük çalışma kahramanlığı gerektirdiğini»[11] belirtir.

---

(11) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, c. 39, s. 17 - 18.

Sosyalizmin kuruculuğu çalışması, şimdiye kadar çözümlenmesine girişilen en karmaşık sorundur, yapılan en büyük girişimdir. Kitlelerin, içeriği gittikçe zenginleşen bir proletarya ve sosyalist ahlâk uyarınca eğitilmeleri sorununun önemi yeni toplumda artmaktadır. Yeni toplumda ahlâk ilkeleri daha önemli bir rol oynamakta ve daha geniş bir alanda etkili olmaktadır. Sosyalizmin ahlâk kuralı, sosyalizm davasına sadıklık; sosyalist uygulamalara sevgi gösterme; kollektivizm ve kardeşçe yardımlaşma, uluslar ve ırklar arası düşmanlıkları reddetme; bütün ülkeler emekçileriyle, halklarıyla dayanışma gösterme gibi temel ilkeleri içerir.

Ezilen proleterlerin ulaşmak için mücadele ettikleri, kurtulanların da kurmaya başladıkları daha iyi bir dünya için, birbirine kardeşçe bağlı, herkesin iyiliği için çaba gösteren ve kavga veren, daha üstün niteliklere sahip insanlar gereklidir.

Proletaryanın siyasal alandaki devrimci öncüsü aynı zamanda onun ahlâkî alanda da öncüsüdür. Öncü, üyelerini proleter ve sosyalist ahlâk ilkeleri uyarınca eğitir, işçi sınıfının ve diğer bütün ezilip sömürülenlerin moral düzeyinin yükselmesinde belirleyici bir rol oynar. Öncü, bu eğitim görevini, siyasal yönlendirmeyle, sloganlarla ve günlük eylemiyle yerine getirir.

Doğru bir siyasal davranış çizgisi, sosyalistleri moral bakımdan güçlü kılan eğitsel bir faktördür. Oportünizm ise bunun tam tersi bir etki gösterir. Sağ oportünistlerin savundukları görüşler, kısa vadeli çıkarların ön plana alınması, elde edinilenle yetinilmesi, esas hedeflerden dönmek ve ilkelerden ödün vermek; savaşkanlık ve her türlü fedakârlığa razı olma duygusunu zayıf kılar. «Sol» oportünizm, özellikle de sekterlik ise, kitleleri küçümsemeye ve bireyciliğe yol açar, dayanışmayı sarsar.

Örgütsel ilkelerin de, gerek sınıfın öncüsünün, gerekse sınıfın kendisinin üzerinde büyük bir moral etkisi vardır.

Bu leninist ilkeler, hem ideoloji ve eylem birliğinin korunmasının, doğru bir yön belirlemenin ve yapılan hataların düzeltilmesinin ana şartıdır; hem de kadroların ahlâkî eğitiminde en ön planda yer alırlar. Azınlığın çoğunluğa, alt organların üst organlara uyması; disiplin, eleştiri ve özeleştiri, kollektif çalışma yöntemelerinin benimsenmesi gibi hususlar, örgüt üyelerine, arkadaşça ilişkiler kurma, alçak gönüllülük, sadıklık, birbirine güven besleme, başkalarının fikirlerine saygı gösterme ve kendi fikirlerini açık yürekle savunma gibi özel nitelikler kazandırır.

Leninist ilkelerin ihmal edilmesinin ve revizyonist görüşlerin benimsenmesinin ise ahlâk üzerinde bozucu bir etkisi olur. Örgüt içersinde demokratik ilkelere uyulmamaya, üyelerin görüşleri göz önünde tutulmamaya, tabandan üste yöneltilen eleştiriler duymazlıktan gelinmeye başlanırsa, tepeden empoze edilen bir yönetim metodu kural haline gelirse, iktidar kötüye kullanılır olur. Sorumsuzluk, kendi kendisini aldatma, gerçeği önemsememe, manevî alanda cesaretsizlik, bürokratizm, mevki peşinde koşma ve uyuşmacılık dal budak sarar. İdeolojik alanda plüralizm, eleştiri değil de eleştiri düşkünlüğü, üst organların kararlarına uymama, grupçuluğu bir kural haline getirme gibi anarşik görüşler yaygınlaştığı zaman ise, bireycilik, sorumsuzluk ve kendini yeterli bulma eğilimleri gelişir, birlik ve kollektivizm zarara uğrar. Adı geçen sapmalar, her zaman, moral alanda çok şeye mal olan sonuçlara yol açarlar. Bu sapmalar pek çok örgüt mensubunun eylem ve davranış biçiminde yerleşip kök salar, kendine özgü bir «stil» meydana getirir; bunların düzeltilmesi uzun çalışmalar gerektiren pek karmaşık sorunlara yol açar.

Örgütün eğitim çalışmaları, kişinin davranış biçimini her yönüyle kapsayan çok geniş bir alana yayılır. Büyük çaba gösteren, görevlerini zamanında yerine getiren bir örgüt üyesinin bile işindeki, ailesindeki ve kişisel hayatındaki tutumuyla ilgilenmek gerekir, bu hiç de «ikinci dereceden» bir iş de-

ğildir. Bilimsel sosyalistlerin tavrı, kişinin sadece kendisini ilgilendiren, özel bir sorun değildir, bilimsel sosyalistlerin tavrı örgütün eylem ve prestiji üzerinde etkili olacağından, bu konu bütün örgütün sorunudur.

Kişi olarak bir örnek teşkil etme yeteneği, sosyalistlerin kitleler üzerindeki etkisini artıran en önemli araçlardan birisidir.

Her türlü koşulda emekçilerin çıkarlarını usanmadan savunan ciddî ve alçak gönüllü kişiler, çalışırken yakalanıp da en insafsız işkencelere rağmen bir şey söylemeyenler; halkları için canlarını seve seve verenler, yarattıkları örneklerle mücadele yoluna ışık tutarlar, mücadelenin prestijini arttırırlar, mücadeleye yeni militanlar çekerler.

Lenin, Ekim Devrimi'ni izleyen ilk yıllarda sosyalistlerin emekçilerin çıkarlarına bağlılık ve kendini adama konusunda yarattıkları örnekle, düşmanla kavga ederken gösterdikleri manevî güçle, güç durumlardaki dirençleri ve yiğitlikleriyle kitleleri büyük ölçüde etkilediklerini söyler ve şöyle der: «İşçilerin ve köylülerin siyasal öncü ile olan bağlılığından, sadece bu duygu birliğinden doğan güç bile harikalar yaratabilir.»[12]

Kitleler, bir taraftan örgütün siyasal yönelim ve sloganlarını kendi günlük tecrübeleriyle sınırlarken, bir yandan da sosyalistlerin ortaya koydukları ahlâk örneğini dikkatle izlerler. Kitleler bu ahlâk örneğini canı gönülden benimsemeye yatkındırlar. Bu ahlâk örneği, sadıklıktan, uyanıklıktan, dirençlilikten, en geniş anlamda kişisel davranışlardan, onurluluktan ve burjuva ahlâkı ve onun uygulamalarıyla uzlaşmazlıktan oluşmaktadır. Öncü, burjuva ahlâkının kitleler üzerindeki etkisini değerlendirirken, kitleler de öncünün davranış biçimini kendi tecrübelerine göre değerlendirirler.

---

(12) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, c. 39, s. 234.

Sosyalistlerin hiç hata yapmayan, «temiz, namuslu» kişiler olduğunu sanmak kendini fazla hayale kaptırmaktan başka bir şey değildir. Lenin şöyle demektedir: «Marksizm yeni toplumu kanlı, pis, talancı ve bakkal kafalı, kapitalizmin yarattığı insan materyali kitlesi içersinden çıkacak kişilerle değil de özel limonluklarda yetiştirilmiş, olağanüstü fazilet sahibi kişilerle kurmak isteyen ütopik sosyalizmden ayrıdır.»[13]

En iyi, en bilinçli, genel kurtuluş davasına en bağımlı kişiler örgütün saflarına davet edilir. Bu arada gerek bilgi gerekse davranışları açısından az yada çok ciddî eksik ve kusurları olan pek çok kişi, hangi koşullar içersinde çalışıldığına bakmadan örgüte girerler. Eleştiri ve özeleştiri aracı kullanılarak bu kişilerin kusurlarını düzeltmelerine ve eksikliklerini gidermelerine yardımcı olunur. Böylece, örgüt saflarında, Lenin'in bahsettiği gibi harikalar yaratabilecek, yorulmak bilmeyen, maneviyatı yüksek, gözü tok, davaya sadık, cesur ve alçakgönüllü savaşçılar yetiştirilir.

Sosyalizm ile emperyalizm arasındaki mücadele ahlâk alanında da amansız bir şekilde sürmektedir. Emperyalizm, proletaryanın ve onun ileri unsurlarının moralini zayıflatmak, aralarına yozlaştırıcı tohumlar atmak için her elinden geleni yapar. Döneklerin ve revizyonistlerin de geniş desteğini alarak, dünya sosyalist sistemine karşı, onu kötü gösterme kampanyası yürütür, böylece sosyalizmin ideallerini gözden düşürmeye, emekçileri sosyalist devrimlerin umulanı getirmediğine, gerçekleştirilen şekliyle sosyalizmin kendileri için elverişli olmadığına inandırmaya çabalar. Böylece, emekçilerin kurtuluş olanağına besledikleri güveni zayıflatmaya; dayanış-

(13) V. İ. Lenin, **Bütün Eserleri**, c. 37, s. 409.

ma, birlikte davranma, birlik ve dâvalarına inanç konusunda morallerini bozmaya girişir.

Emperyalizm, emekçi kitlelerini mücadeleden caydırmak ve saptırmak için her şeyi yapar. Burjuva ve küçük burjuva alışkanlık ve zevklerini kabul etmiş bir «işçi aristokrasisi» besler. Parayı ve «tüketim toplumu» ideallerini putlaştırır, yozlaşma ve ahlâk düşkünlüğünü «seksüel özgürlük», pornografiyi (pornografi: müstehcen yazı ve resimler yayımlama) «yaratma serbestliği», yararsız ve gaddar zorbalığı da «gözüpeklik ideali» diye tanıtır. Bu işte en ince, en kurnaz usullere başvurur. Bütün propaganda araçlarını, bütün edebî yaratıcılık biçimlerini, bencillik duygusunu uyandırıp artırmak, ahlâk kurallarını yozlaşmak amacıyla seferber eder: Edebiyat ve sanat eserlerinin, filmlerin ve tiyatro oyunlarının pek çoğunun «kahramanları» dejenere, toplumun «tortusu» olan kimselerdir. Güzel sanatlarda resim ve heykelde, insanoğlu sakat, yoz, acayip ve anormal şekillerde gösterilir. Emperyalizm kitlelere karamsarlığı ve esrarlı bir dünya anlayışını benimsetmeye uğraşır; kendisi çökerken kitleleri de kendisiyle birlikte sürüklemek ister. Emekçilerin sınıfsal moral ve tavırlarını sarsıp yozlaştırmak, özellikle de gençleri hem devrimci öncünün siyasal etki alanından, hem de proleter ve sosyalist ahlâkın etki alanından çıkartmak için elinden geleni ardına koymaz.

Bu her biri ötekinden güçlü yozlaştırma araçlarını küçümsemek yanlıştır. Kapitalist toplumdaki bu ahlâk bozucu faaliyetin engellenemeyeceğini zannetmek; daha beteri, asıl sorunun siyasal eylem olduğunu, moralin ikinci planda geldiğini söyleyerek burjuvazinin ahlâk yada ahlâk dışı yasalarını kabullenmek ise daha yanlıştır.

Burjuva ahlâkıyla proleter ve sosyalist ahlâk arasındaki mücadele, devrimin gerçekleşmesiyle sona ermez. Eski ahlâk gelenekleri ve alışkanlıklar sosyalist uygulamalarda bü-

tün kuşakların yaşamında görülmektedir. Zedelenmiş ve çökmeye başlamış bulunan burjuva ahlâkı, her şeye rağmen, henüz objektif dayanaklara sahiptir.

Proletarya ve onun devrimci öncüsü mücadeledeki hedeflerine ulaştıkça, sosyalist toplum ve sosyalizm geliştikçe, marksist-leninist ideallerin, proletarya ve sosyalist ahlâkın insancıl niteliği ortaya çıkacak, hayat onu onaylayacaktır.

Çeviren: Nejat Öncü

YENİ DÜNYA'YA GÖNDERİLEN KİTAPLARDAN SEÇMELER

Marksizm leninizmin ilkeleri el kitabı
(2 cilt, Çev. Nadiye R. Bozkaya, Yar Yayınları, 1975)

V. İ. Lenin - Nereden Başlamalı
(Çev. E. Olgaç, Odak Yayınları, 1975)

Nâzım Hikmet - Bütün Eserleri: 1
(Hazırlayanlar: Ş. Hulûsi, A. Bezirci, Cem Yayınevi, 1975)

Seslerin Ayak Sesleri
(Arif Damar, Cem Yayınevi, 1975)

Taş Ocağından
(Fethi Savaşçı, Yeditepe Yayınları, 1975)

Türkiye'de Kadın
(Aytunç Altındal, Birlik Yayınları, 1975)

---

pratikte çağdaş faşizm

Bu yazıda çağdaş diktatörlüklerin özelliklerini, bu diktatörlükleri devirmek için verilen mücadeleyi, tekelci sermayenin egemen bulunduğu ülkelerdeki neo-faşist hareketlerin oynadığı rolü, faşizme karşı direnişte uluslararası dayanışmanın önemini inceleyeceğiz.

I

İlkönce, iktidardaki faşist ve zorba rejimlerin belirgin özelliklerini ele alalım, bunların çeşitli ülkelerdeki sınıfsal işlevlerini, sosyal temellerini ve egemenlik mekanizmalarını inceleyelim.

Açık faşizmin yeryüzündeki en tipik örneklerinden birisi şüpheszi ki *İspanya*'dır. İspanya halkı faşizmin boyunduruğundan kurtulmak için yıllardır mücadele vermektedir. Bu mücadele, açıktan kovuşturmalar, zulüm ve işkence uygulamaları, hapis cezaları ,kurşuna dizilmelerle süren bir süreçtir. Amerikan emperyalizmi Frankocu rejimi desteklemekte, saldırgan planlarının gerçekleştirilmesi için İspanya'da askerî üsler, atom üsleri kurmakta, hükümeti de bu yolda istediği biçimde kullanmaktadır.

Frankocu rejim faşist bir rejimdir ve ortadan kaldırılıncaya kadar da faşist bir rejim olarak kalacaktır. Halk özgürlükten yoksundur. İşçilerin sınıfsal sendikaları yoktur. Toplantı yapma, fikirlerini ifade etme, bir araya gelme hakları

kaldırılmıştır. Gittikçe daha fazla sayıda insan kovuşturmaya uğramakta sürgüne gönderilmektedir.

Ama, İspanya halkı, Franko rejimine karşı verdiği mücadelede sonuç alıcı aşamaya yaklaşmaktadır. Güçlü bir işçi hareketi oluşmuş, kitlesel güçler, yani köylüler, üniversite öğrencileri, aydınlar, kadınlar, gençler, esnaf, vb.., anti-faşist mücadele saflarına katılmıştır. Kilise bile rejimden uzaklaşmış, giderek onunla çatışır duruma gelmiştir. Demokratik yada en azından liberal akımlar, ordu çevreleri, kamu görevlileri gibi siyasal açıdan tutucu tabakalar arasında yayılmaya başlamıştır. Rejimle çatışma sadece işçi sınıfının ve orta tabakaların belirgin özelliği değildir. Artık, faşist kuruluşların korunabilmesi, oligarşi de dahil olmak üzere, burjuvazinin en dinamik çevreleri içinde bir sorun halini almıştır. Bugün İspanya'da, faşist rejimin yerine demokratik bir düzen koymak konusunda işçi sınıfı ve tüm halk ile bazı kapitalist çevreler arasında görüş uygunluğu vardır. Şüphesiz, burada söz konusu edilen uygunluk, konjonktürel bir uygunluktur, siyasal özgürlüklerin kazanılması için faşizmin ortadan kaldırılması mücadelesi aşamasının getirdiği bir uygunluktur. Proletaryanın ve halk kitlelerinin yürüttükleri sürekli mücadele sonucunda, bu görüş uygunluğu, İspanyol toplumunun tümüne siyasal bir seçenek olarak sunulan bir politik anlaşma haline gelmiştir. İspanya'nın, Katalonya, Endülüs, Aragon, Valensiya, Balear ve Kanarya adaları gibi pek çok bölgelesinde, özgürlük paktı bir gerçek halini almıştır. Bu başarı da faşizmin çöküşünü yakınlaştırmaktadır.

Neo-faşist diktatörlüğün hakim bulunduğu bir diğer ülke de *Brezilya*'dır. Bu ülkede propaganda neo-faşizmin yararlandığı önemli bir araç vazifesini görmektedir. Bu propagandanın belirgin özelliği de iftira ve tehdittir. Bu propagandaya göre, demokratik özgürlüklerin genişletilmesi mücadelesi «asayişi bozmak» tır; işçi grevleri «toplumda karışıklık ve anarşi yaratma teşebbüsü» dür; köylülerin toprak için verdikleri

mücadele de «kutsal mülkiyet hakkına tecavüz» dür. Bu neofaşist propaganda tamamen demagojiyle doludur. Çözümlenmesi güç sorunlara kolay çözümler vaadeder. Bu propagandanın bir diğer ayırdedici niteliği de, gericilerin ve karşı-devrimcilerin eylemlerini «devrim» olarak tanıtmasıdır. Ama, her şeye rağmen bu propagandanın etkililiği küçümsenemez. Faşist darbenin arifesinde Brezilya'da faşist propaganda, orta ve küçük burjuvaziyi, emekçilerin geri kalmış katmanlarını, «Tanrı'nın koruyuculuğunda Brezilya ve halk için» sloganı altında toplayıp örgütlemiş, kitle gösterileri yaptırmıştır.

Ülkede gündelik yönetim yönetimi durumuna gelen zorbalığı ve polis terörünü haklı göstermek için bir «ulusal güvenlik teorisi» uydurulmuştur. Bu teorinin özü ve amacı, orduyu, «ülke içersindeki yıkıcı eylemleri önlemek» te ve diğer Latin Amerika ülkelerindeki ulusal kurtuluş savaşlarını bastırmakta kullanılacak bir jandarma gücü haline getirmektir. Neofaşist propaganda, «Brezilya modeli» gelişmeyi ülkede ve ülke dışında tanıtıp yaymaya uğraşmaktadır. Gerçekte ise, «Brezilya mucizesi» diye adlandırılan şey, işçilerin sefaletini artırıp, ulusal zenginliklerin yabancı tekeller tarafından yağmalanmasıdır.

Bazı nüanslar Brezilya'daki faşizmi geleneksel faşizmden ayırır. Ama ana çizgileriyle bu faşizm de Amerikan emperyalizmine bağımlılığın izlerini taşır. Brezilya faşizminin sınıfsal niteliği, emperyalizme bağımlı bir devlet kapitalizmi ve büyük toprak sahipliğinin en gerici ve en şoven unsurlarının askersel terörist diktatörlüğü olarak belirlenebilir.

Brezilya'da, diktatörlüğe karşı olan bütün güçlerin tek cephede birleştirilmesi için mücadele edilmektedir. Emekçi örgütleri ve sendikalar, çalışma ücretlerinin arttırılması için mücadele etmeyi kararlaştırmakta ve diktatörlüğün ülkenin kapılarını yabancı tekellere açan politikasını suçlamaktadırlar. Tek cephe politikası geniş halk katmanları arasında olum-

lu yankılar uyandırmaktadır. Brezilya kilisesinin ilerici çevreleri de diktatörlükle mücadeleye ilişkin birçok konuda sosyalistlerin görüş ve tavrına uygun davranmaktadırlar.

Kolombiya'da tamamen faşist bir hükümet işbaşında değildir. Fakat bunalım ciddileştikçe, ulusal cephe adlı siyasal sistem baskıları artırmakta ve faşist nitelikler kazanmaktadır.

Tekelciler, hükümet içersindeki sağcı tavır ve görüşleri beslemektedirler. Bu tekelciler, emperyalizmin ve büyük toprak sahiplerinin çıkarlarına uygun sınırlı bir toprak reformundan bile korkmakta, sosyalist ülkelerle ticarete yanaşmamakta ve Ant Paktının yabancı sermayeye değgin hükümlerini beğenmemektedirler. Yine bu tekelci çevreler, «kara pençe», «gelenek, aile ve mülkiyet» gibi terörist faşist gruplara malî destek sağlamaktadırlar.

Bu durumda, egemen sınıflar arasındaki her çeşit uyuşmazlıktan ustaca yararlanmak, demokratik ve devrimci güçlerin birliğini sağlamak gerekmektedir. Bu ülkede, 1949'dan beri yürürlükte olan sıkıyönetimin kaldırılması için, askerî mahkemelerin dağıtılması için mücadele verilmektedir. Bu mücadele sırasında, ordunun sağ oligarşiye bağlı, faşizm yanlısı ileri gelenleri ile, halktan yana cephe alabilecek olan askerlerin demokratik ve ileri görüşlü subayların birbirine karıştırılmamalarına dikkat gösterilmekte, silâhlı güçler içersindeki farklılaşmadan gerektiği gibi yararlanılmaya çalışılmaktadır.

Arjantin'in son kırk yıllık siyasal geçmişinde iki ana belirgin çizgi göze çarpar. Bunlardan birincisi biçimsel demokrasi tarafından yetkileri sınırlanan sivil iktidarlar, ikincisi ise en gerici militarist çevrelerce kurulan askerî iktidarlardır. Ne zaman ülkedeki işçi sınıfı ve geniş halk kitleleri içersinde mücadele zihniyeti güçlense, bütün demokratların ve anti-

emperyalistlerin birleşmeleri yolunda ilerlemeler kaydedilse askerî bir darbeyle sivil iktidarın işten uzaklaştırıldığı görülmüştür. Ancak, 1966 yılında diğerlerinden daha değişik nitelikte bir askerî darbe yapılmıştır. Bu darbe, faşist korporatif bir devlet kurulmasını amaçlıyordu. Kısa sürede baskı ve terörün ülkede günlük yaşamın bir parçası haline gelmesine yol açtı. Ama bu cuntanın hedeflerine ulaşması engellendi. Sağcı peroncuların uzlaşma önerilerini reddeden işçiler eylemlere giriştiler, köylüler toplu çıkışlar yaptılar ve bu giderek bir kitle ayaklanması halini aldı. Bu mücadeleyi yöneten, sosyalist ve ilerici işçilerden oluşan sendikalararası sınıfsal hareket idi. Sosyal ve ekonomik sloganlar siyasal isteklerle bütünlendi. Küçük tüccar ve sanayicilerle kent orta katmanlarının önemli bir kısmı da askersel diktatörlüğe cephe aldılar. Bu anti-emperyalist ve demokratik güçler birliği «Arjantinliler Ulusal Kongresi» blokunun temelini oluşturdu.

Faşizmin eksenini meydana getiren ülkelerin İkinci Dünya Savaşı'nda yenilgiye uğramaları *Güney Afrika* faşistleri için de ağır bir darbe oldu. Ama yine de tutunabildiler. Ülkeyi 1948'den beri Milliyetçi Parti yönetmektedir. Şüphesiz ki bu partinin yöneticileri faşist ideolojiyi iyice benimsemişlerdir. Ama bu, onların ülkeyi istedikleri biçimde bir faşist devlet haline sokabilecekleri anlamına gelmez. Faşizm, yoluna ancak sürünerek devam edebilmiştir. Bunun başlıca nedeni de Afrika Ulusal Kongresi müttefikleri ve gizli koşullarda çalışan Güney Afrika Komünist Partisi'nin öncülüğünü yaptığı işçi sınıfı tarafından örgütlenen zenci halkın direniş göstermesidir.

Zenci halkın haklarını sınırlayan anti-demokratik baskı işlemlerinin ve yasaların miktarı gittikçe artmıştır. Buna «küçük» ama anlamı çok büyük bir kanıt verilmek istenirse şu belirtilebilir: yeryüzünde uygulanan idam cezası hükümlerinin hemen hemen yarısı bu 20 milyon nüfuslu ülkede yer

almaktadır. Güney Afrika'daki elleri dirseklerine kadar kanlı faşistler yeryüzünün en acımasız baskı rejimlerinden birisini kurmuşlardır. Güney Afrika devleti, birçok bakımlardan Hitler Almanya'sında kurulmuş olan devlete benzemektedir. Fakat aralarında önemli farklar da vardır. Bu farkların ana sebebi, Güney Afrika'daki faşistlerin, öteden beri tipik sömürgecilik usulleriyle yönetilmiş bir devlette iktidarı ele geçirmiş olmalarıdır. Bundan dolayı, Güney Afrika, Hitler Almanya'sından çok, nazileri işgal ettikleri ülkelerle kıyaslanabilir.

Bu ülkede cereyan etmekte olanlar, sadece faşist yönelimli ve çok zararlı bir partinin 25 yıllık iktidarının sonuçlarından ibaret değildir. Ülkenin yüzyıllardır saldırılara uğramasının, Afrikalı yerli halkın soyulmasının ve geleneksel yerleşme alanlarından sürülmesinin, Hollanda ve İngiliz sömürgecileri tarafından yağmalanmasının da bunda çok payı vardır. Neofaşist Milliyetçi Parti'nin iktidara gelmesi ancak, halkın büyük çoğunluğunun bütün demokratik haklarından ve yurttaşlık haklarından yoksun edilmiş bulunduğu bir ortamda mümkün olabilmiştir.

Böyle bir ülkede terörist iktidarın niteliği sorunu, eğer bu memleket bağımlı bir şekilde emperyalist sistemin içinde yer alıyorsa, sadece ulusal çerçeve içinde incelenmemelidir. Bu koşullardaki siyasal rejimin görevi, sömürgecilik sisteminin çökmesini engellemek, ülkenin emperyalist sistem içersinde kalmasını sağlamaktır. Bu sebepten dolayı, böyle bir siyasal rejimi finans kapital ve emperyalist ülkelerdeki militarist çevreler destekler. Bu rejim küçük-burjuvaziyi de kendisine çekip egemenliği altına alarak kendisine kitlesel bir destek sağlamaya çalışır. Böylece, sömürgeciliğin çöküş devrinde finans kapitalin yarattığı yeni ve olağanüstü bir olgu karşımıza çıkar. İhraç yada ithal malı faşizm, uluslararası emperyalizm ile, yerli gerici burjuvazinin ve ordunun üst kademelerinin çıkarlarının bir bileşimidir. Doğaldır ki, bir iktidarın niteliğinin belirlenmesi ,somut irdelemeleri gerektirir.

Çünkü baskı rejimlerinin hüküm sürdüğü az gelişmiş ülkelerin hepsinde faşizmin bulunduğu söylenemez. Bu konuda esas kıstas, bu rejimin uluslararası finans oligarşisinin en gerici unsurlarının çıkarlarını yansıtıp yansıtmamasıdır.

Eğer «geleneksel faşizm» kavramından sadece Batı Avrupa ülkelerinde görülen faşist rejimlerin özelliklerini anlamak gerekirse, ulusal kapitalizmi az gelişmiş bir tarım ülkesi olan *Endonezya*'da faşizmin olduğu söylenemez. Ama, Endonezya'daki gerici askerî rejimin somut siyasal pratiği, demokrasi konusundaki tavrı, sınıfsal özü göz önüne alınırsa, bu ülkede, kendine özgü nitelikler taşımakla birlikte, neo-faşizm hüküm sürmekte olduğu yargısına ulaşılır.

Endonezya'daki bugünkü rejim «askerî faşist diktatörlük» olarak değerlendirilmektedir. Bu diktatörlük, Amerikan emperyalizminin desteklediği gericilerin terörü arttırmalarından, 1 milyonu aşkın sosyalistin ve demokratik yurtseverin aileleriyle birlikte öldürülmelerinden sonra kurulabilmiştir. Gericilik ulusal çaptaki bu faciayı yaratmak için, goşistlerin 1965 yılında giriştikleri maceracı girişimleri bahane olarak kullandı.

Bugün Endonezya'da, devletin bütününün egemenliği, devlet kurumları ve daireleri, ordu mensuplarının ve diğer gerici çevrelerin tekeli, komutası altında bulunmaktadır. İşçi sınıfının örgütü ve diğer bütün devrimci kitle örgütleri yasaklanmıştır. 1971 parlamento seçimlerinden sonra da her türlü siyasal partinin ortadan kaldırılmasına başlanmıştır. Askerî rejim baskılarını insafsız bir şekilde sürdürmektedir. Sadece sosyalistler, demokratlar ve öteki yurtseverler değil, demokrasi ve hümanizm fikirlerini kabul ettiklerini söyleyenler bile kovuşturmaya uğramaktadır. Yaygın kitlelerin, öncelikle de gençlerin, üniversite öğrencilerinin ve emekçi tabakalarının hareketi ordu tarafından silâh zoruyla bastırılmakta, önderler tutuklanmakta, işkencelere tabi tutulmakta, zindanlarda

çürütülmektedir. Ülkede her türlü kitlesel eylem, toplantı, gösteri ve grev yasaklanmış durumdadır.

Siyasal tutuklu ve hükümlülere, Alman ve Japon faşistlerininkini andıran insanlık dışı muameleler yapılmaktadır. Pek çok kişi, sorgu sırasındaki işkencelere dayanamayarak ölmektedir. Cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlüler evlerinden getirttikleri yiyecekle beslenmektedir. Buralarda yatak, ranza, battaniye gibi şeyler bulunmamaktadır. Sağlıklarına da bakılmamaktadır. Tutuklular günboyu yapılarda ve benzeri işlerde çalıştırılmaktalar.

Devrimciler, ülkede kitleleri demokrasinin yeniden hayata kavuşturulması için, yaşamın düzeltilmesi için, özgürlük ve sosyal ilerleme için mücadele yolunda harekete geçirmektedirler. Böylece, mücadelenin bir sonraki evresine, askerî ve faşist rejimin yıkılıp yerine ulusal demokratik ve anti-emperyalist bir hükümetin kurulması evresine geçişe hazırlanılmaktadır.

Filipin'lerde 25 yılı aşkın bir süredir uygulanmakta olan yeni-sömürgeci yöntemlerin belirgin özellikleri de, sınıf mücadelesinin keskinleşmesi; egemen sınıfların ABD'ye bağımlılık konusunda birbirleriyle gittikçe şiddetlenen bir rekabete girişmeleri; Amerikancı partilerin yönetimi ellerinde tutmaları; seçimlerde zorbalığın ve hilenin dalbudak sarması; özel ordular beslenmesi; enflasyonun dörtnala gitmesi; halkın büyük çoğunluğunun tam bir yoksulluk içersinde bulunması buna karşılık büyük zenginliklerin bir avuç kişinin elinde toplanması şeklinde özetlenebilir. Objektif koşular, ülkede ulusal demokratik devrimle neo-faşist diktatörlük arasında bir seçim yapılmasını gerekli kılar duruma gelmiştir. Bu durum ve koşullarda, demokratik güçlerin bir diktatörlük rejimi kurulmasını önleyemeyecek kadar zayıf, ama 1972 yılında bir komünist «komplosu» nu önlemek bahanesiyle sıkıyönetim

ilân eden gericiliği ürkütecek kadar da güçlü durumda bulundukları görülmektedir.

Adı geçen olaylarda, maocular çok zararlı bir rol oynamışlardır. Ortaya attıkları keskin devrimci sloganlarla ve giriştikleri eylemlerle, kitleleri baş düşman olan emperyalizme ve onun feodal, komprador uşaklarına karşı mücadeleden saptırdılar, diktatörlüğün kurulmasının haklı gösterilmesine yardımcı oldular. Şimd ise hükümet reformlarla baskı tedbirlerini bir arada sürdürmeye uğraşmaktadır.

Filipinlerde, geniş bir anti-emperyalist, anti-feodal cephe meydana getirilerek şimdiki rejime karşı olan güçler demokratik bir esas etrafında birleştirilmeye çalışılıyor. Sosyalistler, kitlelerle olan bağlarını korumak amacıyla, mücadelede çeşitli yöntem ve örgütlenme biçimlerini kullanıyorlar. Bir yandan illegal alanda güçlenirken, bir yandan da mücadele etmek arzusu içersinde bulunan kitleleri sınıf düşmanının savaşa girişmesi halinde derhal direnişe hazır bulunmaya çağırıyorlar. Maocu örgütün tabandaki üyeleri de, kendi yöneticilerinin diktatörlük rejiminin kurulmasında oynamış olduğu rolü kavramaya başlıyorlar. Bunu göz önünde bulunduran sosyalistler maocuları da ortak mücadeleye çekmek ve onları maocu fikirlerin etkisinden yavaş yavaş kurtarmak için çalışıyorlar.

Ürdün'de de, toprak sahiplerini boy ve kabile başkanları, komprador burjuvaziyi temsil eden gerici yönetimin sınıfsal özüne uygun bir demokrasi ve özgürlük düşmanı gerici yönetim vardır. 1951'den çıkarılan «komünizmle mücadele kanunu» uyarınca Komünist Partisi üyeleri yada herhangi bir eylemde bulunanlar, 3 ilâ 13 yıl arasında hapis cezasına çarptırıldılar. Tecrübeli yabancı uzmanlar ve NATO'nun ülkeye danışman olarak yolladığı eski naziler, devrimci partilerle ilerici örgütlerle yaptıkları mücadelede gerici yöneticilere yardımcı oldular. Yerli gericilere, maddî ve manevî işkence yöntemle-

rini öğrettilear ve bu işlemleri yönettiler. Ama pek çok devrimci bu işkencelere şerefle karşı koydu.

Ülkedeki küçük - burjuva partileri 1970 yılında Filistin Direniş Hareketinin üslerinin yok edilişi sırasında artan terör yüzünden dağılmışlardır.

II

Burjuva demokrasisinin özelliklerinden yararlanan bir tekelci sermayenin iktidarda bulunduğu gelişmiş kapitalist ülkelerdeki faşizm tehlikesi ele alınırken, bu ülkelerdeki sağ eğilimlerin güçlenmesine yol açan ekonomik, sosyal ve siyasal faktörlerin, neo-faşist parti ve grupların bu süreçte oynadıkları rolün ve uyguladıkları taktiklerin üzerinde durulması gerekmektedir.

Somut faşizm tehlikesinin ancak faşist bir kitle partisinden gelebileceğini sanmak tehlikeli bir yanılgıdır. Örneğin, *Federal Alman Cumhuriyeti*'nde 1972 yılındaki seçimlerde Yeni - Nazi Nasyonal Demokrat Parti'nin aldığı oylardaki azalma delil olarak gösterilerek, bu ülkedeki aşırı sağcı ve neofaşist tehlike küçümsenmek istenmektedir.

Şüphesiz, günümüzün koşulları Hitler faşizminin varolduğu günlerin koşullarından çok farklıdır. Artık yeryüzünde bir sosyalist devletler sistemi vardır. Eski Alman devletinin topraklarının bir kısmının üzerinde yeni bir sosyalist devlet kurulmuştur. Nazizmin eski biçimleri itibarını yitirmiştir. Batı Alman devletinin kurulması sırasında da, yöneticiler halkın demokratik isteklerini göz önünde bulundurmak ve bunu FAC anayasısına da geçirmek zorunda kalmışlardır.

Ama, Hitler faşizminin yaratıcısı olan tekelci sermaye bu ülkede eski ekonomik ve siyasal gücünü yeniden elde etmiş-

tir. Bir devlet faşizminin yeniden oluşmasına elverişli siyasal koşullar yeniden ortaya çıkarılmaktadır. Özel bir yasa çıkarılarak, FAC topraklarında doğmamış olan eski hitlerci memurların yeniden işlere alınmaları mümkün kılınmıştır. Böylece eski naziler devlet kademelerine, özellikle de kilit noktalarına, polise, adliyeye, FAC'nin yeniden silâhlanmasından sonra da orduya sokuldular. Sosyalistlere, barış yanlılarına, demokratlara karşı kitlesel kovuşturmalar düzenlendi. Hitler devri kararnamelerinin hemen hemen hepsi, yeni çıkartılan siyasal ceza yasasına alındı. Demokratik örgütlere yasaklar kondu. Böylece devlet mekanizması, FAC emperyalizminin belirli koşullarda ve kitlelerin mücadelesiyle engellenmediği takdirde, yeniden faşist yönetim şekillerine geçmesine elverişli bir duruma getirildi.

Bu ülkede, kitlelerin ideolojik görüşlerini etkilemek, yanıltmak için sürekli çalışanlar vardır. Bunlar, anti-semitizmden artık vazgeçmişlerdir, ama anti-komünizmi ve intikamcılığı ideolojik silâh olarak kullanmaya, Demokratik Alman Cumhuriyeti'ne karşı radyoda, televizyonda, okullarda, basında kampanyalar yürütmeye devam etmektedirler. Ders kitaplarında İkinci Dünya Savaşı'nın nedenleri yanlış gösterilip faşizm temize çıkartılmaktadır.

Bu ülkede tekelci sermayenin, egemenliğini korumak için, faşizme geçmek amacıyla ani denemelerde bulunabileceği gözden uzak tutulmamalıdır. Nasyonal-Demokrat Parti denemesi, emperyalizmin buhran döneminde faşist hareketlerin ne kadar çabuk gelişebildiğini göstermiştir. Bu parti 1964 yılında birkaç küçük neo-faşist grubun bir araya gelmesiyle kurulmuş, bir yıl sonra ise parlamento seçimlerinde oyların % 2'sini elde etmiştir. 1967-68 yıllarında, ekonomik bunalımın nisbeten derin olmadığı koşullarda bu parti bir eyalette oyların % 7,2'sini kazanmıştır. 1972 parlamento seçimlerinde oyların ancak % 0,5'ini almıştır, ama bunda, sağ oyların, kendi çıkarlarına daha uygun bir politika güdeceğine inandıkları

Hıristiyan Demokrat-Hıristiyan Sosyal Birliği'ne kayması rol oynamıştır.

FAC (Federal Alman Cumhuriyeti), yasama alanında da sağa kaymaktadır. 1972 yılında gizli servislerin ve polisin yetkilerini artıran ve halkın haklarını sınırlayan dört yasa çıkartılmıştır.

Bu ülkede, demokratik hak ve özgürlüklere yöneltilen saldırıya karşı mücadele edilmekte, bu saldırının toplumun faşistleşmesi tehlikesini içermekte olduğu duyurulmaktadır. Öte yandan, şimdiki rejimin faşizmle özdeş olduğunu iddia eden goşistlere karşı da mücadele edilmektedir; bu türden değerlendirmeler faşizmin gerçek yüzünü sakladığı için tehlikelidir. Her yönden tutarlı bir eylem gösterilmesi için üç şeyin gerçekleştirilmesi gerekiidir: Bir, işçi sınıfının marksist partisinin güçlendirilmesi; iki, demokratik hakların elde edilmesi, anti-tekelci reformların yapılması, sosyalizme giden yolun daha da açılması için verilen mücadelede işçi sınıfının eylem birliğinin sağlanması; üç, bütün anti-tekelci halk güçleri arasında sağlam bir ittifakın gerçekleştirilmesi.

FAC'de bugünkü sosyal-demokrat hükümetin uyguladığı baskılarla, hıristiyan demokrat hükümetin uygulamış olduğu baskıların aynı olup olmadığı sorulabilir. Buna verilecek cevap, arada çok büyük bir farkın bulunduğudur. Şüphesiz ki sosyal demokrat hükümet de baskı tedbirlerinden vazgeçmemiştir, ama o değişik bir yöntem uygulamakta, işçi sınıfını, örgütlerini, özellikle de sendikaları tekelci devlet kapitalizmiyle bütünleştirmeye uğraşmaktadır.

Neo-faşistler ve aşırı sağcılar etkilerini artırmak için her şeyi yapmakta, uluslararası ilişkilerini güçlendirmektedirler. FAC'de ve İtalya'da yapılmış olan neo-faşist kongreleri bunun kanıtıdır. Bunların eylemleri, özellikle, Amerikan emperyalizminin en gerici çevreleriyle yakın ilişkileri bulunan Avrupa'daki faşist ve otoriter devletlerin hükümetleri, örgütleri,

istihbarat servisleri, öncelikle de CİA ve NATO tarafından desteklenmektedir.

Bu faşist güçlerin başlıca amacı, Avrupa'da gerginliğin azaltılmasına yönelik her türlü gelişmeyi önlemek yada geciktirmek; kapitalist ülkelerde sosyalizm için mücadele eden güçlere engel olmak; diğer sol güçlerle ittifak kuran komünist partilerinin bulunduğu ülkelerde demokratik güçlerin güçlenmesi, ilerici demokrasiye, sosyalizme doğru ilerleme olanaklarını ortadan kaldırmaktır.

Neo-faşist hareket ve partiler, en gerici tekelci zümrelerin desteğini kazanmaya; daha ziyade kent ve köy orta tabakalarından ve lumpen proleterlerden meydana gelen bir kitlesel taban oluşturmaya; öteki partilerle, özellikle de devlet kademelerindeki tutucularla ittifaklar kurmaya çalışmaktadırlar. Bunun tipik örneği, *İtalya*'da kurmaya çalıştıkları «asayiş bloku» dur.

İtalyan tekelci burjuvazisi güçlü otoriter ve faşist eğilimlere sahiptir. Ama, bu ülkedeki anti-faşist direnişin başlıca başarılarını koruyan İtalyan işçi ve demokratik hareketi de güçlüdür. Buna kanıt olarak, neo-faşistlerin ulusal kongresi sırasında, başta Roma olmak üzere İtalya'nın birçok kentinde büyük anti-faşist gösterilerin yapılmasını, bu gösterilerin sağcı hükümete karşı yapılan geniş grevlerle desteklenmesini gösterebiliriz. İtalya'da, yeni bir demokratik siyasal yönelim meydana getirmek ve faşizmin kökünü kazımak için etkin bir mücadele sürdürülmektedir.

İtalya'da faşist saldırılar son yıllarda oldukça artmıştır. Demokrat gazetelerin idarehanelerine, işçi sınıfının partisine ve diğer demokratik örgütlere geceleyin saldırılar düzenlenmesi, sol eylemcilere kıyım uygulanması ve devlet binalarında bombaların patlaması olağan duruma gelmiştir. Bu hareketlerde amaç, çok gergin bir durum yaratmak, böylece «otoriter devlet» i canlandırmak amacıyla alınan sert tedbirlerin

haklı gösterilmesini sağlamaktır. Parlamento dışı sol güçler diye adlandırılan, grupların izlediği genellikle maceracı ve kışkırtıcı politika, neo-faşist aşırılığa karşı mücadele için kitlelerin harekete geçirilmesini güçleştirmektedir.

Son seçimlerde neo-faşistlerin oy sayısı artmıştır. Sağcı, milliyetçi İtalyan Sosyal Hareketi, parlamentodaki gücünü artırmıştır. Bu hareketin üyeleri, kitlelerle olan bağlarını yaygınlaştırmak için kitle örgütlerinden, hayır cemiyetlerinden ve özellikle de İtalyan Emekçi Sendikaları Konfederasyonu'nundan yararlanmaya çalışmaktadırlar. Neo-faşistlerin en fazla etkili oldukları bölge Güney İtalya'dır. Bu bölgede, yalnız şehir orta tabakalarının önemli bir bölümünü değil, aynı zamanda malı mülkü olmayan sınıfları da etkileri altına alabiliyorlar. Buna örnek olarak, neo-faşistlerin, diğer sağcılarla birlikte, Recio di Kalabriya halkının yoksulluğunu ve geri kalmışlığını ustaca istismar ederek, korporatif ve yersel talepler ileri süren ve birkaç hafta süren taşkın kitle hareketlerinin başını çekmelerini gösterebiliriz.

Bu olgunun özünü daha derine inerek incelemek gerekir. Deklase olmuş güçlerin devrimci hareket için mutlaka elverişli oldukları görüşü tümüyle kabul edilemez. Ama, halk arasında, özellikle yoksulların oturdukları semtlerde, gecekondu mahallelerinde büyük zümreler meydana getiren bu mutsuz kişilerin genel mücadelede önemli bir etken olarak kabul edilmeleri gerekmektedir. İtalyan Komünist Partisi kazandığı oyların yarısına yakınını Roma'nın kenar semtlerinden almaktadır. Lumpen proleterlerin, anti-faşist sokak gösterilerine katılanları az değildir.

Neo-faşizmin liderleri, bu akımın sosyal temelini güçlendirmek amacıyla, ideolojik, siyasal ve ekonomik bir platform hazırladılar. Sağcı milliyetçi İtalyan Sosyal Hareket Partisi'nin 1973 ocak kongresinde alınan kararlarda, siyasal amacın, «devlet gücünün ülkenin yönetimindeki öncü rolünü garanti altına almak için onun gerekli sağlamlığa ve etkinliğe kavuş-

masını sağlayarak, asayiş ve otoritenin önemini savunmak» olduğu açıklandı. Ekonomi alanında, «korporatif amaçlı redikal değişiklikler yapılacağı», «marksist doktrinlerin manasızca yararlandıkları materyalist sınıfsallığın giderileceği» belirtildi. Dış politikada, «Atlantik Paktı'nın kayıtsız şartsız daha güçlü bir şekilde destekleneceği, silâh dengesine ulaşılması gerektiği, komünizmle mücadelenin barışı ve Avrupa güvenliğini garantileyen kotarıcı bir alet haline getirileceği» ortaya kondu.

Ama, İtalyan neo-faşist hareketi kitleler karşısında yüzünü ne kadar boyamaya çalışsa, özü bakımından aynı kalmakta ve kamuoyunun indinde aynı yerde kalmaktadır.

Şüphesiz ki İtalyan neo-faşist hareketi 1920'lerin faşizminden farklıdır. Bu akım artık milliyetçilik oyunu oynayamaz. Onlar Amerikalıların en dalkavuk uşakları olarak davranmaktadırlar. Bu akım, kitlesel bir hareket olarak, bundan böyle üniversite gençliğinden de destek alamaz. Ve bu akım o kadar güçlü bir örgüte de sahip değildir. Kitlelerden soyutlandığı için, ciddi bir tehlike meydana getirmemektedir. İtalyan kapitalizminin yöneticileri, bu hareketten, kışkırtıcı amaçlarla, şantaj için ve reformlara karşı aldıkları tedbirlere karşı bir destek olarak yararlanabilirler. Ama onlarla açık bir ittifaka girmeyi pek istememektedirler.

Lenin, her kapitalist devletin özde bir burjuva diktatörlüğü olduğunu belirtir, ancak, burjuva demokrasisi ile faşizm arasındaki büyük farkı görmemezlikten gelmemek gerekir. G. Dimitrov'un, Komintern'in VII. Kongresinde faşizm sorununun görüşülmesi sırasında yaptığı tanımlamalar, anahatlarıyla günümüzün koşullarında da geçerlidir. Faşizm ile burjuva demokrasisi arasındaki farkı yadsımak, demokratik özgürlüklerin, kapitalizme karşı, sosyalizm için verilen mücadelede ne kadar önemli bir yer tuttuğu konusundaki leninist görüşü anlamayan goşist gruplara özgü bir iştir.

Belçika'da da büyük sermaye, burjuva parlamentarizmi içersinde hareket etmesine elverişli koşulları bulduğundan, faşist gruplar şimdilik, dayanmamaktadır. Faşistlerin örgütleri zayıftır ve açık eylemler yapmamaktadırlar. Kümelenmek, plaket ve afiş yırtmak gibi bazı «çıkışları» nın halkın üzerinde hiç bir etkisi olmamaktadır. Bununla birlikte, her şeye rağmen, faşist ve neo-faşist unsurlar çeşitli siyasal örgütlerde, özellikle de «Halk Birliği» nde ve Hıristiyan Sosyal Parti'de faaliyette bulunmaktadırlar. Bunların yaptıkları her çıkış demokratik örgütlerin ve sendikaların sert direnişiyle karşılaşmaktadır. Bu konuda başka ülkelerden gelen işçiler büyük rol oynamaktadırlar. Örneğin, bu işçiler, İtalyan faşisti Allmirante'nin Belçika'ya gelmesini engellemişlerdir.

Belçika'da işsizliğin giderek artması, küçük tüccarların iflâs etmeleri, sosyal ve ulusal sorunların daha ciddî bir durum alması, demokratik kuruluşların prestijini azaltmakta ve faşizmin yeniden canlanabileceği koşullar yaratmaktadır. Bu ülkenin sağa kaymasını engellemek için, sol güçleri bir araya getirecek yeni bir politikanın saptanmasına çalışılmaktadır.

Demokratik özgürlükler ancak sınıf mücadelesi içersinde savunulabilir. Tekelci devlet kapitalizminin içersinde bulunduğu bunalım, gericiliğin çeşitli biçimlerinin daha da güçlenmesine ve devlet mekanizmasının daha da sağa kaymasına yol açar. Nitekim *ABD*'de de böyle olmaktadır. Bu ülkede, tekelci sermayenin iki partisi de sağ tehlike tohumlarını kendi içlerinde taşırlar. Bu iki partinin ülkedeki siyasal iktidarı tekellerine almaları, demokrasi mücadelesi için güç koşullar yaratmaktadır. Gerici çevreler kapitalizmin iki ana partisi içersinde de rahatça faaliyette bulunabilmekte, buna karşılık işçi sınıfı ve kitle hareketleri bu olanaktan yoksun durumda kalmaktadır. Bu güçlere, başını işçi sınıfının çekeceği bağımsız bir parti gerekmektedir.

Marksistler, demokratik haklar için verdikleri mücadeleyi

toplumu yeniden kurma mücadelesiyle birleştirmektedirler. Burjuva demokratik özgürlüklerin savunulması, burjuva devleti karşısındaki marksist tavırla çelişmez. Engels şöyle demektedir: «Siyasal özgürlükler... bizim silâhımızdır.... bu olanaklardan yararlanmak mevcut rejimi tanımak anlamına gelmez.»

Günümüzde Amerikan emperyalizmi hâlâ güçlüdür ve hareket kabiliyetini korumaktadır. Ama bu Amerikan emperyalizmi, halk kitlelerinin baskısına karşı direnebilmek için, emekçi haklarına yeni saldırılarda bulunmaktadır. Amerikan emperyalizmini savunanlar, demokratik özgürlükleri ortadan kaldırmak için çeşitli planlar hazırlamakta ve planlarını anayasanın ardına gizlemektedirler. Örneğin Z. Brzezinski. «inkâr edilmez tehlike» döneminde kurulması öngörülen bir «anayasal diktatörlük» görüşünü öne sürmektedir. başkanın yetkilerinin arttırılması, sağcı saldırıların güçlenmesinden ve demokratik süreçlere karşı çıkılmasından başka bir şey değildir. Giderek Kongre'nin rolü azalmakta, başkanın yetkileri genişletilmektedir. Anayasal haklar uzun zamandan beri rafa kaldırılmıştır. Bazı kurumlar, özellikle CİA, demokrasinin üzerinde duran bir «damoklesin kılıcı» ndan başka bir şey değildir.

Emperyalizmin çürüdüğü, sosyal bunalımlar sırasında iyi ce ortaya çıkar. Bütün halk tabakalarının, özellikle genç kuşağın fakir mahallelerindeki azınlıkların üzerinde etkisini gösteren bu bunalımdan, ırkçılığın ve gericiliğin azdırılması yolunda yararlanılır. Amerikalı fütürologlar, şöyle şeyler yazmaktadırlar: «Amerikan faşizmi, aslında aşırı solcu çıkışlara karşı bir tepki olarak kendini göstermiştir. Eğer sınırsız bir yurtseverlik, geleneksel bir sosyal ahlâk çağrısında bulunabilir, uyuşturucu madde ticaretini kesinlikle engelleyebilir, beyaz siyah ayırımına ve ırkçılığa son verir ve sendikaları dizginlerse, uluslararası alanda kesin bir kuvvet, hattâ soyutlama çizgisi politikası uygularsa, çok geniş boyutla ve demokratik

bir renk bile kanazilir». Görüldüğü gibi, aşırı sağcılar bu hükümetleri benimseyip kullanabilirler.

Kenar mahallelerdeki aşırı polis gözetimi, başını alıp giden terör ve yığınlarla insan tutuklamaları, ırkçı yönden yapılan kovuşturmalar, bazı kimselerde artık faşist bir devlette yaşandığı izlenimini uyandırdı. Sadece kenar mahallelerdeki tedirginler değil, goşist çevreler böyle bir durumdan söz etmektedirler. Bu vargı, siyasal bakımdan yeteri kadar olgunlaşılamadığını, tekelci kapitalist yönetim sisteminden kesinlikle ayrılan faşist devletin niteliklerinin iyice anlaşılamadığını gösterir. ABD'de içinde bulunulan durum irdelendiğinde, bu ülkedeki rejimin henüz faşist olmadığı ve yakın gelecekte de böyle bir olasılığın bulunmadığı sonucuna varılır. Basına verilen demeçlerde, hükümetin terörist eylemlerinden faşist diye bahsedilmesi, bilimsel bir değerlendirme değildir. Sekter görüşler her zaman, işçi sınıfının soyutlanmasına yol açmışlardır. Bu türden anlayışlar sadece sağcıların işine yarar ve ilerici hareketin zayıflamasına yol açar.

ABD'de, bugünkü koşullarda, sağcıların siyasal bir akım olarak tam üstünlüklerini sürdürmeleri önlenebilir. Bu ülkede, sağcıları yenmeyi amaçlayan bir hareket ortaya çıkmaktadır. ABD'de sağcıların bozguna uğraması bütün ülkeler açısından önem taşıyan bir olay olacaktır.

Kanada'da ne-ofaşist örgütlerin sayısı çok değildir ve kitlelerden herhangi bir destek görmemektedirler. Bununla birlikte, neo-faşist tehlikeyi küçümsememek ve bir sağa kayış tehlikesini içeren şimdiki durumda gericilikten ve tekelci sermayeden her türlü destek ve teşvik gördüklerini gözden uzak tutmamak gerekir.

Bu ülkede, Toronto'da, 1972 yılında, göçmen milliyetçilere ait olan bir salonda, neo-faşist gruplar iki defa, şölen adı altında toplantı yaptılar. Aynı binanın önündeki sokakta anti-

faşist gösteri yapanlar polis tarafından coplanırken, salonda, yetkililerin gözleri önünde, Edmund Burk Cemiyeti ve Batı Muhafızları gibi Kanadalı neo-faşist grupların üyeleri, Con Börç Cemiyeti ve Ku-Kluks-Klan gibi ABD'li tanınmış faşist örgütlerin üyeleriyle kadeh kaldırıyorlardı. Bu ABD'li faşist örgütler, bugün Kanada'da birer şube açmış bulunmaktadırlar.

Edmund Burk Cemiyeti ve Batı Muhafızları, ırkçılığı yayma çabası içindedirler. Bunların başlıca sloganı, «Kanada beyaz kalmalıdır» dır. «Kanada'nın ırksal bakımdan arılığını koruyalım» gibi nazi tipi çağrılarla dolu rezil kitaplar yayımlarlar. Üyeleri ateşli silâh kullanır, ilerici yayımların satıldığı kitapevlerini kundaklar, Komünist Partisi'nin militanlarını tehdit ederler. Anti-komünizm bunların başvurdukları başlıca silâhtır. Kanada ve SSCB arasındaki işbirliği politikasını sürekli yererler.

Bu neo-faşist grupların kendilerine daha geniş bir destek aradıkları görülmektedir. Tekellerin, emekçilerin yaşam düzeyine ve demokratik haklarına saldırdığı koşullarda gericilik neo-faşist grupları himayesi altına almaktadır. Tekellerin uygulamakta oldukları işçi düşmanı, sert siyaset, niteliği itibarıyla neo-faşist eğilim ve fikirler beslemektedir. İşçi sınıfına karşı vermekte oldukları mücadelede tekeller, gittikçe daha sık olarak neo-faşist yöntemlere başvurmaktadırlar.

Sağdan gelen tehlikeye karşı koymak için, işçi sınıfı ve demokratlar aralarındaki birliği sürekli güçlendirmektedirler. Özellikle işçi sınıfının eylemleri, baskı kanunlarına karşı direnişte çok etkili olmaktadır.

İşçi sınıfının ve demokratik güçlerin disiplinli ve programlı eylemi, ABD emperyalizmine, Kanada tekellerine, Kanada'nın sağa kaymasına karşı koyan geniş bir ittifakın oluşması için elverişli koşulları sağlayacaktır.

İngiltere'de açık bir faşizm yada neo-faşizm tehlikesi olduğu söylenemez. Ama, İngiltere'nin, giderek otoriter bir korporatif devlet durumuna gelmesi tehlikesi vardır. Bu tehlike kendisini üç noktada göstermektedir: 1) İşçi sınıfının haklarına, özellikle de sendikal haklara yapılan saldırılar; 2) Parlamentonun yetki ve ayrıcalıklarına yöneltilen saldırılar; 3) Yasama sisteminin gerilicikten yana bir şekilde değiştirilmesi.

Otoritarizm tehlikesine karşı mücadelede sendikaların belirli bir rolü vardır. Britanya Treydünyonlarının yönetimindeki güçler oranı değişmiştir. Britanya Treydünyonlar Konfederasyonu (TUC)'nun içinde artık sol kanat ağır basmaktadır. Ülkedeki hükümetin politikasına karşı tepki olarak çok şiddetli çatışmaların tohumları atılmaktadır. Bu çatışmaların sendikaların daha da sola kaymasına yol açacağı şüphe götürmez. İşçi Partisi'nin tarihinde ilk defa olarak, kendi sağcı yönetimini geriletme ve giderek düşürme ihtimali ortaya çıkmaktadır.

Faşizmin kökünün kazınması işleminin ideolojik yanı da önemlidir. Bu işin başarılması için, halkın demokratik bir zihniyetle eğitilmesi, neo-faşist ideolojinin belkemiği olan anti-komünizmin ve anti-sovyetizmin sergilenmesi gerekir. Halen pek çok ülkede, anti-komünizmin ve anti-sovyetizmin taşıyıcılığını sadece neo-faşist gruplar değil, aynı zamanda açık faşist örgütlere karşı olan burjuva politikacıları da yapmaktadır. Aslında bu politikacılar, anti-komünizm yaparak, ister istemez neo-faşist güçleri desteklemiş olmaktadırlar.

İdeolojinin nitelikleri belirlenirken büyük bir şaşmazlıkla davranmak ve ideolojinin belirli bir aşamadaki somut rolünü iyice irdelemek gerekmektedir. *Kuzey İrlanda*'da cereyan edenler bu konuda ders alınması gereken birer örnektir. Kuzey İrlanda'da bir «mini-devlet» in kurulması, esas iti-

barıyla emperyalizmin ünyonizm (birleşmecilik) ideolojisinin gelişmesine yardımcı oluyordu. Bu ideoloji, İngiltere ile iyi ilişkiler sürdürüldüğü takdirde, İrlanda'lı iş adamlarının, küçük çiftçilerin ve işçilerin bütün sorunlarının, halkın mezheplerine göre kasten ikiye bölünmesinden ve protestanların katoliklerden üstün tutulmalarından doğan sorunların daha kolay çözümleneceği iddiasından kaynaklanıyordu. Ama, Kuzey İrlanda'da yurttaşlık hakları için mücadelenin başlamasıyla birlikte ünyonistler partisinin saflarında sınıfsal durumlara göre ayrılmalar başgösterdi.

Fakat goşistler, ünyonizmin her türlüsünü faşizm sayıyorlardı. Goşistlerin bu sekterce tavrı, protestan işçilerde bu harekete sadece katoliklerin yurttaşlık hakları için başlanıldığı kanısının uyanmasına yol açtı. Bu durum ise, dinsel düşmanlıklarını körükleyen sağ ünyonist kanadın işine yaradı.

Son yıllarda cereyan eden olaylar, ünyonistlerin sağ kanadının neo-faşist ideolojisinin iflâs ettiğini göstermiştir. Ünyonistler iktidarı kaybettiler. Sağcılar bu kez de, işçileri yine kendi taraflarına çekmek amacıyla, «Avangard», «Elster Savunma Birliği», «Loyalist İşçiler Birliği» gibi yeni örgütler meydana getirdiler.

İngiliz emperyalizmi, Kuzey İrlanda emekçilerinin iki kısmı arasındaki ayrılmayı ve silâhlı çatışmayı ustalıkla istismar ediyor ve kendi manevralarını çeviriyor.. Bu arada, ülkedeki egemenliğini korumak için askersel güçten de yararlanıyor. İrlandalı sosyalistler, bugünkü koşullarda İrlanda sorununun iç savaş yoluyla çözümlenemeyeceğini belirtmekte ve iç savaşı öneren «İrlanda Cumhuriyet Ordusu» nun (İRA) görüş ve tavırlarını gerici olarak niteleyip reddetmektedirler. İrlandalı sosyalistlerin başta gelen ödevi işçi sınıfının birliğini sağlaması, ülkenin gerek kuzeyinde, gerekse güneyinde savaşın tüm İrlanda halkının çıkarına demokratik haklar için verilmesine çalışmaktır.

III

Faşist diktatörlükleri ve muhalefetteki faşizmi inceledikten sonra, şimdi de global olarak yeryüzündeki faşizmi, emperyalizmin hizmetinde uyguladığı taktikleri ve faşizme ve neo-faşizme hangi şekillerde karşı konulabileceğini ele alalım.

Çağdaş faşizme karşı savaşta güçlü bir uluslararası destek gerekir. Bu desteğin uluslararası siyaset alanındaki koşullara ve her ülkenin kendi durumuna uygun bir şekilde nasıl sağlanabileceği konusu üzerinde durulmalıdır.

Dünya sosyalist devletler sisteminin varlığı emperyalizme, faşizme ve gericiliğe karşı mücadelede en önemli etkendir. Bu açıdan, sosyalist ülkelerin dış politikaları önem taşımaktadır. Bu ülkelerin uluslararası alandaki gerginliği azaltmak için gösterdikleri çabalar da, faşist yada askerî-oligarşik gruplar tarafından yönetilmekte olan ülkelerin iç koşulları üzerinde etkiler uyandırmaktadır.

Faşist rejimler ve hareketler emperyalizmin global stratejisi içersinde rol oynamaktadır. Faşist ve öteki zorba rejimler, dünya emperyalizmine, özellikle de ABD emperyalizmine hizmet etmektedirler.

Pek çok ülkedeki neo-faşist hareketler, demokratik güçlere öncelikle dış politika sorunları konusunda darbe indirmeye çalışmaktadır. Örneğin Finlandiya'da aşırı sağcı ve neo-faşist gruplar esas saldırılarını hükümetin barış içinde yanyana yaşama politikasına bunun somutlaşmış biçimi olan, SSCB ile dostluk ve işbirliği siyasetine ve Karşılıklı Yardımlaşma Antlaşmasına yöneltiyorlar.

Neo-faşist güçlerin, gericiliğin ve emperyalizmin, gerginliği sürdürme ve Avrupa'da barış içinde yanyana yaşama ilişkilerinin kurulmasını önleme çabaları küçümsenemez.

Emperyalizm, neo-faşizmi, artık Avrupa'da ve bütün dünyada iyice kendini duyurmakta olan, yumuşama, barış, özgür-

lük, sosyal ilerleme yönündeki atılımı durdurmak ve yok etmeye çalışmak amacıyla bir araç olarak, bir yedek olarak kullanmaktadır.

Hitler ve Musolini'nin eseri olan Franko rejimi bugün, Avrupa'da, pek çok ülkeden neo-faşist gruba sığınak ve sıçrama tahtası olmaktadır. Faşizme ve neo-faşizme karşı mücadelede, Avrupa'da, Franko rejimine karşı tavrın bir kriter olabileceğini söyleyebliriz.

Franko rejiminin kurulmasında tarihsel sorumluluğu olan bazı büyük siyasal güçler tutumlarını değiştirmeye başlamaktadırlar. Bugün, Vatikan bile Franko rejimiyle çatışmalara girmektedir.

Faşizme karşı davranışta görülen sola kayma, Avrupa sosyal demokrasisinde de göze çarpmaktadır. Avrupa sosyal-demokrat partileri yöneticileri, Franko'yu şimdiye kadar görülmedik bir şiddetle yermektedirler. Sosyal-demokrasinin etkisi altındaki diğer partiler ve sendikalar da Franko'ya karşı olan tavırlarını sertleştiriyorlar. Bugün sarsılmış durumda bulunan Franko rejimi, özellikle diğer ülkelerde, rejimin artık faşist olmaktan çıktığı yada çıkmakta olduğu izlenimini uyandırmaya çalışmakta, uluslararası alanda uğradığı tecritten kurtulup Avrupa örgütlerine girmeyi arzulamaktadır. Ama Franko İspanya'sı hâlâ faşist İspanya'dır.

İspanya faşistlerinin «liberalleşme» vaadlerinin, İtalyan neo-faşistlerinin «yeni» siyasal taktik ve strateji hazırlamalarının amacı, Amerikan emperyalizminin ve Avrupa çerçevesinde bir araya gelen tekelci grupların daha açık desteğini elde etmek, Avrupa'daki burjuva hükümetlerinin, faşist devletlerin AET, Avrupa Konseyi, NATO gibi ekonomik, siyasal ve askersel topluluklara katılmaları konusunda öne sürdükleri şartları ve gösterdikleri direnişi ortadan kaldırmaktır.

Faşist hareketlere ve devletlere karşı mücadele, Avrupa'da yumuşamanın sağlanmasını, Amerikan askersel üslerinin kaldırılmasını amaçlayan bir politikayı emperyalizme kar-

şı kabul ettirme mücadelesiyle desteklenmelidir.

Bir ülkenin emperyalist blokun politikasına bağımlı kılınması, açık yada gizli bir şekilde, faşist güçlerin baskısının şiddetlenmesi tehlikesini yaratmaktadır

Burada, faşizm tehlikesinin bütününe karşı mücadeleyle ilgili bir sorun ortaya çıkmaktadır. Yeryüzündeki yeni güçler dengesi, faşizmin gelişmesini barış için mücadeleyi güçlendirerek ve gerginliği azaltarak engelleme olanaklarını ortaya koymaktadır. Tecrübeler, savaş tehlikesinin ve uluslararası alanda gerginliğin, her zaman, anti-komünizmi ve gerici duyguları güçlendiren bir ortam meydana getirdiğini, bunun da faşist hareketlere yaradığını göstermektedir. Emperyalistlerin, askersel üslerinin bulunduğu yerlerdeki faşist rejimleri yaşatmaya özen göstermeleri boş yere değildir. Bu da, uluslararası alandaki gerginliğin azaltılmasınnı ve barışın güçlendirilmesinin aynı zamanda faşizme ve faşizm tehlikesine karşı bir mücadele aracı olduğunu göstermektedir.

Avrupa'da güvenlik ve işbirliği için verilen mücadelede başarılar elde edilmesi, şüphesiz ki, faşist baskıların varlıklarını sürdürmelerini yada kurulmalarını güçleştirecektir. Emperylist devletlerin barış içinde yanyana yaşama ilkelerini kabul etmek zorunda kalmaları da, anti-komünist propagandayı sürdürmelerini güçleştirmekte, bu da faşist rejimler için yıkıcı olmaktadır. Eğer, sosyalizme karşı kurulmuş askersel ve ekonomik bloklara katılmak faşist rejimleri güçlendiriyorsa, Avrupa'nın bütünü kapsayan bir barış bölgesinin yaratılması da bu rejimleri zayıflatacaktır. Bu nedenden ötürü, Avrupa'da güvenlik ve işbirliği için mücadele verilmesi, sosyal ve siyasal düzenleri farklı ülkeler arasındaki devlet ilişkilerinin geliştirilmesi, faşist diktatörlüğün hakim olduğu ülkelerde ağır koşullar altında demokrasi için savaşanlara da güç sağlamaktadır.

Sosyalist dünya ile diplomatik, ticarî, kültürel ilişkilerin geliştirilmesine öne vermek, gerek gerici ve faşist rejimlerin,

gerekse sözde demokratik hükümetlerin iktidarda bulundukları ülklerde bu tip ilişkilerin kurulmasını desteklemek gerekmektedir. Bu, ülkelerde ilerici bir siyasal çizginin uygulanması, bütün yeryüzünde barışın pekiştirilmesi için verilen mücadele biçimlerinden bir tanesidir.

Emperyalizm, öncelikle de Amerikan emperyaizmi, kendine bağımlı ülkeleri sosyalist ülkelerden tecrit etmeye çalışmakta ve bu yolda her araca baş vurmaktadır. Bu ülkelerdeki finans ve sanayi oligarşisi, sosyalist dünya ile ilişkiler kurulmasının halkın sosyalist ülkelerdeki yaşama duyduğu ilgiyi arttırmasından ve siyasal uyanışı hızlandırmasından, sosyal ilerleme mücadelesini çabuklaştırmasından korkuyor. Sosyalist ülkelerle ilişki kurulmasının, emperyalist devletlere ekonomik bağımlılıktan kurtuluşa doğru bir çıkış yapılması olanağını sağladığı ve ekonominin bağımsız bir şekilde gelişmesine yardımcı olduğu görüldü. Bu ilişkiler, gerici ve faşist güçlerin dayanağı olan emperyalist tekellerin durumunu zayıflatmaktadır.

Bu tip ilişkilerin kurulması, bu ülkelerdeki sosyal ve siyasal statünün desteklendiği değil, tam tersi anlamına gelir. Marksizm-leninizmin klasikleri, işçi sınıfının burjuva hükümetlerini savunmak için değil, uluslararası koşullar da dahil olmak üzere, sosyal kurtuluşa götürecek en elverişli koşulların yaratılması için, yani kendi öz çıkarları için, demokratik özgürlükler için mücadele verdiğini belirtirler, Sosyalistler de bu yönergeleri kendilerine kılavuz edinmektedirler.

IV

Çağdaş faşizmin yeryüzündeki uygulamalarına dayanılarak yapılan bu incelemeden şu sonuçları çıkartabiliriz:

Barışın, ulusal bağımsızlığın, demokrasinin ve sosyaliz-

min azılı düşmanı olan faşizmin ve gericiliğin her fırsatta açığa vurulmasına büyük önem verilmesi gerekmektedir.

Faşizm sorunu sadece 4 - 5 ülkeyi içermez. Faşizmi sadece birkaç ülkeyi içeren bir sorun durumuna indirgeyen görüş, daha Komintern'in VII Kongresinde G. Dimitrov tarafından eleştirilmiştir. Faşist ve neo-faşist tehlike uluslararası bir olgudur. Bu konuda büyük ve sürekli bir uyanıklık göstermek, faşist tehlikeyi asla küçümsememek gerekmektedir.

Neo-faşizm, yeni ve tehlikeli bir olgudur. Çağdaş faşistlerin moral ve siyasal tecritten çıkabilmek, çeşitli halk tabakaları arasına inebilmek, geniş yığınların içersinde kendilerine yer açabilmek amacıyla çok gayret sarfettikleri günümüzde, neo-faşizm tehlikesine karşı etkin bir mücadele taktiği hazırlayabilmek için, onun özünün ve özelliklerinin doğru biçimde kavranması gerekmektedir.

Neo-faşizm, yaklaşık olarak şöyle tanımlanabilir: *Neo-faşizm, kapitalizmin genel bunalımının çağdaş aşaması koşullarına, kapitalist dünyadaki ve uluslararası alandaki yeni güçler oranına kendisini uydurmakta olan faşizmdir.* Neo-faşizm, tekelci sermayenin en gerici unsurlarının sahip olduğu, eski düzenin kaçınılmaz düşüş sürecini durdurma emellerinin belirtisidir. Bu düşüşün önlenmesi için sadece demokratik hak ve özgürlükler çiğnenmekle, insafsız polis baskıları sürdürülmekle, kovuşturmalar yapılmakla kalınmamakta, aynı zamanda açık terörist ve karşı-devrimci diktatörlükler kurulmaktadır.

Neo-faşistlerin, genellikle, kitle partileri yoktur. Onlar böyle partiler kurmaya uğraşırlar, ama öte yandan da dikta-rejimini gerçekleştirmek için, askerî darbe yapmak gibi, gerici hükümet bürokrasisi aracılığıyla geleneksel burjuva demokratik parti aygıtına sızarak burjuva devlet mekanizmasını içerden ele geçirmek gibi değişik yollara da başvurmaya devam ederler.

Çağdaş koşullarda, anti-faşist mücadele taktiğinin belirleyici noktaları şöyle sıralanabilir:

• Bütün anti-emperyalist güçlerin harekete geçirilmesi ve öncelikle de işçi sınıfının birliğinin sağlanması. Sosyalistler, sadece, kendi görüşlerini benimseyen işçilerin su geçirmez birliği için değil, aynı zamanda, değişik ideolojik ve siyasal görüşlere sahip olanların, yani sosyal-demokrat işçilerin, dindar işçilerin, proletaryanın müttefiki olan diğer bütün demokratik güçlerin, kent ve köy küçük burjuva tabakalarının bölünmez bir topluluk oluşturmaları için mücadele ederler. Böylece, demokrasi, barış ve sosyalizm için mücadele verilirken, gericiliği ve neo-faşist provokasyonları geri püskürtebilecek, faşizmin kökünü kazıyabilecek bir siyasal güç meydana getirilir. Sendikalar ve sendikalar aracılığıyla geniş emekçi yığınlarının bilinçlendirilmeleri sorunu da çok önem taşımaktadır.

• Somut marksist-leninist tahlillere dayanılarak, hem faşizmin, hem de yöntemlerini ustaca değiştirip yeni bir maske takınan «geleneksel» faşizmin açığa çıkartılması. Faşistlere ve neo-faşistlere her gün, her yerde ve her konuda direniş gösterilmesi ve bu amaçla basından, her çeşit toplantıdan, parlamentodan yararlanılması. Faşizmi sosyal ve ideolojik bakımdan kitlelerden tecrit etmek için kitlelere yönelinmesi.

• Faşizme karşı verilen savaşın tarihinden çıkartılan, acı, ama faydalı ve ibret verici derslerin açıklanması. Neo-faşizmin çağdaş sınıfsal kökenlerinin gösterilmesi, ideolojisinin eleştirilmesi. Faşizm tehlikesini sağ oportünist bir zihniyetle küçümseyenlere ve sol sekter bir tavırla büyütenlere karşı mücadele edilerek anti-faşist propagandaya önem verilmesi.

• Faşizmin zulmü altında bulunan ülkelerdeki anti-faşist mücadelecilere yardım edilmesi ve destek sağlanması; bu ülkelerde cereyan edenlerin bütün halka duyurulması; baskıya ve teröre karşı devrimcilerin, yurtseverlerin, demokrat-

ların, kanına giren cellâtlara karşı uluslararası alanda dayanışmanın sağlanması, protesto kampanyalarının düzenlenmesi.

Sosyalist devletlerin dış politikası emperyalizme ve faşizme karşı verilen savaşta önsel bir önem taşımaktadırlar. Yeryüzünde gerginliği azaltma politikası faşist rejimlerin yaşama olanaklarını kısıtlayan bir ortam yaratmaktadır.

Emperyalizmin savaş açabildiği koşullarda, terörü ve diktayı «dış tehlike» bahanesiyle haklı göstermeye çalışan rejime karşı mücadele etmenin, iç güçler için oldukça zor olduğunu deneyler göstermiştir. Büyük devletlerdeki faşist rejimlerin ancak askersel alandaki bir yenilgiden sonra çökmeleri bir raslantı değildir. Buna karşılık, değişik sosyal sistemlere sahip ülkelerin barış içinde yanyana yaşadıkları koşullarda, ilerici güçlerin atılgan bir kitle mücadelesi yürütmeleri ve uluslararası bir anti-faşist dayanışmanın kurulması olanakları artmaktadır. Bütün ülkelerdeki faşistler ve neo-faşistler, barış ve halkların güvenliği davasının açık ve gözüdönmüş düşmanlarıdır; sosyalist ülkelerle kapitalist ülkeler arasındaki ilişkilerin normalleşmesini engellemek için her çareye başvururlar. ABD emperyalizmi de, faşist rejimlerle yönetilen ülkeleri, dünya sosyalizmine karşı kavgada elinde dayanak noktaları olarak tutmaya çalışmaktadır. Bu sebepten ötürü, böyle faşist ülkelerin, sosyalist ülkelerle kültürel, ekonomik, turistik, sportif ilişkiler kurup geliştirmeleri faşizmin mevzilerini zayıflatabilir; hattâ bu ülkeler halkının sürdürdüğü mücadelenin genişletilmesine yardımcı olabilir. Dolayısıyle, sosyalist ülkelerle ilşikielrin geliştirilmesi için mücadelenin, nüanslar elden gelen en büyük titizlikle dikkate alındığı takdirde, faşizme ve neo-faşizme karşı mücadele biçimlerinden biri olduğu görülür.

Çağdaş faşizme karşı uluslararası çapta başarılı bir kavga verebilmek için, bütün sosyalistlerin, demokratların ve yurt-

severlerin, başlıca stratejik yönelim olan anti-emperyalist mücadelenin genel akışında birleşmeleri zorunludur.

Bu mücadelenin hareket boyutları ne kadar geniş, anti-emperyalist tek cepheler ne kadar güçlü olursa, faşizm tehlikesi o kadar kolay zayıflatılabilir, faşist provokasyonlar karşısında o kadar etkin bir şekilde direnilir.

Faşizme ve gericiliğe karşı verilen mücadele, çağımızın üç büyük devrimci gücü olan dünya sosyalist sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş hareketinin emperyalizme karşı sürdürdüğü mücadeleden ayrılamaz.

Faşizme karşı mücadelede, siyasal ve askersel, ideolojik ve diplomatik her türlü araçtan yararlanmak gerekir. Faşizme yalnız cepheden saldırıyla yetinilmemeli, dolaylı biçimlerde de darbeler indirmeye çalışılmalıdır. Demokratların ve sosyalistlerin mücadelesini kolaylaştırmak, faşist rejimlerin içten çürüyüp çözülmelerini ve anti-faşist kitle muhalefetini geliştirme süreçlerini hazırlamak için bütün olanaklardan yararlanılmalı; değişik sosyal düzenlere sahip devletlerin barış içinde yanyana yaşamaları gibi sınıf mücadelesi biçimlerinden de yararlanılarak faşizme dışarıdan da hücuma geçilmelidir.

Faşizme ve neo-faşizme karşı mücadele zamanımızın gerekliliğidir. Faşizmin kitleleri bir kere daha aldatıp bir kere daha felâkete sürüklemesine olanak verilmemelidir.

(FAC'nin Essen kentinde düzenlenen «Faşizm tehlikesinin yeni biçimleri ve bununla mücadele yolları» konulu bilimsel sempozyumdan derlenerek hazırlanmıştır.)

Çeviren ve derleyen:
Mustafa Sağlam

batı alman emperyalizmi

Erich Jungmann

Amerka'nın Türkiye'ye ambargo uygulamaya başlaması ve «yardım» ı kesmesiyle, Federal Alman emperyalizminin yüzü de ülkemizde daha iyi görüldü.

Amerika'nın vermekten sakındığı gereçlerden bazılarını FAC'nin sağlayacağı açıklandı. Böylece FAC, Türkiye üzerindeki emperyalist baskının uygulanmasında ABD'nin görevlerinin bir kısmını üstlenirken bir yandan da işbirlikçi çevrelerin basını tarafından kamuoyuna «karagün dostu» gibi tanıtılmak istendi. Eski nazi hayranı sabık Başbakan Irmak, «kadim Türk - Alman dostluğu» nu öven demeçler verdi.

ABD emperyalizminin içyüzünün yığınların gözünün önüne üstü örtülmez bir şekilde serilmesinden telâşa kapılan işbirlikçi büyük burjuvazi, FAC emperyalizmini bir alternatif gibi gösterme taktiğine başvurdu.

Bugün Federal Alman emperyalizmi, ülkemizdeki ekonomik, kültürel kuruluşlarıyla, ekonomimizi boyunduruk altında tutmakta ve kendi yeni-sömürgeci ideolojisinin propagandasını yapmaktadır. Yüz binlerce işçimizin ucuz işgücünü sömüren Alman tekelci sermayesi, kapitalizmin genel bunalımının derinleşmesiyle, şimdi bu işçilerimizi işten çıkartmaya, yada çıkartmakla tehdit etmeye başlamıştır.

Aynı FAC'nin, Portekiz'deki son karşı-devrim girişiminde, ABD'nin yanısıra, büyük ölçüde parmağı olduğu herkesçe bilinmektedir.

Nihayet Ecevit, Almanya gezisinde, Alman sosyal-demokratlarına Türkiye'yi, kendine gelişme imkânları arayan «Batı'nın teknik gücü» yle Arap sermayesi arasında bir «köprü» olarak kullanmayı önermekte sakınca görmemiştir.

Federal Alman emperyalizminin Türkiye'nin ulusal ve sosyal kurtuluşuna ne derecede engel olduğunu doğru bir şekilde görebilmek için, FAC'nin emperyalist cephede oynadığı rolü, hiç bir abartmaya yada küçümsemeye gitmeden, baş emperyalist gücün ABD olduğunu unutmadan, değerlendirmek gerekir. Bu konuda yardımcı olacağı kanısıyla E. Jungman'ın yazısını okurlarımıza sunuyoruz.

YENİ DÜNYA

Emperyalizmin yeni-sömürgeci siyasetinde görünüşte çelişkili birçok eğilimin gittikçe daha net bir biçimde ortaya çıktığı görülmektedir. Bu eğilimlerden biri yeni-sömürgeci siyasetin açıktan açığa sertleşmesi şeklinde kendini göstermektedir. Bunun örneklerini yakın geçmişte Vietnam savaşında sürdürülen vahşette, bu savaşın Kamboçya ve Laos'a doğru genişletilmesinde, faşist Portekiz'in Afrika'daki kıyımında gördük. Şimdi de İsrail saldırganlığına etkin bir biçimde destek olunduğuna, Güney Afrika'daki ırkçı düzenin uyguladığı terörün şiddetini arttırdığına ve Latin Amerika'da halk hareketlerini ezmek için karşı-devrimci güçlerin donatıldığına tanık oluyoruz. İkinci eğilim, gelişme yolundaki ülkelere verilen kısmî ve uzlaştırıcı ödünlerle bu ülkelerle olan ilişkiler sistemini «yeniden düzenlemek» biçiminde kendini gösteriyor.

Emperyalizmin sopa ve ekmek taktiği yeni değildir. Verilen ödünlerin amacı bağımsızlığını elde etmiş ülkeler ile kapitalist devletler arasındaki ilişkilerin özünde bulunan uzlaşmaz çelişkilerin giderilmesidir. Bu iki eğilim de emperyalizmin bütün dünya pazarlarına egemen olma ve genişleme si-

yasetinin iki görünümüdür. Emperyalistler, ulusal ve uluslararası alanda sınıf savaşının somut koşullarına bakarak belirledikleri taktiklere göre bu iki siyaset biçiminden birine diğerinden daha fazla ağırlık verirler.

Gelişmekte olan ülkelerin ikili anlaşmalar, zorla mal satışı, eski metropollerin çıkarı için işletilen ulusal zenginliklerin uluslararası planda yeniden paylaşımı vb.., yoluyla ayakta tutulan sömürü mekanizması, Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Bankası'nca[1] da kabul edildiği gibi derin bir buhran geçiriyor. Bankanın isteği üzerine 1969'da hazırlanan Pearson raporunda gelişmekte olan ülkelerle büyük emperyalist güçlerin arasındaki ekonomik ilişkilerin yapısı eleştiriliyor ve bu yapıyı yeniden düzenlemeyi hedefleyen öğütler veriliyordu. Bu öğütler tümüyle kapitalist olmayan yoldan kalkınmayı engelleyen, böylesi bir kalkınma yolu benimseyen ülkelerin ilerici gelişmelerini donduran ve felce uğratan emperyalizmin yeni-sömürgeci siyasetinden kaynaklanıyordu.

Emperyalizm, sosyal-demokrat ideolojiyi gelişmekteki ülkelerin özgül koşullarına uygulayarak ondan etkin bir silâh olarak yararlanmayı düşünüyor. Özellikle Batı-Alman sosyaldemokrasisi örneği Asya ve Afrika halklarına sosyalizme giden «üçüncü bir yol» modeli olarak tanıtılmaktadır. Yine «Reforme edilmiş» yeni-sömürgeci siyasete uygun olarak, köklü bir geçmişe sahip gelişmekte olan ülkelerle önceden yapılmış anlaşmaların, kültür merkezlerinin kurulması, eğitim kurumlarının açılması görünümü altında son zamanlarda gittikçe fazlalaştığı göze çarpmaktadır.

Emperyalizmin bugünkü «yeniden düzenleyici» eğilimleri, onun uluslararası durumdaki büyük değişikliklere, dün-

---

(1) Uluslararası Kalkınma ve İşbirliği Bankası: Uluslararası bir kredi kurumudur. ABD tekelci çevrelerin kontrolündedir ve dış politikada bir baskı unsuru olarak kullanılmaktadır.

yada birbirine karşıt iki sistemin bulunması koşullarına kendini uydurmak isteğini yansıtmaktadır. Şu yada bu emperyalist gücün başvurmak zorunda kaldığı «reformlar» ın ritmi hızlanmaktadır. Bu ritm yeni uluslararası ilişkilerin niteliği, sınıfların güç oranı, kapitalizmin eşitsiz gelişme kanununa uygun olarak ekonomik ve siyasî planda ortaya çıkan diğer etkenler tarafından belirlenmektedir. Bu yüzden dünya sosyalist sisteminin etkisi, uluslararası işçi sınıfı, şu yada bu emperyalist devlete karşı gelişen ulusal kurtuluş hareketleri çok büyük önem taşırlar.

Emperyalistlerin yukarıda sözünü ettiğimiz yeni tutumunu, özellikle Federal Almanya'nın yeni genişleme siyasetinde tam olarak görebilmekteyiz. Federal Almanya'da sanayici-asker ortaklığı güçlendikçe, tekelci devlet kapitalizmi tam olarak yerleştikçe, bu devletin yeni-sömürgeci siyasetinin etkinliği artmaktadır.

İki dünya savaşının sonunda da büyük sarsıntı ve başarısızlıklarla karşılaşmış olmasına rağmen, emperyalist Almanya yoksul ülkeleri soyma yarışında geride kalmak istemiyor. Yeni-sömürgeci konumunda, Federal Almanya dünya sömürgeci sisteminin sahip olduğu zayıflıklardan da ustaca yararlanmayı biliyor. Diğer sömürgeci rakipleri «sömürgeci geçmişlerinin» günahlarını taşıdıklarından, Federal Almanya gelişmekte olan ülkelere kendisini sömürgeciliğe karşı ve hattâ sosyalist bir ülke olarak tanıtıyor (tabiî onun sosyalizm anlayışı Alman sosyal-demokrasisidir). Böylece asıl amacını becerikli bir biçimde gizleyip rakiplerinden daha sinsice ve kolaylıkla kendi emperyalist politikasını sürdürüyor. Bu sayede Federal Almanya uluslararası sermayenin yeni-sömürgesi sisteminin en önemli parçasını oluşturmuş durumdadır. Gelişmekte olan ülkelerde yayılma kabiliyeti ile Batı-Almanya, Afrika, Asya ve Latin Amerika halkları için çok tehlikeli bir düşmandır. 1961'de Kahire'de yapılan Afrika halkları 3. Kurultayında ABD ile birlikte Federal Almanya'nın yeni-sömür-

geci siyaset güden ülkeler listesinin başında yer alması bir rastlantı değildir.

Uluslararası sermayenin yeni-sömürgeci sisteminin işbölümüne uygun olarak, Federal Almanya Cumhuriyeti kurtuluş hareketlerinin askerî güçlerle bastırılması eylemine açıktan açığa katılmamaktadır. Bu işbölümü elbette objektif şartların gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Federal Almanya gelişme yolundaki ülkelerdeki ilerici eğilimleri başarısızlığa mahkûm etmek için giderek daha fazla ekonomik ve siyasî baskı yöntemlerine başvurmaktadır. Yeni-sömürgeci siyasetin hizmetindeki aletlerden biri olan Ebert Vakfı yönetim kurulu önünde yaptığı bir konuşmada ekonomik işbirliği sorunları ile uğraşan eski Federal Alman bakanlarından Erhard Epler şunları söyledi:

«Dış politikamızın en önemli meselesi bence düşman edinmeden iyi bir gelişme siyasetini nasıl uygulayacağımız meselesidir.»

Bu soruya hiç bir direkt cevap vermeden Eppler şöyle devam ediyor:

«ABD gelişmekte olan ülkelerin nefretinden yada kendine karşı güvensizliğinden kurtulamaz. İsveçliler ve Hollandalıların nefret uyandırabilmeleri için zaten pek neden yok. Koalisyon hükümetimiz (Sosyal Demokrat - Hür Demokrat koalisyonu) Federal Almanya'nın ekonomik politikasını çok kritik bir konuma getirmiştir. Endişeler yaratmayacak kadar küçük bir ülke değildir Federal Almanya...»

Konuşmacı bu teşhisleri ile sömürgecilerin işbirliği ile sürdürdükleri ortak eylemlerinin planlanmasına daha fazla dikkat etmelerinin artık bir zorunluluk haline geldiğine işaret etmektedir. Sonra devam ediyor:

«Böyle davranırsak çabalarımızın etkinliğini artırır, gelişme yolundaki ülkelerin bizi daha rahat karşılamalarını sağ-

lar ve bu ülkelerin toplumsal yapıları üzerinde uluslararası örgütlerin (Dünya Bankası, O.E.C.D. gibi) etkinliğini güçlendiririz. Biz de, bu örgütler vasıtası ile kendi uzun vadeli çıkarlarımızın korunmasını güven altına almış oluruz.»

Bu mantıkta Alman sömürgeciliğinin yeni ve eski düşünce unsurlarının birleştiğini görüyoruz. Bütün nüanslarına rağmen bu mantığın sıkı ve akla yakın bütünlüğünü görmek mümkün. Bugün yeni-sömürgeciliğin en önemli sorunu kendisini yaratan nedenleri gizleyebilmektir. Bu gizlemeyi ne kadar iyi becerebilirse hedeflerine varmak o kadar kolay olacaktır; işte bu kurala uymaya Federal Almanya Cumhuriyeti her zaman dikkat etmiştir. Halen de bu kurala uyma çabasını unutmadan taktiğini belirlemeye devam etmektedir.

Geleneksel silâhlarından fazla olarak Batı Alman yeni-sömürgecileri yeni araçlar kullanıyorlar. Özellikle bu yeni araçların arasında, gelişmekte olan ülkelere yardım etmeyi amaçlayan Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist devletlerin verdikleri kredilere göre ayarlanan, Federal Alman Devleti kredileri önemli bir yer tutuyor. Sosyalist ülkelerin geri ülkelere yaklaşma politikasını etkisiz kılmak için ve bazen de krediyi alacak ülkenin sıkı pazarlığı neticesinde, bazı durumlarda, Federal Almanya faizi % 2,5'a indirmek, ödeme süresini, ödemesiz geçen süreyi uzatmak zorunda kalır. Çok yüksek oranda kâr eden Batı Alman özel sermayedarlarının ihracatları çok çeşitli yöntemlerle teşvik edilir; özellikle yatırım «portföyünün» (cüzdanının) artırılması bunlardan biridir. Siyasî bağımsızlığa sahip geri kalmış ülkelerin zayıf malî kaynakları, verilen kredilerin bir ihsan, bir lütuf olduğu yalanı altında yağmalanır.

«Uzun vadeli meşru çıkarlar» da geri kalmış ülkelerin sanayi dallarının ürünlerine karşı uygulanan sıkı gümrük engellemelerinin hafifletilmesi için gösterilen «iyi yürekli» önerilerle korunmaya çalışıyor. Aslında geri kalmış ülkelerin belli dallarda sanayileşmesi de destekleniyor. Böylece bu ül-

kelerde, günümüzün teknik gelişmesine göre eskimiş teknikler yaşatılmış oluyor. Ve bu sayede dolaylı olarak Batı Alman sanayiinin daha modern bir teknikle donatılması ve Batı Alman tekellerinin dünya piyasalarında daha avantajlı bir duruma geçmesi de sağlanmış oluyor. Bu sürecin yaşatılmasıyla, bağımsızlığını elde etmiş ülkelerin teknik geriliğinin sürdürülmesi ve onların üretim alanında yeni yapay yöntemlerle sömürülmesi başarılmış oluyor.

Bütün bunlar gösteriyor ki gelişme yolundaki ülkelere uygulanan sosyal-demokrat «iş-birliği» politikası diğer emperyalist devletlerin politikasıyla tam bir uyum halindedir. Ayrıca kültürel ilişki kurumları da tam anlamıyla yeni-sömürgeci amaçlar için kullanılmaktadır. Bu amaç için yaratılmış olan bütün danışma kurumları ve «kültür merkezinin» asıl görevi ideolojik saptırmayı başarmaktır. Batı-Berlin'de ve Federal Almanya'da, gelişme yolundaki ülkeleri ideolojik sapmalara yöneltmek için kurulmuş resmî, yarı-resmî ve sosyal yardımlaşma kurumu kisvesi altında kurulmuş üç yüzden fazla kuruluş vardır. Bunların belli başlıcaları Goethe Enstitüsü, gelişme yolundaki ülkeler için Alman fonu (Batı-Berlin), Frederich Eber ve Frederich Naumann Fonları (Bonn), Uluslararası İlişkileri Enstitüsü (Stuttgart), Kongrad Adenauer Fonları (Bonn), Sosyal İşbirliği Enstitüsü (Frisburgen-Brisgau), Hristiyan-demokrat Uluslararası İşbirliği Enstitüsüdür. Bütün bu kuruluşların etkinliği Alman emperyalizminin maskelenmesine yöneliktir. Gelişme yolundaki ülkelere uygulanan politikanın devlet politikası olması, bu politikanın gizlenmesi için birçok olanaklar getirmektedir.

Yeni-sömürgeci Federal Alman gücü, her şeyden önce yayılma amaçlarını gerçekleştirmek için ortaya çıkmıştır ve uzun süreden beri, bir bütün halinde kapitalist sistemin hizmetindedir. Federal Almanya'nın bütün anti-emperyalist hareketlerinin belli başlı düşmanı NATO ile olan sıkı ilişkileri, kendisini ABD'nin Güney Vietnam'daki durumunu dolaylı

olarak desteklemesi (Batı-Almanya'nın askerî malzeme üreten tröstleri Saygon rejimine malî yardımlarda bulunmuş ve krediler açmıştır, vb..), İsrailli saldırganların desteklenmesi (İsrailli yönetici kadrolarla Alman emperyalizminin yakın ilişkileri vardır, Almanya İsrail'e yatırımlar yapmakta, kredi vermektedir, Alman kamuoyu İsrail - Arap çatışması konusunda yanıltılmaktadır) şeklinde kendini göstermiştir. Sosyal-demokrat Parti'nin bir temsilci kurulunun İsrail'e yaptığı bir ziyaretten sonra, sekreter Wischnewski'nin yaptığı açıklama Federal Almanya ile İsrail arasındaki ilişkilerin «en iyi noktasında» olduğunu göstermiştir.

Uluslararası emperyalizmin yeni-sömürgeci siyaset anlayışına uygun amaçlarla Federal Almanya dikkatini Afrika kıtasına çevirmiştir. 1961 yılında Batı-Alman haberalma kurumları Kongo'daki gayri-millî kuvvetlerle sıkı bir işbirliği içindeydiler. 1970 Kasım'ında bazı Kalkınma Servisi görevlileri Portekiz sömürgecileri ile işbirliği yaptıkları için Gine'den sınırdışı edilmişlerdi. Batı haber ajanslarından birine göre Portekizli sömürgecilerle birlikte komplo hazırlığında, eski bir SS subayı olan Hermann Seibold önemli bir rol oynamıştı. Federal Almanya'nın teknik uzmanlarından biri kisvesi altında Seibold «genç Hristiyan köyleri» adıyla örgütlenmiş yerlerde boksit çıkarılan işletmelerde çalışacak kadrolar oluşturacağına, Başkan Seku Ture'ye suikast hazırlıyordu. Bir «uzman» olarak yerleştirilmiş ve sonradan yakalanmış bir Batı-Alman ajanının itiraflarından öğrendiğimize göre Fritz Werner firması adı altında ekonomik bunalımlar çıkarmaya çalışılıyormuş. Sonradan sınırdışı edilen Bundeswehr eğitim kurumu ve Gineli karşı-devrimciler ile sürekli ilişki halinde çalışmalarını sürdürmüşler.

Tarihî geleneklerini sürdürerek Federal Alman yönetici çevreleri Güney Afrikalı ırkçılarla sıkı bir işbirliği içerisine girmişlerdir. Federal Almanya Güney Afrika Cumhuriyeti ile bir askerî anlaşmaya vardı; Batı Alman tekelleri ekonomik

kurumlarını güçlendiriyorlar. Johannesburg'da çıkan günlük «Sunday Times» gazetesinin verdiği bilgilere göre, 1970'te Federal Almanya'nın Güney Afrika Cumhuriyeti'ne yaptığı ihracat 1969 yılındakine göre % 18 artmış, buna karşılık Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Federal Almanya'ya yaptığı ihracat ancak % 0,7 artmıştır (markın % 9 oranında revalüe edilmesi milyon dolar üzerinden hesaplanan ihracat tablolarında artışın az gözükmesine neden olmaktadır). Federal Almanya, ABD ve Büyük-Britanya'dan sonra Güney Afrika Cumhuriyeti'nin en büyük pazarı durumundadır. 1971 Nisan'ında yaptığı ziyaret sırasında Federal Almanya Ekonomi Bakanı Rosenthal iki ülke arasındaki ticarî ilişkileri «göz kamaştırıcı» olarak nitelemiştir. Kültürel ilişkiler de aynı şekilde sürekli olarak gelişmektedir. Bakan Rosenthal'ın bir bildirgesine göre:

«Federal Almanya ile Güney Afrika Cumhuriyeti arasında sanki aynı dili konuşan iki kardeş ülke imişler gibisine güçlü dostluk duyguları ve sıkı kültürel ilişkiler vardır.»

Daha da uzatılması mümkün olan bu liste Batı-Alman yeni-sömürgeciliğinin gelişmekte olan ülkeler için nasıl bir tehlike olduğunu göz önüne sermektedir. Gelişmekte olan ülkelere uygulanan iki yüzlü, görünüşte dostluk politikası, Batı-Alman yeni-sömürgeciliğinin şiddetini arttırmasına da engel teşkil etmiyor. Ve şu kesindir ki, biçimleri ve yöntemleri değişse de yeni-sömürgeci politika değişmeyecektir.

Gelişme yolundaki ülkeler, yeni-sömürgeci siyasete ve özellikle Batı-Alman yeni-sömürgeci siyasetine ciddî darbeler indirebilmek için mutlaka anti-emperyalist bir temelde birleşmelidirler.

Çeviren: Akın Eroğlu

nâzım hikmet'in duruşmaları

Kemal Sülker

BEŞ KİTABIN SUÇLANMASI

Mart 1930 sonlarında gönül rahatlığıyla şiirlerini yazmaya devam eden Nâzım Hikmet'in birbiri peşi sıra yayınladığı kitaplar hükümetin dikkatini çekmeye başladı.

Nâzım Hikmet şu kitapları yayınlamıştı:

1 — 835 Satır
2 — Jokond ile Si-Ya-U
3 — Varan 3
4 — I + I = I
5 — Sesini Kaybeden Şehir.

İçişleri Bakanlığı bu kitaplar hakkında inceleme yapılıp yapılmadığını İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden sorma gereğini duydu. Kısa bir inceleme sonunda Emniyet Müdürlüğü kitaplarda suç unsuru bulunduğunu hemen Cumhuriyet Savcılığına bildirdi. Savcılık da kısa bir soruşturma ve incelemeden sonra beş kitabın beşinin de «Komünist propagandası yaptığını ve halkı cürüm işlemeye teşvik eder mahiyette» gördüğünü belirten bir iddianame hazırladı. (Mayıs 1931)

Böylece Nâzım Hikmet tüm eserlerinden dolayı mahkemeye verilmiş oldu. Sorgu yargıcı, Nâzım Hikmet'e «komünist şair» denmesini de suç işlemeye niyet etme şeklinde anlıyordu. Böylece Nâzım, kendisine («komünist şair» unvanını vererek bu rejimi propaganda amacıyla şiirler yazmakla) suçlanıyor ve bunun hesabı isteniyordu.

Şair Nâzım Hikmet Türk Ceza Kanunu'nun 311 ve 312. maddelerini ihlâlden 2. Asliye Ceza Mahkemesine verildi. Duruşmaya 6 Mayıs 1931 Çarşamba günü saat 15'te başlandı. Nâzım Hikmet mahkemeye yalnız gelmişti, üstünde koyu renk bir elbisesi, boynunda çizgili kıravatı ve başında meşhur fötr şapkası vardı. Duruşmayı pek çok meraklı izliyordu. Dinleyiciler arasında başı şapkalı bayanların varlığı dikkati çekiyordu. Daracık Mahkeme salonunun arka sıralarındakiler birbirlerinin omuzlarına çıkarcasına Nâzım Hikmet'i görmeye çalışıyorlardı.

Duruşma başladı. Hâkim, Nâzım Hikmet'in adını, doğum yerini, nerede oturduğunu, ne iş yaptığını bir bir sordu. Nâzım da 1901'de doğduğunu, Kadıköy'de oturduğunu, muharrir olduğunu, çeşitli gazetelerde çalıştığını söyledi.

Bu sırada kalabalık dinleyicileri aralayarak bir avukatın salona girdiği görüldü. Bu İrfan Emin'di. İrfan Emin hemen Mahkemeye Nâzım'ın vekâletnamesini verdi, dosyaya kondu ve duruşmaya devam edildi.

Hâkim sordu:

«Sabıkanız var mı?»

Mahkeme salonundakiler dikkat kesilmişti.

«Ankara Ağır Ceza Mahkemesinde 3 aylık mahkûmiyetim var. O kadar.»

Hâkim, sorgu yargıcının mahkemeye verme kararının okunmasını istedi. Kararnamede, «Nâzım Hikmet Bey'in neşrettiği eserlerde bir zümrenin hâkimiyetini temin etmek maksadı ile halkı cürüm işlemeye teşvik ve kanunların aleyhine tahrik ettiği» belirtiliyordu. Hâkim, suçlu görülen beş kitabı dosyadan çıkardı, kapaklarına baktı ve Nâzım'a da göstererek sordu:

«Bu kitapları siz mi neşrettiniz?»

Nâzım Hikmet:

«Evet, dedi, ben neşrettim.»

Hâkim sordu:

«Niçin neşrettiniz?»

Dinleyiciler arasında kendini tutamayıp tebessüm edenler olduysa da hâkimin sert bakışı, mahkemedeki ciddiyeti sürdürdü. Nâzım Hikmet, yargıcın bu sorusu üzerine şu karşılığı verdi:

«Böyle bir suale maruz kalacağımı zannetmiyordum. Bu suale cevap ancak özden bir müdafaa ile kabildir. Bu bakımdan kısa bir müdafaa ve açıklama yapmama müsaadenizi rica ederim.»

Hâkim, bu isteği yerinde görerek:

«Konuşun!» dedi. Nâzım da kısaca şunları söyledi:

«Ben komünistim, bu muhakkaktır. Daha esaslı komünist olmaya çalışıyorum. Teşkilâtı Esasiyye (Anayasa) kanununa göre ben komünist şair olmakla cürüm işlemiş olmam. Komünistlik bir tarzı telâkkidir. Diğer meslekler meselâ: faşistlik, milliyetperverlik gibi şeyler cürüm değilse komünistlik de cürüm değildir.»

Nâzım Hikmet, dikkatle dinlenen konuşmasını devam ettirmek istedi. Hâkim, hiç bir şey demeden Nâzım'ı dinledi ve sözlerini kesmedi. Nâzım Hikmet, komünistliğin ne olduğunu, eserlerinin komünistlikle olan ilgi derecesini birer birer açıklamaya çalıştı ve bunların halkı kanunlara karşı itaatsizliğe teşvik niteliğinde olmadığını belirtti. Hele bir zümrenin hâkimiyetini temin etmek amacına katiyyen yönelmediğini söyledi.

Hâkim, Savcıya, bir diyeceği olup olmadığını sordu. Savcı, şiir kitaplarında kanunun yasakladığı fiillerin övüldüğünü, halkı suç işlemeye, kanunlara itaatsizliğe yöneltici bir nitelik taşımadığını, bu nedenle sanığın beraetini istedi. (Milliyet, 7 Mayıs 1931).

Savcının mütalealarıı, dinleyiciler üzerinde memnunluk uyandırdı. Avukat İrfan Emin, müvekkili Nâzım'a dönerek yavaş sesle:

«Ben de savunma yapayım, dava uzamasın, ne dersin?» diye sordu. Nâzım, çok büyük güven duyduğu İrfan Emin'e:

«Üstad, siz bilirsiniz» demekle yetindi.

Hâkim, savunma avukatına sordu:

«İddia makamının mütaleasını dinlediniz. Bir diyeceğiniz var mı?»

İrfan Emin, kısa bir savunma yapacağını, aslında savcının görüşlerine ve istemine uyacağını söyledi.

İrfan Emin dedi ki:

«Müekkilim eserlerini niçin yazdığını anlattı. Dikkatinizi rica ederim. Suçlanan eserlerden Jokond ile Si-Ya-U Çin'deki muazzam kurtuluş hareketine karşı duyulan derin sempatiyi tespit etmiştir. Fransız ve İngiliz emperyalizmine hücum eden şiirler ihtiva etmektedir. Bu kitap için bizi Cumhuriyet yargıcı değil, İngiliz ve Fransız mahkemeleri yargılamalı idi. Şu noktayı da arz edeyim. Bugün memleketimizde hâkim olan halktır. Biz halkın gururunu okşayan şiirler yazarsak bunu cürüm addetmek doğru olamaz. Halkın iktisadî vaziyetinden bahsetmek cürümse iktisat ilmini kaldırmak lâzımdır. Ticaret Odası Mecmuası hayat pahalılığından bahsetmekte, şimdi ayda ancak 150 lira ile yaşanabileceğini yazmaktadır. Halbuki burada vasatî kazanç 45 liradır. Demek ki malî muzayakadan söz edilmesi beyhude değildir.»

Savcı Muhlis Bey, savunmayı dinledikten sonra kendi görüşüne yeni bir açıdan yaklaşıldığını görerek söylenenleri özümlemeye çalışırken hâkim sordu:

«Daha evvel bu kitaplar hakkında takibat yapıldı mı?»

Nâzım Hikmet ayağa kalktı:

«Daha evvel, dedi, Sesini Kaybeden Şehir başlıklı şiirden dolayı takibat yapıldı, fakat beraatle neticelendi. Temyiz beraatini istedi. Mahkeme de beraat kararı verdi. Başka bir takibat olmadı.»

İrfan Emin, yarı kalkmış durumda:

«Hiç bir eserimizde suç unsuru bulunmadığından beraatimizi istiyorum, teyid ediyorum» dedi.

Mahkeme heyeti, duruşmaya on dakika ara verildiğini bildirdi. Hâkimler yan odaya geçtiler. On dakika kadar sonra Hâkimler yerlerini aldılar. Heyecan son haddini bulmuştu. Hâkim, zabıt kâtibine:

«Yaz, oğlum» dedi ve devam etti:

«İcabı düşünüldü.»

Bu iki kelime duyulur duyulmaz herkes ayağa kalktı. Nâzım Hikmet, bir süre masa üstünde duran gri fötrünü eline aldı ve ayakta, kararı dinlemeye başladı.

İcabı düşünülmüş ve evrakın tetkiki için kararın pazar günü saat 11'de tebliğ edileceği karara bağlanmıştı.

Oysa herkes beraat kararı beklerken hayal kırıklığına uğramıştı. Bununla birlikte savcının beraat isteği yüreklere su serpmişti. Dinleyiciler Nâzım'ın etrafını almadan Nâzım, gazeteci arkadaşları ile konuşarak süratle Adliye Sarayı'ndan uzaktı.

11 Mayıs 1931 günü erken saatlerde Adliyeye gidenler, 2. Ceza Mahkemesi salonuna giriyorlardı. Mahkeme salonu «daha erkenden şairi tanıyan birçok kimseler ve mektep talebeleri ile dolmuştu.» (Cumhuriyet, 11 Mayıs 1931, s.2) Geçen celseyi izleyen bazı genç şairler de salonda idi. Saat on birde Nâzım Hikmet, İrfan Emin'le birlikte geldi. Kapı önünde mübaşirin davetini bekliyorlardı. Salona giremeyen meraklılar bu kez Nâzım Hikmet'in çevresinde kalın bir halka teşkil ediyordu. Nâzım, tanıdıklarıyla selâmlaşıyor, ama konuşmamaya dikkat ediyordu. İrfan Emin'in yanına gelen bir avukat savcının talebinin ne olduğunu sordu. İrfan Emin Bey:

«İddia makamı da beraatimizi istedi» dedi ve kararın lehte çıkacağını beklediğini ekledi. Saat tam on biri üç geçe mübaşirin sesi duyuldu:

«Nâzım Hikmet.....»

Nâzım Hikmet ve İrfan Emin salona güçlükle girebildiler. Mahkeme heyeti yerini almıştı. Reis Hâmid Bey donuk bir yüzle dosyayı çeviriyordu. Savcılık makamında Muhlis Bey bulunuyordu. Karar okunacaktı. Nâzım, biraz da heyecanlı ayağa kalktı. İrfan Emin, kendinden emin şekilde gözlerini hâkime dikti. Dinleyicilerden bir iki kısa öksürük sesi duyuldu. Kararın okunmasına geçildi:

«Sesini Kaybeden Şehir isimli şiir mecmuasından dolayı evvelce takibat yapıldığı için yeniden karar ittihazına mahal olmadığına, bir zait bir müsavi bir, 835 satır, Jokond ile Si-Ya-U ve Varan 3 isimli şiir mecmualarında ise şairin kasdı cürmisi görülmediği ve bu yazıların eşhası cürüm ikaına tahrik mahiyetinde olmadığı ve anasırı cürmiyyenin de mevcud bulunmadığı esbabı mucibesiyle izah edilerek hakkında ittifakla beraat kararı verilmiştir.»

«Beraat Kararı Verilmiştir» kelimeleri duyulur duyulmaz dinleyiciler şiddetli bir alkış kopardılar. (Milliyet, 11 Mayıs 1931, Cumhuriyet 11 Mayıs 1931)

YENİ DÜNYA

AYLIK SOSYALİZM SORUNLARI DERGİSİ

10 LİRA